

PIV 139.9



Biblioteca Bucureștilor

1
Ianuarie
2011

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU





MATEIU I. CARAGIALE

1885–1936

75 de ani de la moarte

Căci dacă după treizeci de ani (ou plus) de hălăduire în București uneori mi se întâmplă încă să mă rătăcesc prin uliți sau chiar mahalale întregi necunoscute, sunt și altele unde știu și pietrele caldarîmului și crăcile copacilor, și scîndurile ulucilor, unde cunosc casă cu casă, le știu toată cronica acelor ce i-au sălășluit timp de o jumătate de veac. Le-am văzut luminate de sărbătoare, precum am văzut fiindu-le la porți steaguri albe sau negre; copii crescuți sub ochii mei și pieriți înainte de vreme, bătrîni uitați de vreme sub ochii cărora m-am înălțat eu – beteală, flori, zîmbete, lacrimi – un vălmășag nebun de iubiri, de uri, de uitări, de înșelăciuni, de amăgiri, una peste alta, totdeauna mai multă jale decît bucurie și peste tot atîta minciună, zadarnică și deșartă ticăloșie omenească, că uneori cîte un nimic aducîndu-mi aminte de unele, scap din vedere că ale lumii sunt toate, îmi uit de ale mele și cad pe gînduri și-mi vine să zic cu cîntecul: „arză-l focul București“.

„Pagini de jurnal“

SUMAR / CONTENTS

RĂSFOIRI

Acad. Gheorghe VLĂDUȚESCU – Paradoxal și aporetic /2
Paradoxical and Aporetic

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Ion P. LICHERDOPOL – Noul București / *New Bucharest* /3

PATRIMONIU

Ediții Mihai Eminescu / *Editions of Mihai Eminescu* /5

ISTORIA CĂRȚII

Spațiul mioritic – în ediție anastatică /6

Lucian Blaga's *Spațiul mioritic* – in Anastatic Edition

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Un hâtru printre scriitori – Constantin (Tică) Ardeleanu /8

A Wag among Writers – Constantin (Tică) Ardeleanu

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Marie-Catherine BREUTH – Franța contestă hegemonia Google /13

France Disputes the Google's Hegemony

Barbro THOMAS – Bibliotecile suedeze: privire de ansamblu (III) / *Suedish Libraries: an Overview* /14

Cesare CONCORDIA, Stefan GRADMANN, Sjoerd SIEBINGA

– Un portret European ca interfață a programului aplicație /19

A Portrait of Europeana as an Application Program Interface

Dr. Ion CONSTANTIN – Masa rotundă Evoluții social-politice la Chișinău / 24

The Round Table Social-Political Evolutions in Chișinău

Tradiții ale gândirii militare românești / *Traditions of the Romanian Military Thinking* /24

ORIZONTURI

Ziua Culturii Naționale – apel la normalitate / *National Culture Day – Appeal for Normality* /25

Prof. univ. dr. Ion DUR

– Eminescu – un comunicator „avant la lettre“ /26

Eminescu – a Communicator “avant la lettre”

Dr. Mihail R. RÎJENKOV

– Dimitrie Cantemir și moștenirea sa spirituală în Rusia /28

Dimitrie Cantemir and His Spiritual Heritage in Russia

Dr. Nicolae MAREȘ

– Aron Cotruș – scriitor și diplomat: 120 de ani de la naștere /32

Aron Cotruș – Writer and Diplomat: 120 Years since Birth

CATALOG – Cultura română în actualitate / *Romanian Culture in Actuality* /36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Dr. Marian NENCESCU – India sub semnul lunii / *India under the Sign of the Moon* /38

CALENDAR – Ianuarie / *January 2011* /39

RĂSFOIRI

Paradoxal și aporetic

Acad. Gheorghe VLĂDUȚESCU

Academia Română

A lfel decât paradoxal, instituirea ontologică n-ar fi fost posibilă. De altminteri, elementar, ontologia este paradoxală, de îndată ce termenul ființei-în-sine este contrar opiniei comune (*para-doxos*). Ne-cuprinsă (*apeiria*), fiind de-necuprins (*apeiron*) cogniționist (dacă este una, nemărginită, fără început și fără sfârșit) nu putea fi instituită altfel decât în logica potrivită, paradoxală, iar prin aceasta și apofatic. *Apeiron*, adică deopotrivă nedeterminat – nelimitat și de-necuprins, de neprobat în *peira* (experiență, probă, încercare), în-sinele nu avea cum să fie cunoscut asemenea lucrurilor. *Peiran tinos erkhestai*, a ajunge prin experiență la cunoașterea a ceva, nu i se aplică. Dar așa fiind, ce legitimitate are chiar numele? Anaximandros resemnifica termenul care de la ceva ce numea în limbajul comun, în limbajul poetic (o regiune întinsă, o mulțime), în acela, în formare, al filosofiei începea să semnifice pentru nemărginit – nedeterminat. De unde însă certitudinea (sau măcar bănuiala) că *apeiron* numește nemărginirea, dacă aceasta nu este, nu poate fi „mărginită” (cuprinsă) de mintea noastră? Se pornea de la o presupozitie mai degrabă falsificatoare (ori, cel puțin îndoielnică) decât verosimilă? Anaximandros încă părea contrariat, de îndată ce „apeiron” nu stătea pentru ceva care ca atare este nemărginit(ul) – nedeterminat(ul), ci pentru ceea ce poate fi socotit astfel, fiind foc, aer, apă și pământ, adică toate cele patru elemente cosmologice. Deja gândirea se aplica paradoxal, deși slab. După opinie, fiecare element era mărginit și determinat, în sine dar și față de celelalte. Toate însă, nemaifiind limitate de altceva, puteau fi gândite, fiecare, ca un nelimitat și nedeterminat. În contra opiniei, *apeiron* nu avea cum să fie totuși altceva, în ordinea de semnificare a elementelor. Acestea erau focul foc, aerul aer, apa apă, pământul pământ și din amestecul lor se iveau lucrurile. Anaximandros nu spunea „ce este nemărginitul, dacă e cumva aer, apă, pământ sau vreo altă realitate corporală” (Aetius, *De placitis*, I, 33; A 14 D.K.). După opinie trebuia să fie cam asemenea elementelor, contrar ei însă, nu. Gândit numai, el putea să semnifice, dar altfel decât numele determinantelor. Acestea din urmă erau în strictă corporalitate, singura perceptibilă. *Apeiron* însă ce numea? Altă realitate, imperceptibilă? Ori, dacă nu, totalitatea celor patru. Care era însă natura totalității? Ce era dacă nici foc, aer, apă și pământ în simplă alcătuire, nici foc, aer, apă și nici pământ într-un întreg nu avea a fi? Căci elementele nu treceau unul în altul pentru ca întregul să fie, prin amestec, altceva.

Gândirea și opinia, așadar, începeau prin a se opune, mișcare hotărâtoare pentru instituirea ontologică. Deocamdată însă se opun indirect, prin „construcțiile” proprii. Abia cu Parmenides opoziția este pusă în logica pură a paradoxalului, două fiind căile (*hodoi*) „ce pot fi gândite” – *noesai*; una, că fiindul/ceea-ce/este „este și nu poate să nu fie” (aceea a *Convingerii* – *peithous* care însoțește Adevărul), iar cealaltă că „nu este și nu trebuie să fie” – *ouk êstin te kai hos cheron esti me einai* întrutotul de necercetat, pentru că nu este, nu poate fi nici cunoscut nici numit (18 B 2 D.K.). Dincolo de opinie, contrară ei, cea dintâi ducea la Ființă, și astfel la Adevăr (Adevărul care este al nostru stând pentru în-sinele însuși) pe când cealaltă, nicăieri.

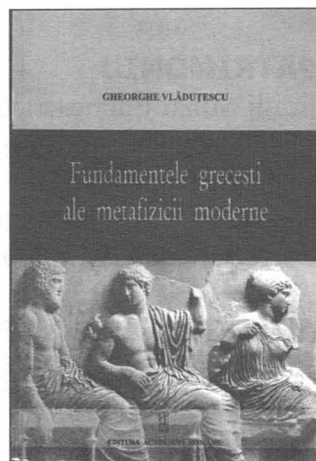
Față cu Ființa, Ne-ființa, lumea lucrurilor este a apariențelor (*dokounta*) despre care nu putem spune nimic altceva. Născute și pieritoare, cu început și sfârșit, în stricta lor individualitate lucrurile sunt doar apariții. Ceva dincolo de ele le este, nu e îndoială, temeiul. Ca aco-perite de întuneric, lucrurile, de îndată ce nu-și sunt suficiente ontologic, „temeiul” este ca o „cerească vâlvaie” (18 B 8; v. 56 D.K.). Așa încât lucrurile nu pot fi „văzute” fiind în indistinția beznei „deasă și greoaie la înfățișare”, pe când Ființa e

de neperceput pentru că, asemenea „focului eteric” este „în identitate cu sine peste tot” – *eôuto pântose toúton* (18 B 8; v.v. 59, 56-57 D.K.). Aceasta înseamnă că este una, nenăscută și nepieritoare, întreagă, neclintită, fără capăt, care n-a fost și nu va fi dacă peste tot și dintotdeauna mereu ea însăși, necompusă, indivizibilă. Nici n-ar putea fi gândită altfel, conceptul *ființei-care-este-și-nu-are-decât-a-fi* conținând analitic toate „semnele” (*semata*) care îi sunt coextensive și coetern, dar numai în termenul ei. Atributele (semnele) infinit nemijlocite, cum le-ar fi zis Spinoza, fiind determinații, sunt negative (apofatice). Aceasta rezultă, pe de o parte, din condiția ființei de a fi subiect și numai subiect, iar de pe alta, din aceea a „semnelor” de a fi în subiect și determinații. Ele definesc, paradoxal însă, adică semnifică negativ, fiecare indicând ce nu este ființa dinspre celălalt termen. După opinie „cuprinsă”, fiind „de necuprins” lumea lucrurilor, contrar ei ființa este de-necuprins. Semnele care o „definesc” indică ilimitarea în ordinea ontologiei, în aceasta, ca nume, ele și semnificând. Spun ceva prin urmare, și încă, potrivit cu Adevărul.

Așa stând lucrurile, tocmai ceea ce nu este „cuprins” în mintea noastră, ceea ce, cu alte cuvinte, nu poate fi cunoscut prin experiență ne justifică exercițiile, fără de care n-am fi ceea ce suntem, limbaj și gândire, adică, pe când, alegând cealaltă cale, am cădea din condiție: oameni „cu mintea rătăcită”, „surzi și orbi”, „proștiți”, „gloată fără de judecată” (18 B 6 D.K.). Ontologia, așadar, mai înainte de orice, avea a fi o antropodicee, și nu oricum, ci o îndreptățire a ființei noastre ca limbaj și gândire. Fără de aceasta aveam de ales între a fi ca omul cratylean, care nu putea să spună nimic, cel mult să indice cu degetul, și starea de perplexitate în fața mării dificultăți: lumea, din care facem noi înșine parte și pe a cărei realitate o percepem, nu suntem în măsură s-o gândim ca fiind, în timp ce o legitimăm pe aceea pe care doar o gândim ca fiind. Dacă era de ales...

Gheorghe Vlăduțescu, *Fundamentele grecești ale metafizicii moderne*,

Editura Academiei Române, București, 2009, pp. 9-10



BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Noul București

Ion P. LICHERDOPOL

Profesor, om de știință, istoric
(1842–1908)

Diametrul cel mai lung al orașului este de 7 km, iar cel mai scurt de 5 1/2 km, ceea ce ne-ar da un diametru mediu de 6 1/4 km; suprafața ocupată de oraș este de aproape 30 de kmp, cu o periferie aproximativă de 20 de km și formată de Șoseaua Basarabilor (1.580 m), Calea Zinca Goleasca (2.400 m), Calea Pandurilor (1.840 m), Șoseaua de Cintură (1.000 m) în Coloarea de Verde; de Strada Odoarii (200 m), Strada Viilor (1.800 m), de o linie dreaptă ideală, care ar pleca de la întâlnirea acestei strade cu Șoseaua Văcăreștilor, ar trece puțin pe din sus de Abator și s-ar termina la întâlnirea Căii Vitanului cu Șoseaua Mihai Bravul, lungă de 3.250 m, și de parte din Șoseaua Mihai Bravul (700 m) în Coloarea de Albastru; de Șoseaua Mihai Bravul (3.900 m) în Coloarea de Negru; și în fine de șoselele Ștefan cel Mare (2.400 m) și Bonaparte (1.200 m) în Coloarea de Galben.

Periferia Bucureștilor nu este riguros limitată¹; punctele prin care se poate pătrunde în oraș sunt numeroase, deși nu există decât următoarele 27 de bariere: *bariera Herăstrău, Mandritu, Nouă, Moșii, Colintina I, Colintina II, Panteleimon I, Panteleimon II, Iancu, Mărcuța, Călărași, Dudești, Zahanaua, Vitanu, Văcărești, Piscu, Belu, Rahova, Spirea I, Spirea II, Cotroceni, Plevna, Grivița I, Grivița II, Chiristea, Mavrogheni, Victoria*, la care se află agenți de accize și de percepere de taxe pentru intrare în oraș. Se intră cu trăsura în oraș prin următoarele 19 căi principale, care și sunt arterele mai însemnate, prin care el se pune în comunicațiune cu țara; acestea sunt: *Calea Victoriei, Strada Buzeștilor, Calea Griviței, Calea Plevna, Calea Cotroceni, Calea 13 Septembrie, Calea Rahovei, Calea Șarban Vodă, Calea Piscului, Calea Văcăreștilor, Calea Vitanului, Calea Dudești, Calea Raionului, Calea Călărașilor, Calea Iancului, Calea Moșilor, Strada Teilor, Strada Polonă, Calea Dorobanților*.

Șoselele, căile, stradele, stradelele și fundăturile care străbat orașul, și dintre care unele sunt împietrite numai cu pietriș, altele pavate cu bolovani, iar altele cu pietre paralelipedice, și unele cu cărămizi de bazalt artificial, cu trotoare de lespezi de piatră, de bazalt artificial și unele de bitume, sunt în număr de 692 cu o lungime totală aproximativă de 400 km, lungime în care nu intră și a șoselelor înconjurătoare. Laturile câtorva din aceste căi de comunicațiune sunt plantate cu diferiți arbori. Din strada Colței începe un bulevard foarte frumos, care se va continua până la Cotroceni, astăzi fiind gata până mai din sus ceva de Cișmegiu. Principalele din aceste căi sunt prevăzute de conducte suterane, construite de zid de cărămidă sau de beton, care servesc la ieșirea din oraș a apelor pluviale și a acelor care au servit la trebuințele generale ale lui; toate aceste ape sunt vărsate în Dâmbovița prin conducte (egouri), a căror lungime totală este aproximativ de 46 1/2 km.

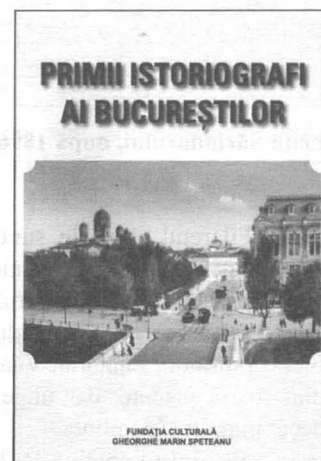
Apa Dâmboviței în starea ei naturală, adică mai totdeauna turbure, apa de puțuri (a unora este foarte bună de băut, a altora este sălcie) și apa unor fântâni, cum sunt cele de la Fierăstrău, cea de sub Azilul Elena-Doamna, a Brâncovenesei, cele de la Filaret, serveau până mai deunăzi la trebuințele orașului. De câțiva ani se lucrează la facerea unei rețele de tuburi, care peste puțin se va completa și care va servi la distribuția în tot orașul de

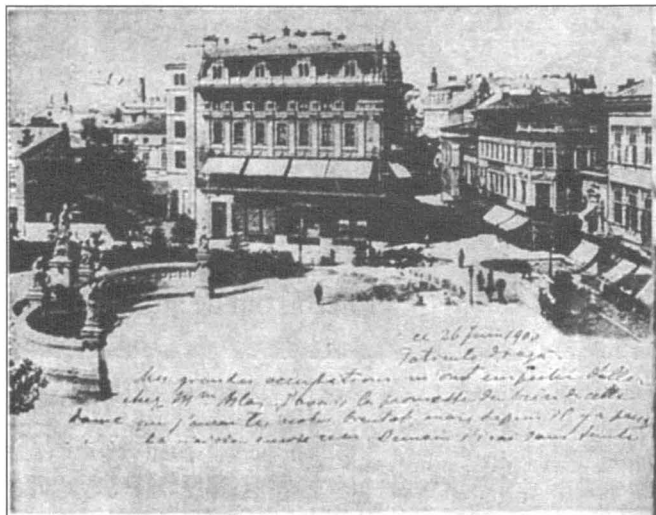
apă de Dâmbovița, luată din acest râu de la localitatea numită Arcuda (vreo 20 km în sus de București), filtrată acolo și adusă prin canal de beton în rezervorul de la Cotroceni, de unde se va mîna în locurile cele mai înalte ale orașului, și chiar în etajele superioare ale caselor. Lungimea totală a tuburilor de apă, când se va completa, va fi de vreo 145 km².

Dâmbovița rectificată de curând, cu două șosele plan-tate cu arbori pe ambele părți și canalizate, și cu 12 poduri, dintre care 5 de fier și 7 de piatră, are o lungime de 7 km de la intrarea ei în oraș, pe sub Calea Zinca Goleasca, până la ieșirea ei din oraș, la vreo 640 de metri mai la vale de podul din dreptul Abatorului.

Cea mai mare parte a orașului este luminată cu gaz; lungimea tuburilor de gaz, care pleacă de la uzina de la Filaret și luminează stradele, grădinile și piețele, este aproximativ de 100 de km. Numai unele părți mai sunt încă luminate cu petrol. Teatrul Național și piața sa, teatrul Băilor Eforiei, Abatorul și câteva alte case publice și private, sunt luminate cu electricitate. Edificiile de prin împrejurul pieței Teatrului Național, grădina Cișmegiu și câteva alte clădiri și locuri publice, se vor lumina asemenea peste puțin cu electricitate.

Grădinile publice, afară de cele care servesc de petreceri sunt: Grădina Kiselef (Șoseaua), Cișmegiu, a Episcopiei, a Icoanei, a Sfântului Gheorghe, a Sfintei Vineri, Grădina din fața Universității, în care se află statuile de marmură a lui Eliad și a lui Lazăr, și cea de bronz a lui Mihai Bravul, și care până mai deunăzi a servit de grădină botanică, în urma desființării celei de la Cotroceni, fundată la 1860 și încorporată astăzi cu imensul și magnificul parc al Palatului de la Cotroceni. Iar Grădina Eliad, care face deliciile poporului în timpul Moșilor, și în care plantațiunea arborilor figurează o gigantică liră, lira de giganta a nemuritorului Eliad; Teiul, Bor-





Piața Sărindarului, după 1896

deiu, Filaretul și altele sunt locuri foarte plăcute, în cari
poporul petrece mai fără de nici o cheltuială, respirând un aer
plăcut și sănătos. Grădina Tirului german, Grădina Opler, Gră-
dina Luther, cele două grădini numite Fierăstrăul vechi și
Fierăstrăul nou, Lăptăria, Vila regală etc. sunt asemenea gră-
dini foarte plăcute, dar unde nu pot face față cheltuielilor
decât pungile cele pline.

Bucureștii conține 16.231 de case, dintre care unele se pot compara cu frumoasele case ale orașelor mari din Occident, iar altele cu meschinele barace din Orient. Majoritatea sunt construite de zid de cărămidă; unele, foarte puține, au fațadă de piatră, iar altele sunt făcute în paiantă. Mai toate sunt acoperite cu metal; unele cu ardezie sau cu țigle, iar altele, mai mărginașe și puține la număr, cu șindrilă. Multe din acestea sunt înconjurată de curți întinse și de grădini frumoase. De câțva timp s-a luat, din nenorocire, urâtul obicei de-a se îngămădi etaje peste etaje, și de-a se face case unele lângă altele, fără curți, fără grădini, ba încă, ceea ce este mai întristător, de-a se clădi case chiar prin curțile bisericilor, curți cari serveau până acum câțiva ani, până nu se înființaseră cimitirele, drept loc de odihnă pentru repauzați.

Orașul este împărțit în cinci circumscripțiuni numite colori: *coloarea de Roșu* în centru, și cele de *Verde*, *Albastru*, *Negru* și *Galben* de jur împrejur. Fiecare culoare coprinde mai multe *mahalale* sau *suburbii*, dintre care mai fiecare are câte o biserică. Numărul suburbiilor este de 93.

Numărul bisericilor ortodoxe este de 117. Bisericile străine sunt: biserica de la reședința arhiepiscopală catolică, din calea Călărașilor, unde obișnuit regele își face rugăciunea, *Hanul Colței* (grecească), *Capela Bulgărească*, *biserica Armenească*, *Bărăția* și *Sfântul Iosif* (catolice), *Biserica Luterană*, *Biserica Calvină* și următoarele mozaice: trei temple chorale, o sinagogă mare, un templu (societ. înfrăț.), cinci sinagoge mici și optsprezece case de rugăciune ținute cu chirie. [...]

Printre edificiile publice, care merită să atragă atențiunea, sunt, afară de unele citate mai sus, și următoarele: Imprimeria Statului, Casa de Depuneri, Consemnațiuni și Economie, Banca Națională (în curs de clădire – un adevărat monument), Societatea Creditului Funciar Rural, Societatea

de Asigurare Dacia-România, Ministerul Domeniilor, Ministerul Finanțelor, Ministerul Instrucțiunii (în curs de clădire), Prefectura județului Ilfov, Otelul Eforiei Spitalelor, Monetăria Statului, Azilul Elena Doamna, Școala Centrală de fete (în curs de construcțiune) etc.

Printre edificiile particulare putem cita: Hôtel de France, Hôtel Continental, Grand Hôtel du Boulevard, Otel Török, Otel Imperial, Casa Epitropiei Așezămintelor Brâncovenești etc., Casa Știrbei, Casa Vernescu, Casa Boerescu, Casa Filipescu (Libreht), Casa Suțu, Casa Săvulescu (arhitect), Casa Boicescu (doctor), Casa Ambasadei austriace, Casele Greceanu și altele.

Numărul locuitorilor Bucureștilor trece de 200 de mii și budgetul comunei se urcă la 9.755.000.

În fine, pentru a termina cu descrierea sumară a Bucureștilor, pun aci următoarele câteva rânduri, pe care d-l *Elisée Reclus* le consacră acestui oraș în a sa *Nouvelle Géographie universelle*, 1875.

Bucarest ou Bucuresci compte déjà parmi les grandes cités de l'Europe. Après Constantinople et Peste, c'est la ville la plus peuplée de toute la partie sud-orientale du continent; elle se donne à elle-même le nom de «Paris de l'Orient». Naguère pourtant ce n'était guère qu'une collection de villages, fort pittoresques de loin, à cause de leurs tours et de leur dômes brillant au milieu des bosquets de verdure, mais assez désagréables à l'intérieur, mal bâtis, traversés de rues toujours infectes, remplies, suivant les saisons, de poussière ou de boue. Mais, grâce à l'affluence de la population, à l'accroissement rapide du commerce et de la richesse, Bucarest se transforme rapidement, et de grandes rues, propres et bordées de beaux hôtels, des places fort animées, de vastes parcs bien entretenus, lui donnent dans les quartiers du centre l'apparence d'une capitale européenne, méritant son nom qui signifie, dit-on, «ville joyeuse». De rares édifices et quelques ornements d'architecture, dans le style turc ou persan, rappellent l'ancienne domination des Osmanlis.

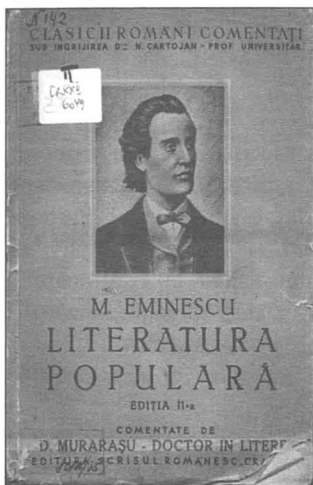
Note

1. Afară de linia Fortificațiilor, care sunt în curs de construcțiune pe un perimetru de 72 de km, cu diametru cel mai mare de 26 de km, și cel mai mic de 23 de km s-a mai vorbit și de un șanț, care să limiteze orașul și să-l apere de contrabandiști; aceasta ar avea o lungime de 22 km.

2. Planul întregii rețele este făcut în vederea unei populațiuni de 750.000 de suflete, pe care o va putea conține o dată Bucureștii și care va putea dispune de 188.000 m.c. de apă pe zi; pentru populațiunea actuală de circa 200 de mii de suflete se dispune de un volum de 46.000 m.c. pe zi. (Vezi interesanta lucrare: *Proiect pentru distribuțiunea apei în oraș* de N. Cucu St. 1887. București. Tipografia Carol Göbl.)

Primii istoriografi ai Bucureștilor,
îngrijirea ediției, cuvânt înainte și glosare
de Viorel Gh. Speteanu,
Editura Fundației Culturale
Gheorghe Marin Speteanu,
București, 2008, pp. 472-475, 478-479

PATRIMONIUL



M. EMINESCU, *Literatura populară*

Comentată de D. Murărașu, ediția a II-a, Editura Scrisul Românesc, Craiova, s.a.

Ediția noastră a plecat direct de la izvoare. Manuscrisele lui Eminescu și revista Convorbiri literare au fost cercetate și s'a extras tot ce e în legătură cu domeniul folclorului. Voind să punem la îndemâna cercetătorilor literari materialurile folclorice complete și controlabile, am indicat și locul unde se află fiecare culegere. La fiecare poezie reproducă am arătat variantele care se află în diferite manuscrise, prelucrările eventuale făcute de Eminescu, variantele asemănătoare din alți folcloriști. Nu ne-am restrâns la ceea ce au publicat edițiile Chendi și Opere complete, ci am reprodus doine, hore, strigături, balade, colinde, o orație de nuntă, ghițori, proverbe și locuțiuni, povești în proză, basme versificate, imitații care pleacă de la motive ori modele poporane. N'am reprodus culegerile triviale care par mai mult producții lăutărești de mahala, și nici numeroasele cântece de lume care-s ceva alături de autentică poezie poporană. D. MURĂRAȘU

M. EMINESCU, *Poezii și variante*

Ediție omagială, alcătuită de D. R. Mazilu, Imprimeria Națională, București, 1940

Asemenea ediții ar constitui un îndreptar pentru generațiile de scriitori care vor să smulgă grăbit laurii consacării. Oricare dintre ele ar fi nu numai o operă pentru bibliofili, ci de un nemăsurat folos pentru studiile genetice privitoare la simțul artistic al poetului în judecarea și alegerea diferitelor posibilități de exprimare. Admirând poezii ce-au scris o limbă ca un fagure de miere și încercând să toarne în formă nouă limba veche și înțeleaptă, Eminescu a realizat în chip fericit tocmai ce-a prețuit mai mult. El a găsit expresia potrivită gândirii sale, cuvântul ce exprimă adevărul, fie în spațiul larg al limbii literare și provinciale, fie aprofundându-se în timp, în arhaismul renăscător al trecutului. Astfel gândirea și sentimentele sale au căpătat o expresie perfectă și continuu adecvată, încât poezia sa este o adevărată artă a cuvântului românesc.

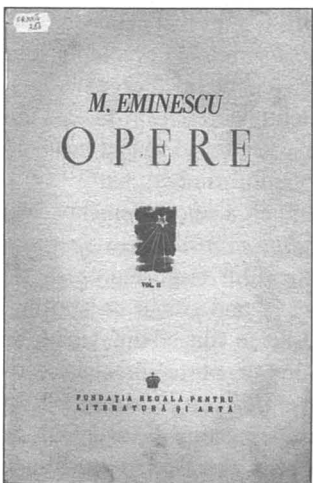
Din *Memorii* prezentat de D. R. Mazilu profesorului Sextil Pușcariu privind alcătuirea unui volum omagial, cu ocazia comemorării, la 15 iunie 1939, a 50 de ani de la moartea poetului



M. EMINESCU, *Opere, Vol. II Poezii tipărite în timpul vieții.*

Note și variante: de la Povestea codrului la Luceafărul

Ediție critică îngrijită de Perpessicius, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1943



De la întâia mențiune a lui Gaster, din 1883, după care basmul german «a inspirat d-lui Eminescu poema sa Luceafărul», la rândurile fugitive din 1902, ale lui Ilarie Chendi, care socotea că «povestea... poate fi considerată ca o variantă la Luceafărul...» și până la studiile d-lui D. Caracostea, care, încă din 1910, vorbea de o «identitate de concepție» între Luceafărul și Fata în grădina de aur – capitolul acestor raporturi a crescut și s'a conturat și el nu poate fi trecut cu vederea de oricine întreprinde studiul genezei și elaborării Luceafărului...

Și pentru că am amintit de Călin Nebunul să spunem și de astă dată, cât de în treacăt, că și basmul Fetei în grădina de aur este, minus fabulația, o creațiune originală, de întâiul ordin și pătrunsă întru totul de spiritul și farmecul lexical și ritmic, propriu creațiilor eminesciene. Că, așa cum s'a desprins din cercetări migăloase și varii, diferența dintre basm și poem este una de clasă, de categorie. În timp ce, deși basm, Fata în grădina de aur e oarecum o poveste de pe tărâmul nostru, al muritorilor; – extract de basm în schimb, chintesențiat și trecut prin infinite și magice filtruri, Luceafărul nu coboară nicio clipă din feericul său empireu. PERPESSICIUS

ISTORIA CĂRȚII

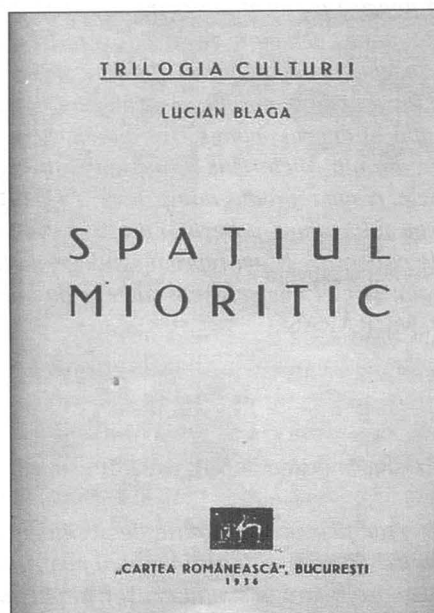
Spațiul mioritic – în ediție anastatică

În 1936 apărea la Cartea Românească lucrarea *Spațiul mioritic*, operă fundamentală a lui Lucian Blaga, ce avea să întregască ciclul *Trilogia culturii*, fiind precedat de *Trilogia cunoașterii* (1931–1934) și anticipând *Trilogia stilului*, toate trei cărți fundamentale de filosofie, în ciuda reproșului că autorul ar fi utilizat mai degrabă limbajul poetic, aplicat sub formă metaforizată la câmpul filosofiei. În fond, după cum observa T. Vianu: „Poezia și filosofia există în permanentă simultaneitate, atingându-se în *absolut*, fără să se determine temporal, astfel încât nici una nici alta nu este obligată s-o înlocuiască pe cealaltă” (*Filosofie și poezie*, Editura Enciclopedică, 1971, p. 28).

Asta nu înseamnă că filosoful Blaga îl exclude pe poet. Din contră, pentru cititorul de poezie lectura *Trilogiilor* oferă surpriza unor revelații lirice. Gh. Vlăduțescu vorbea chiar de „virtuțile poetice” ale textului, ceea ce ne îndeamnă și la o lectură, în grilă filosofică, a poeziei blagiene. Prin respectarea „primatului poetic”, filosofia lui Blaga nu pierde, ba din contră, câștigă în conținut, prin apelul la „viziunea metafizică”. Știm, de la Platon, care sunt limitele „gândirii mitice”, în raport cu „gândirea filosofică”. Referindu-se la zone „cețoase și adânci” ale gândirii, cum le numea Blaga, acesta face distincția între mitic și filosofie, constatând: „Ne vom feri de a gândi *mitic*... dar nu ne vom feri a gândi *extatic*, atunci când antinomiile existenței ni se impun” (L. Blaga, *Censura transcendentă*, Editura Cartea Românească, 1934, p. 448).

Vorbind despre „metode”, sau mai bine zis despre „expansiunile de metode” utilizate de filosof pentru constituirea propriului sistem, Gh. Vlăduțescu observa, de pildă, că orice abordare, fie de tip rațional, mitic sau extatic, ține, totuși, de „nivelul secund al filosofiei”, iar nu de filosofia în sine (Gh. Vlăduțescu, *Neconvențional despre filosofia românească*, Editura Paideia, 2002, p. 154).

Dacă în zona filosofiei de nivel universitar Blaga „nu a fost primit cu laude”, fiind contestat chiar cu propriile arme: „Fiecare știm că o filosofie care nu se bazează pe o gândire logică nu e filosofie... Ofensiva contra filosofiei științifice vrea să facă din toți poeții filosofi, dar va dovedi cel mult că dacă românul s-a născut poet și probabil că așa va rămâne toată viața, totuși *filosofia nu se confundă cu poezia*” (P. P. Negulescu, „Revista Fundațiilor Regale”, nr. 7, pp. 123–137), iar un teolog, precum Dumitru Stăniloae, respinge chiar ideea de a se pune în circulație o filosofie care „poate să dăuneze profund creștinismului și chiar ortodoxiei” (*Religie și spirit*, 1942), în schimb, reacția apologetilor ideologiei de tip totalitar a atins paroxismul. Campionii con-



testărilor au fost, evident, Leonte Răutu, șeful catedrei de marxism-leninism de la Universitatea „C. I. Parhon” din București și Pavel Apostol, fost asistent al lui Blaga la Cluj, care îl acuza direct că este adeptul „ideologiei burgheze care promovează cultul iraționalului” („Cercetări filosofice”, nr. 5/1957, p. 120).

Dincolo de „dosarul Blaga”, suficient de voluminos și a cărui analiză poate dezvălui, precum o oglindă, tribulațiile filosofiei într-o epocă de dramatice schimbări politice (cazul Blaga nu este cu nimic diferit de cazul Heidegger, de pildă, în Germania), este momentul să ne întoarcem la „configurația spațiului mioritic”, ce reunește, într-o viziune stilistică originală, o serie de concepte operaționale despre matricea stilistică autohtonă.

În esență, Blaga propune o *viziune stilistică* unitară asupra culturii românești, făcând chiar o demonstrație de epistemologie aplicată.

Simplificând și vulgarizând lucrurile, vom constata că *spațiul mioritic* ne transpune într-un orizont *feeric*, surprins într-o *lumină paradisiacă* ce își dezvăluie treptat *articulațiile*; *spațiul mioritic ondulat*, corespunzător succesiunii deal – vale, reprezintă prima dintre *categoriile abisale* ale *sufletului românesc*; *sentimentul destinului*, având drept specificitate veșnicul suș și coborâș, corespunde adâncurilor subconștientului; *nostalgia orizontală* reprezintă acea misterioasă comuniune cu plaiul și strămoșii, reflectată în balada *Miorița* prin complexul sentiment al *fatum*-ului.

În concluzie, sufletul mioritic s-a încăpățânat, secole de-a rândul, să *boicoteze istoria*, să se retragă precum scoica în cochilie și să ducă o viață *anistorică*, de tip anorganic. Desigur, astfel de idei, aflate în umbra lui Nietzsche și care au alimentat spiritul critic al lui Emil Cioran, nu au scăpat neamendate, sub presiunea „platitudinii bunului simț comun”.

Readucerea în discuția publică a unor asemenea idei este prilejuită de reeditarea, în *ediție anastatică*, a *Spațiului mioritic*. Inițiativa aparține cârturarului târgu-mureșean dr. Eugeniu Nistor și a putut fi dusă la bun sfârșit cu sprijinul material al Bibliotecii Județene „Lucian Blaga” din Alba Iulia (director, prof. Mioara Pop). Lăsând deoparte aprecierile privind apariția cărții în *această formulă* – cu totul elegantă și inedită – dar lipsită de aparatul critic necesar și, eventual, de unele corecturi, apreciem, în context, și susținerea doamnei Dorli Blaga, fiica poetului și deținătoarea legală a drepturilor de reeditare, precum și înțelegerea dovedită de Editura Humanitas, care și-a dat acordul pentru apariția cărții.

Cartea este însoțită și de un consistent studiu despre *Filosofia spațiului mioritic*, datorat aceluiași E. Nistor, din

care reținem concluzia ce însoțește acest demers: „Citind filosofia lui Blaga, sesizăm cu ușurință cum *spațiul undulat mioritic*, cu întreaga lui încărcătură de spiritualitate, cu natura și istoria lui, aspiră să devină un însemn totemic al sufletului românesc.“

Privit astfel, „spațiul mioritic“, cu întregul său eșafodaj teoretic, se încadrează în ceea ce G. Călinescu denumea „specificul național“, element cu totul *structural*, ce nu se capătă prin conformare la o anumită țință canonică. Or, la noi, cum bine observa criticul citat, „vechimea confirmă fatalismul nostru genetic“. Ca națiune străveche, românii sunt sceptici, dis-

creți și răbdători, calități ce învăluie cu grijă un orizont spiritual impenetrabil. Recitind capitolul final al *Istoriei literaturii române*, regăsim în bună parte răspunsul și confirmarea unora dintre problemele filosofice abordate de Blaga: „Ideea că *plaiul* ar fi orizontul nostru specific e adevărată numai parțial. Ubertatea dealului dă spirit panteistic, iar Blaga aparține acestei zone secundare...“

Spre exemplificare, oferim și câteva fragmente ale creației blagiene, în speranța că noua ediție a *Spațiului mioritic* va trezi în rândul cititorilor interesul pentru valorile naționale perene. (M. N.)



Cu acest orizont spațial se simte organic și inseparabil solidar sufletul nostru subconștient, cu acest spațiu-matrice, indefinit undulat, înzestrat cu *anume* accente, cari fac din el cadrul unui anume destin. Cu acest orizont spațial se simte solidar ancestralul suflet românesc, în ultimele sale adâncimi, și despre acest orizont păstrăm undeva, într-un colț înlăcrimat de inimă, chiar și atunci când am încetat de mult a mai trăi pe plaiu, o vagă amintire paradisiacă:

Pe-un picior de plaiu,
pe-o gură de raiu.

Să numim acest spațiu-matrice, înalt și indefinit undulat, și înzestrat cu specificile accente ale unui anume sentiment al destinului: *spațiul mioritic*. Acest orizont, neamintit cu cuvinte, se desprinde din linia interioară a doinei, din rezonanțele și din proiecțiunile ei în afară, dar tot așa și din atmosfera și din duhul baladelor noastre. Acest orizont, indefinit undulat, se desprinde însă, ceea ce e mult mai important, și din sentimentul destinului, din acel sentiment care are un fel de supremație asupra sufletului individual, etnic sau supraetnic. (pp. 21-22)

*

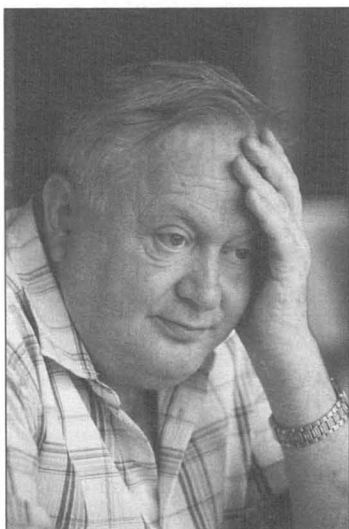
Noi răsăritenii ne putem mândri în genere cu un sentiment mult mai lămurit al etnicului, decât apusenii, și câteodată cu o idee mai limpede și în orice caz mai firească despre națiune, identificând ideea cu aceea de neam, sau derivând-o din ideea de neam. Apuseanul înclină, la fiecare pas, să confunde ideea de națiune cu ideea de stat, sau chiar să o derive din ideea de stat. Confuziile rezultă în cele din urmă din inaderența la „fire“, din lipsa de simpatie față de tot ce e organic, atitudini proprii spiritului catolic. Din contră simpatia pronunțată, de un accent ca o caldă îmbrățișare, față de categoriile organicului, a avut în răsărit ca urmare atât aspirația spre o biserică ecumenică în înțeles de unitate organică a totului, cât și divizarea bisericii după națiuni, concepute tot ca un fel de organisme. Aderența la tot ce e organic, sub ale cărui vii și suverane tipare se modelează în răsărit ideea de biserică și ideea de neam, e verificată și prin împrejurarea plină de tâlc și profund naivă că românul își numește credința simplu „lege românească“. Sinteza celor doi termeni, a cosmicului și etnicului, își are puntea mijlocitoare în categoriile organicului. (pp. 53-54)

*

Ortodoxul e organic înrădăcinat în credința sa; masa credincioșilor e în ortodoxie de o impresionantă stabilitate. Într-un grad mult mai mare decât catolicul și evanghelicul, ortodoxul e creștin prin structura sa *subconștientă*, și toată creșterea i se face de altfel în acest sens. În ortodoxie se cultivă instinctiv subconștientul uman în spirit creștin. Catolicismul și protestantismul, dimpotrivă, caută să mențină tocmai conștiința creștină într-o stare de cât mai acută luciditate. Nicăiri creștinismul n'a avansat atât de mult până în zone subconștiente, ca în masele ortodoxe, de aceea ortodoxul reușește să fie creștin în sens mai organic decât catolicul sau evanghelicul. În ortodoxie nu se acceptă inovații decât după ce sunt supuse unui criteriu instinctiv de selecție, sau inovații cari se potrivesc cu organicitatea sa deja constituită. (pp. 69-70)

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Un hâtru printre scriitori – Constantin (Tică) Ardeleanu



Ce mai e, astăzi, un scriitor în plus, rătăcit printre atâția autori „fundamentali”? Până la urmă, este un autor care „și-a atins scopul”. Căci pentru ce scriem, dacă nu pentru a lăsa în urma noastră o urmă? Iar Constantin Ardeleanu este un model de astfel de scriitor, a cărui „sarcină de serviciu” este umorul. Calitatea de „hâtru”, termen moștenit de antecesorii săi nemțeni de la Bădia Creangă, este un „dat” aflat în stare nativă în *Chevronia* (nume literar al unei regiuni ce ar merita, ca orice spațiu ideal, să intre în conștiința publică). Fără ironie și, într-o formă superioară, autoironie, nu poți trăi în „vremurile/timpurile interesante” de azi, căci, nu-i așa, „râsul este diabetul spiritului...”

Într-o mare măsură, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* de G. Călinescu (ediția I, Editura Fundațiilor Regale, 1941; ediția a II-a, revăzută și adăugită, cu o prefață de Al. Piru, Editura Minerva, 1982) rămâne, la 70 de ani de la publicare, o carte pilduitoare. Meritul ei, neegalat de nici un istoric literar contemporan, de la Al. Piru la N. Manolescu, Alex Ștefănescu, Ion Rotaru sau Marian Popa, ca să nu mai vorbim de cronicarii asidui și orgolioși ce asediază cu scrierile lor „de serviciu” gazetele centrale și locale, stă în egală măsură în „metoda” (până la urmă, o dovadă de inteligență) și în îngăduință. Găsim în *Istoria...* lui Călinescu deopotrivă titani, dar și scriitori cu destin comun, unii pitorești, alții „trști”, dar deopotrivă de buni ca să figureze în paginile amintitei lucrări.

Un model ce-mi stăruie în minte este acela al unui scriitor azi cvasi-uitat, Carol Ardeleanu, autorul *Viermilor pământului* și al romanului de tip „zolist” *Am ucis pe Dumnezeu*. Ambele scrieri spun foarte puțin cititorului contemporan. Poate nici cel mai cunoscut roman al său, *Diplomatul, tăbăcarul și actrița*, nu are o soartă mai bună, deși G. Călinescu îl găsea „interesant”. Numele de Ardeleanu este pus de G. Călinescu într-o ascendență ardeleană. Fără nici o legătură de sânge cu autorul menționat, bănuim și la Constantin Ardeleanu, provenind tot dintr-o zonă submontană, de graniță (Carol Ardeleanu era din Vălenii de Munte, iar Constantin Ardeleanu – Tică, după cum îl alintă cunoscuții – este din Tazlău, Neamț), o posibilă genă pan-românească. Oricum, mândria de tăzläoan, „neam de bărbați înalți ca bradul” (cum e și nea Tică!), răzbate din multe dintre scrierile sale (ciclul *Hâtrii Tazlăului* fiind o confirmare).

În rest, C. Ardeleanu rămâne un autor ancorat în „timpurile interesante” ale socialismului multilateral dezvoltat – pe care l-a slujit, din Europa la Rio de Janeiro și retur, până la Hong Kong – evadând însă și în noul capitalism, ce i-a permis măcar să nu rămână toată viața un autor de sertar. Cât despre hârtia consumată pentru teancul de cărți publicate, justificarea sa rămâne în același registru „hâtru”: „O mai fi rămas ceva de la doborâturile de la ultima furtună”. Cartea de rezistență a sa – dacă se poate vorbi în acești termeni față de un autor ce nu și-a spus încă ultimul cuvânt – rămâne *Tragerea de timp*, o replică sui-generis, peste timp, a evocatei *Diplomatul, tăbăcarul și actrița*, cu precizarea că opera noului Ardeleanu este scrisă cu totul în registru ironic.

„Diplomatul” este un ipotetic „dottore” Marin Chivu, zootehnist de profesie, ajuns ambasador în Nigeria, o țară unde „corupția este mai răspândită ca malaria, iar bacșiușul e tânțarul care transmite boala”. Despre viața unor români – cu ranguri oficiale – uitați de lume în Lagos, dar mai ales despre moravurile locale, cu excelente similitudini în viața noastră actuală, scrie C. Ardeleanu cu deplină satisfacție: „Două mostre de osanale lirice – pe versuri ditirambice, păunesciene – apar la «Colțul poezilor», pe pagina 79 a unei reviste internaționale de mare tiraj. Sunt scrise de președinta secției departamentale a femeilor locale și sunt adresate șefului statului, Robin N. Kalanju (numele este, evident, fictiv!). „Așa ești de puternic precum tamtamul.../Fă din Nigeria/O societate armonioasă, sănătoasă!...”

„Actrița” este o pensionară, la „vârsta a treia și ultima”, ajunsă din întâmplare „Marlin”, izvor de inspirație lirico-sentimentală pentru energicul septuagenar Paul Sfetnicu, din strada Cățelu, colț cu Trapezului, bloc... Umorul duios și până la urmă înțelegător estompează dramele bătrâneții... Iar „tăbăcarul” este un fotbalist, gloria Buhușului, devenit stea internațională și apoi eșuat ca administrator de club... și subiect de bărfă pentru „stălpii” din Cișmigiu. Concluzia: „Cine și-ar fi închipuit cândva că Hagi, Popescu, Petrescu, Dumitrescu, Sabău ori Lăcătuș vor anima stadioane vestite ale Europei și se vor transfera pe milioane de dolari?”

Fără pretenția de a epuiza vasta gamă literar-jurnalistică utilizată de C. Ardeleanu, voi risca și un pronostic, măcar de spectator, dacă nu de arbitru: dacă ar fi ajutat de un critic incisiv și insistent, C. Ardeleanu ar avea potențial să evolueze în „prima divizie” a literaturii, fără riscul de a fi „robul unei singure cărți – cartea de muncă”. (*Redacția „B.B.”*)

Biobibliografie

Constantin Ardeleanu (n. 27 septembrie 1948, Tazlău, județul Neamț) a urmat liceul teoretic la Buhuși, apoi facultatea, profil economic, la Iași. Din 1971 lucrează, ca economist, la fosta ICE Vitrocim, apoi în Centrala MCE, având privilegiul de a călători pe trasee exotice, dar și să cunoască oameni cu destine fabuloase, deveniți, prin forța împrejurărilor, personaje ale operei sale de ficțiune literară. Debutază relativ devreme, în 1964, într-o publicație locală („Muncitorul forestier”), pentru a trece rapid la „grupa mare”, respectiv în presa centrală, urmându-și vocația de gazetar sportiv și umorist. Publică, oarecum sub anonimat, la „Rebus” și „Urzica”, dar și în alte jurnale, inclusiv cele militare, fiind un fan al „Stelei”, dar și al jurnaliștilor militari care l-au adoptat în cerul lor. Devine bucureștean cu acte în regulă, căsătorindu-se în 1974 cu poeta Teodora Moțet, cu care are trei copii. În 1987 primește premiul revistei „Urzica” pentru o compoziție ce nu va vedea niciodată lumina tiparului: *Săptămâna de lucru a unui director din comerțul exterior* (retopită, probabil, în romanul *Timpuri interesante*). Mucalit, C. Ardeleanu comentează evenimentul: „Lucrarea fusese o satiră, nu odă.”

După 1990 se relansează în presa sportivă, împreună cu colegii săi din fosta redacție „Viața Armatei”, fiind un asiduul cronicar al meciurilor „Stelei” („Steaua sport magazin” și „Sport XXI”). Începând cu anul 2004, colaborează frecvent cu editura și cenaclul „Amurg sentimental”, ambele conduse de condeierul Ion Machidon, publicând și primul său volum de ficțiune, *Tragerea de timp* (1996), în fapt un

„triptic” din care piesa de rezistență, *Vârsta a treia și ultima*, fusese premiată în 1995 la Festivalul de Comedie „Ion Băieșu”, fiind remarcată de cunoscutul cronicar dramatic și umorist Valentin Silvestru.

Urmează o perioadă fecundă, timp în care publică, succesiv, la editurile Amurg sentimental și Societatea Scriitorilor Militari, un volum impresionant de cărți, grupate, provizoriu, pe următoarele categorii tematice: poezie – *Iubiri veștejite* (1999), *Infernul de ceară* (2008), *Sentiment latin/Sentimento latino* (2003); teatru – *Hăituirea* (1998); cronici sportive – *Steaua – această credință roș-albastră* (1997), *Răsu’ Plănsu’ stadioanelor* (1999), *Campioana campioanelor – Apoteotica Steaua* (2002), *Ilie Savu, început de Iliadă* (2006); memorialistică – *Hătrii Tazlăului*, 3 vol. (1998–2001), *Gilberti* (2008), *Strada Blănari, 18, colț cu Doamnei* (2009); proză de ficțiune – *Stenogramele unui atașat militar* (1998), *Timpuri interesante* (2005); eseistică, varia – *Bazarul bizar al Fortunei* (2006), *Hronicul hergheliilor hoinare* (2009), *Chetronia* (2005).

Cu toată stăruința cronicarului, numărul exact al cărților publicate, al articolelor și efemeridelor risipite în presa militară, dar și în alte gazete, mai puțin răspândite, nu poate fi, provizoriu, evaluat. Constantin Ardeleanu rămâne un autor imprevizibil, greu de încadrat într-un anume profil scriitoricesc, mereu capabil de surprize editoriale...

Este laureat al premiului pentru proză „George Florin Cozma” al revistei „Viața Armatei” (1998) și al Premiului Asociației Presei Sportive (2002). Referințe suplimentare despre opera și activitatea sa sunt cuprinse în *Dicționarul oamenilor de seamă din județul Neamț*.

Vârsta a treia... și ultima...

București, 25. 1. 1978

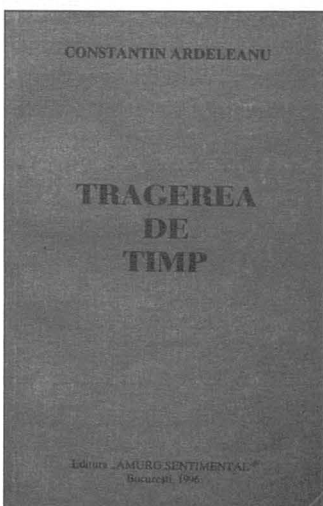
Marlin,

Zadarnic am așteptat scrisoarea de răspuns, căci nu pot considera cele 23 cuvinte trimise la 28.12 anul trecut o replică la mesajele mele dezlănțuite, ci doar o urare tradițională ocazională. Numai 23 de cuvinte merit eu, eu care te iubesc cu toată seriozitatea și sinceritatea celor 71 de ani ai mei? De ce ești așa rece cu mine în plin sezon hibernal? Eu de anul nou am trimis 153 de cărți poștale de 0,50 lei (nu-ți mai spun câte reclamații am făcut la PTTR, ca să descopăr chioșcul care are în stoc aceste cărți poștale ieftine, având ca ilustrație încheierea cooperativizării) la toți cunoscuții, din care 82 femei (n-are rost să fii geloasă, nu sunt un Don Ioan sau un Bosanova), gingașele creaturi pe care destinul le-a privilegiat cu perpetuarea speciilor pe pământ, planeta albastră, în succesiunea evenimentelor în desfășurare.

Cred că ai primit și tu urarea mea tip, căci la asemenea evenimente (după părerea mea, tragice, pentru că ne apropiem vertiginos de Marele Sfârșit, nu știu de ce s-or bucura așa de mult colegii mei de planetă), nici o reprezentantă a sexului opus frumos, simbol al perpetuării, nu trebuie prețuită mai mult sau mai puțin. O transcriu motamot, în ipoteza că ea ar fi încăput pe mâinile marelui tiran contra unui Kent de peste hotare.

Cu ocazia Anului Nou vă doresc cele mai sincere urări de bunăstare și fericire personală, dumneavoastră care ați dăruit sau veți dăruia lumii vitaminele vieții.

Vă îmbrățișează admirativ,
Paul Sfetnicu



Dor de Tazlău



Că s-au numit „Șezătoare la Tazlău” sau „Întâlnire cu fiii satului”, sărbătorile din iunie (Crăciunul cu semn schimbat al tăzlăuanilor), ce-l comemorau pe scriitorul medic I. I. Mironescu, au constituit veritabile evenimente culturale. „Supraviețuirea prin cultură” înainte de 1989 sau „Salvarea prin cultură” după această nouă bornă istorică (45 de ani ne-am raportat la 44?!), reprezintă nu doar niște percepțe, ignorate de economiști obsedați de PIB și creșterea zero sau de simpli diletanți, paraleli și cu marketingul și cu literatura, ci reflexele necesare ale instinctului de conservare a fibrei sănătoase a unui popor supus la atâtea experimente de chirurgii tembeli din Est și Vest. Eminescu va fi pomenit și peste un mileniu, în timp ce „Malaxa” sau Uzinele „23 August” au dispărut. Mironescu, pe alt tronson al valorii, desigur, așijderea, în comparație cu UIL (Unitatea de Industrializare a Lemnului) Tazlău, ce a și început să se dezagregheze în zeci de gatere particulare.

Cum în teoria literară sau introspecții sociologice mă rătăcesc ca rumegușul presat în miezul panelului lustruit, aș vrea să pomenesc de impactul emoțional al șezătorilor mironesciene. Clamarea publică a iubirii de sat, al locului venirii mele pe lume, era la fel de autentică precum bucuria de a-i cunoaște în „colțul de rai” evocat de doctorul Jănică pe profesorii universitari Ilie Dan (criticul ieșean cel mai autorizat al lui Mironescu) și Ion Rotaru, poezii Ioanid Romanescu, Daniel Corbu, Adrian Alui Gheorghe, Nicolae Sava, Radu Dănăilă, proza-

torii Lucian Strochi și Virgil Răzeșu, ing. Marcoci „celebrul exploatare” (forestier), criticul de artă Valentin Ciucă, eminentul eminescolog Jean Crăciun, profesor de română, ziaristul Traian Socea și activistul cultural Popescu, un sufletist de care toate regimurile ar avea nevoie. O mână de tăzlăuani prin atașament la o idee și/sau domiciliu Gheorghe și Elena Blaga, Georgeta și Nicu Anghel, Cezar Țucu, Petronela Dănăilă, Constantin Veniamin, familiile Tănase, Ciubotaru, Culbece, Ailincăi, Florean, Țepeș, Apostol, doamna Vinca au irosit o parte din capitalul lor de timp, bani și inteligență pentru păstrarea tradițiilor populare, cultivarea frumosului și a valorilor unei așezări ascunse în defileul Tazlăului. Cine și-ar fi închipuit că într-o perioadă de marasm economic și incertitudini un sat va reuși să editeze o revistă trimestrială și să lanseze, în premieră, cărți? Surprinzător, școala și primăria au manifestat o mare reticență față de fundație, din rațiuni obscure: ai impresia că primarul de-abia așteaptă ca un asemenea fenomen să sucombe, pentru a-l instrua pe notar să-i elibereze prompt certificatul de deces, iar școala pare a-l pune în scenă pe Tudor Mușatescu, cu al său „Escu”, și logic, se face de răs...

Tocmai la o astfel de manifestare artistică recitasem cu patetism autentic din parte-mi, chiar dacă fusese receptat ca exagerat în sală, o să-i zicem, poezie „Dor de Tazlău”: „Colindând pe mari bulevarde / Urcând în blocuri zgârâie-nori / Întotdeauna mă cuprind fiori / Și dorul de Tazlău mă arde...” Fostul meu profesor de fizică, dragul de Costică Potop, mi-a făcut un compliment de neuitat: „Ticuț, orice din șezătoria de azi se poate repeta, în afară de recitalul tău!” Târziu, ducându-mă fericit spre casă, după ce am dat „bună seară” unui cuplu ce se întorcea, aș spune tradițional, de la crăsmă, aud în spatele meu:

– Vai, măi bărbate, cât de mult iubește Tazlăul băiatul cel mare al lui Romulus?

– Dă-l în crucea mă-sii, muiere, dacă-l iubea stătea cu noi aicea, nu umbla brambura prin București sau prin cele străinătăți.

Boemii, boierii băuturii

Boemul semnează condica la locașul lui de pierzanie în fiecă zi, senină sau cețoasă, însoțită sau ploioasă, iar tejghetarul îi știe măsura, țoiul de pornire, pragul critic, reacția violentă sau lipsa oricărei atitudini, ora de plecare. Nu există bărbat care să nu fi frecventat instituția șnapsului din fugă sau pe baze temeinice: salvarea de la naufragiu (în cazul că ți-ai dori asta: orchestra de pe Titanic cânta în draci, deși dispariția în hăurile oceanului era iminentă) e să te retragi la timp (în viziunea rămașilor pe baricadă, să dai dovadă de o impardonabilă lașitate). Odată lipindu-ți-se eticheta de bețiv, nu te mai crede nimeni de contrariul, oricât ai face apoi, luni în șir, gargară cu apă plată. Capitala e împânzită cu localuri, existând dever pentru fiecare categorie socio-degustătoare, sub denumiri pitorești ca: Bordei, Genocid, Parastas, Trei Sicrie. Le-am ales doar pe acelea ce transmit explicit mesajul consecințelor funeste ale comportamentului de sugativă: de la vinderea apartamentului, pentru a-ți procura bani de băutură, până la stadiul de garsonieră veșnică. Voi merge cu particularizarea și mai adânc: bufetul „La Viole”, peste drum de celebrul „Club A” (al Arhitecților), unde se adună artiștii plastici din Gabroveni, administratorii norocului de la revista Loto-Prono, ce l-au ridicat la rangul de subredacție, funcționarii bancari mărunți, care n-au apucat să dea nici un tun de credite neperformante, balerinii ce trăiesc din amintiri. Asta nu înseamnă că voi uita vreodată alte locuri formidabile ale „petrecerii” mele prin viață: „Tismana” poezilor de sorginte militară (momente unice de artă și chiar parade – deh, militarii – de erudiție ale lui Vasile Preda, George Florin Cozma, Nicolae Boghian, Vasile Ursachi, Vasile Moldovan și ale Mareșalului Liviu Vișan, pe vremea când nu mai deosebeai stelele de pe umerii săi lați de cele de pe sticla de coniac sau refugiul de la capătul tramvaiului 41 al microbiștilor steliști. „La Traian”: spumosul profesor Radu Ștefan, peregrinul Horia Bobaru, sculptorul Gigi Piatra, cartograful Mitică Stanciu, croitorul Nevodar, Pepsi, Floarea Soarelui, alergătorul de jogging Ion Nicolae, Ozonel și câți alții). Școala boemiei își ține cursurile sale intensive, indiferent dacă dinco-

lo de zidurile sale e dictatură sau democrație, contestația ambelor fiind la fel de vehementă și inutilă. „La Viorel“, în prejma străzii Blănari, într-un întrând (cândva clădirea aparținuse centrului informatic al Băncii Agricole, falimentată și resuscitată, de care agricultura n-a profitat niciodată?!), merg o dată pe săptămână, „să nu mă uite lumea. Vrei să mă uite lumea?“, vorba celui care ne așteaptă deja cu șeile puse pe ăngeri, poetul Teodor Păcă. Cu un sprijin ieftin și mult, din care spumegă mai abilit surcelele decât bobul sfânt al strugurelui, mă așez la masă cu paharnicul (harnicul întru pahare) Victor Bibicioiu and others. Cu ochii minții (aș minți dacă nu aș recunoaște că în acest areal al Lipscanilor s-au consumat cei mai rodnici 20 de ani ai carierei mele de economist în sistemul comerțului exterior, deceniile lui Pericle al meu) trec strada pe lângă biserica din colț și ajung în fața fostei case de curve (18, Blănari Street), frecventată și de înțepenitul Voievod al Culturii, Carol al II-lea, ce-și potolea aici prea plinul priapismului regal, sediu în care am cotizat cu tinerețea mea exportul de ciment al României. [...]

Moare o lume!

Ieșirea dinăuntrul țării

Depasarea internă reprezintă pentru importanții directori din comerțul exterior contrapunctul călătoriilor externe. Se evită astfel reproșul ministrului coordonator: „pentru New York ți-ai făcut timp, dar ca să impulsionezi (impulsionearea la vremea ei socialistă a fost un termen mai la modă decât romanpetristul «implementare», cu care fiul encadevis-tului a lăsat cu gura căscată o turmă de textiliste de la Apaca și pe Brucan, n-așa) livrările de ciment de la Câmpulung Argeș ai fost prea ocupat“. De comun acord, pentru a preîntâmpina reproșul stupid al unuia Trocan, Ciubotă hotărâse să-l ia pe Margine într-o vizită scurtă de lucru, care la rândul-i îl atașă pe siamezul Brumărelu, directorul comercial de la Centrala Cimentului. În fața mergea Ciubotă cu Dacia condusă de „Einstein“, iar ca o veritabilă escortă, frații siamezi (pentru Dumnezeu, suspicioșilor, nu credeți că ar fi CIA-mezi), cu o altă Dacie, șofată de un individ cu nasul strâmb, Niculie, fost subofițer de miliție, armată, pompieri, trupe speciale, securitate, ICRA, diversitatea serviciilor explicându-se prin câștigarea de trepte salariale la fiecare transfer și vânarea unor avantaje, specifice îndeobște armelor, cu ranița lor burdușită cu pesmeți și sporuri. Direcțional, vorba lui Niculie, Câmpulung Argeș, vestitul Longocampo al dramaturgului Tudorică Mușatescu, orașel cu parfum provincial, tăiat prin centru de faimosul bulevard Pardon. Ce mânării or mai fi pus la cale cei doi directori-escortă, n-avea cum să afle *il capo di tutti capi* (căpiatul șef) niciodată, pentru că, deși Niculie îi turna cu lux de amănunte la proxima întâlnire de taină (și de tain, un Kent, pentru fidelizarea turnătorului), n-afla mare lucru, deoarece mafioții vorbeau cifrat. „Tov director au povestit de un picaj al aviatorului Zorileanu“. Ciubotă s-a prins că s-a întâmplat ceva la firma „Recent“, cu sediul în Aviator Zorileanu, dar în rest, nimic. Asta e, întotdeauna tehnica superioară bătea atașamentul troglodit. Dacă n-ar fi fost veșnic obsedat de cifrele de plan, raportări, diversificări, promovarea propriilor oameni atașați, marginalizarea discipolilor lui Margine, sancționarea promptă și dură a oricărei abateri, controale inopinate, Ciubotă ar fi fost în măsură să-și desfete ochii cu unica frumusețe a celui mai conservator ținut românesc, în care s-au păstrat cu sfințenie obiceiurile, portul, arhitectura, credința și o anumită stare de bogăție, la umbra fabuloaselor livezi și negrelor ziduri de cetate. Și chiar lângă combinatul de ciment de la Argeșelu, unde aveau să fie așteptați la nivel aproape zero, de directorul comercial Val Pribeagu, un șmecheraș valabil crescut în Teiul Doamnei, se odihnea într-o rână de deal satul Nămoiești, unde a trăit un timp autorul „Baladelor vesele și triste“, George Topârceanu. „Rămâi sănătoasă cucoană, îmi iau geamantanul și plec“ devenise într-un fel deviza sub care călărea meridianele lumii selecta clasă privilegiată a directorilor din comerțul exterior. [...]

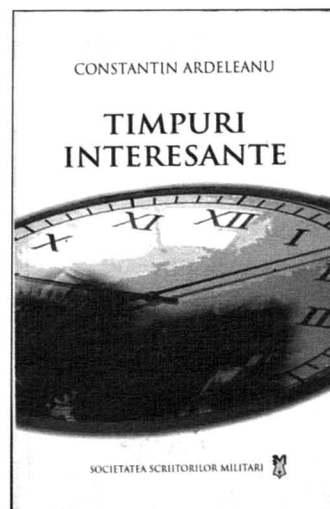
Zi luminată. Excursie la Frankfurt cu Progresul

– Doctorul Voicu Iordan, tot în top, tot în top?

Cum altfel, dacă Robcimex-ul l-a umflat cu țeava cu operațiunile speciale. Omul a ras spuma și se dădea mare cu Recen-tul cu mult înainte de 1989. Azi e șef de televiziune, partid, radio, universitate particulară, fundație umanitară, fundație culturală, funduri multirasiale la învățitorul de parale. Și să mori de dragoste de circ, a câștigat zeci de procese în care fusese acuzat că e grad mare în securitate și/sau că a făcut purcoiul de parai colaborând cu firmele securității. Cu judecători mânjiți, chioara Justiție i-a dat dreptate lui. Noi știm că el nu are habar de Dunărea decât ca fluviu, iar de Sie, doar ca prima silabă din „Siegried“. De ce s-o feri? Ce, el a fost primul care datorează imensa avere Securității? Nu... Doctorul, care are o inteligență speculativă de invidiat, vrea să arate că e așa de puternic încât poate face din negru alb. Să te ferească Cel de Sus să zici cumva despre Tetea c-ar fi țigan, că a doua zi apare ordonanță de urgență că nu e decât un bronzat excesiv. Cât despre denumirea partidului său, amestec între stânga și dreapta, fiindcă doctrinar a ales calea clasei de mijloc, pur și simplu e de talia Curat-Murdar-ului lui nenea Iancu. Moare-o lume!

– Al naibii sâsâit...

– V-a indus în eroare cu sâsâitul. Era sâsâitul unui șarpe, care s-a strecurat abil printre meandre și și-a atins strălucit țința. Pe cei de la Robcimex nu-i mai cunoaște, pentru că legenda lui ar păli puțin în fața unora care îi știu trecutul, cât e de pătat. A ținut să răspundă polemic de ce triumful lui îi deranjează pe niște meschini și micimani, subvenționând simpozionul internațional „Anatomia invidiei“. Băi maestre Gâjăilă, Croco de la aport valutar, aici nu-i vorba de invidie sau euforie, ci de strada Eforiei... Zău, că n-are rost s-o dăm cotită după Antena 1...



În avion cu dușmanul



O deplasare cu directorul companiei are avantajul că profiți și tu de protocolul rezervat întâi stătătorului întreprinderii și dezavantajul de a primi câte un reproș, de față cu străinii, când ți-era lumea mai dragă. Fără să fi fost cu Ciubi, aș mai fi mâncat eu vreodată (e drept o singură dată), în vila unui bogătan egiptean, cu tacâmuri de aur? O masă de vreo 20 de invitați, cu linguri, furculițe, cuțite și lingurițe de aur (cam 400 grame în dreptul fiecăruia), supravegheată de 4 felahi, în costume tradi-

ționale, ca niște statui, pentru ca nu cumva vreo linguriță să dispară odată cu desertul. Aș mai fi jucat eu rolul mutului în preajma adjunctului de ministru Gheorghe Lazăr, șefului agenției economice din Cairo, Gavrilă, și a unei ciurde de miniștri egipteni la etajul 2 al luxosului Hilton de pe Nil? Dacă până acum știam doar de arta disimulării verbale (duios vorbești cu ministrul, tăios cu parșivul subaltern), aici aveam să fac cunoștință cu arta disimulării fizice. Bietul (eram ultimul îndreptățit să-l consolez) director general avea niște crize teri-

bile de rinichi (un alt persecutat de-al său spunea că el ar avea trei rinichi, doi normali și unul pentru suferință), covrigindu-se spasmodic, dar de câte ori se întâlnea cu partenerii de afaceri, intra cu solemnitate de șef de stat (de fapt seamănă mult cu Nixon), ca și cum ar fi fost omul cel mai sănătos din lume și de curând proprietarul Nilului Alb. Avea groază de gândaci negri și nici n-a apucat să-și exprime această temere, că de sub plușul hotelului de 5 stele „Palestina” din Alexandria a apărut un specimen uriaș. A doua oară, l-am acompaniat la Alger, unde a fost șocat de mârlnăia „algerienilor socialiști” de a nu-i fi dat onorurile cuvenite (vă-nchipuiți câtă anticameră am făcut eu la directorul comercial Chanane și „Preda al lor”, Metaai) și de sărăcia în toate maghrebiana față de fascinația Orientului cunoscută de el. Lucrând cu o singură firmă de stat (Distrimac) aici a avut timp berechet să-mi facă observații și dacă acasă aș mai fi îndrăznit o replică, aici diplomația mă obliga să tac mâlc. Ștefan Cojocaru, cel care gestiona afacerea Vitrocim pe piața Algerului, se mutase de la adresa din oraș la ambasadă (din rațiuni economice impuse de acasă), dar cel mai dramatic s-a dovedit transferul la noua adresă a lui... Puță, motanul-copil al familiei (probabil avea și un rol... freudian). Alergic la schimbare, pisicul s-a cocoțat în vârful unui eucalipt. Ștefan îl implora: „Puță, dă-te jos!”, mesaj în franceză „Putza, venez la bas?” L-a somat și în engleză: „Putza, come here!” Ciubotaru urmărea de pe terasa Ambasadei această aventură pisicească: „Tov. Ardeleanu, de atâta înstrăinare, delegatul permanent se țineste câte puțin. Poftim, ce impecabil s-a prezentat Cojocaru ăsta la tratative cu distrimacii ăia și uite acum cum se cațără după o felină nenorocită. Cât zbucium pentru o Puță?!“

Lectură

Cum să auzi țipătul Anei Karenina
Acoperit de șuier de la locomotivă?
Povestea curge monoton
Cuvintele se despart în silabe
Iu-bi-re, moar-te, iu-bi-re,
Acuze vehemente, compătimiri neutre,
Se leagănă odată cu călători somnolenți
Și fără a o înțelege
O aruncăm iarăși pe șinele
Fixate ghilotină
Pe terasamentul știutei dureri

Relicve

În urma țaranului rămâne un nuc
Ce putrezește mai greu decât crucea,
O fântână în țarnă, ce până a prinde
Mătreacă, îi susură amintirea...
Numai orășeanul se pierde
În vâlvățai de crematoriu
Ce-l ard mocnit, dată fiind optimizarea
Consumului de carburanți,
Și lasă moștenire o igrasie
Pe tavanul vecinului de jos
Și cota de întreținere
Neplătită la zi

Operațiuni

La banca sentimentelor
Destule credite fără acoperire,
Virări neașteptate
Și surprinzătoare falimente
La cursul extrem de fluctuant
Al zilei,
Ia te uită, au început vânzările
Și pe eurodolari
Dar majoritatea conturilor sunt
în roșu,
O fi din cauza sângelui
Cu care sinucigașii echilibrează,
disperat,
O balanță atât de fragilă?

Texte reproduse din volumele: *Tragerea de timp*, Editura Amurg Sentimental, București, 1996, pp. 178-179; *Hârii Tazlăului*, Editura Amurg Sentimental, București, 1998, pp. 102-103; *Timpuri interesante*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2005, pp. 46-47, 251-252, 330-331; *Strada Blănari 18, colț cu Doamnei*, Societatea Scriitorilor Militari, București, 2009, pp. 206-207; *Iubiri veștejite*, Editura Amurg Sentimental, București, 1999, pp. 29-30.

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Franța contestă hegemonia Google

Marie-Catherine BREUTH

Jurnalistă, „Le Figaro“

In ancheta sectorială publicată ieri [14 decembrie 2010], Autoritatea franceză a Concurenței reclamă răspunsurile teleghidate și anumite riscuri de abuz de poziție dominantă.

Internet. După o investigație de opt luni, Autoritatea Concurenței afirmă următoarele: „Google este în poziția dominantă pe piața publicității privind motoarele de căutare” în Franța. Rămâne de văzut acum dacă gigantul american al căutării on-line face abuz de această poziție. Bruxelles-ul a deschis deja o anchetă în această chestiune și este foarte interesat de ancheta sectorială publicată ieri de către Autoritatea franceză a Concurenței, prima de acest gen, dar foarte probabil nu și ultima.

La sesizarea din luna februarie a Ministerului Economiei și al Finanțelor, organul de reglementare își fundamentează demonstrația pe distincția existentă între piața publicității de pe motoarele de căutare („link-uri sponsorizate”) și celelalte formate publicitare de pe Internet (banere, video, anuare...). Conform Autorității Concurenței, „publicitatea legată de căutarea pe Internet constituie o piață specifică, care nu poate fi substituită altor forme de comunicare, întrucât ea permite o direcționare foarte fină, și nici nu există o altă ofertă echivalentă în opinia celor care lansează anunțurile”. Or, Google captează 90% dintre căutările internautilor francezi, așadar partea esențială a link-urilor sponsorizate.

Împărțirea veniturilor. Ca semn al puterii sale, Google afișează taxe de marjă importante (35%) și prețuri de 1,5 la de 3 ori mai ridicate decât acelea ale concurenței. Gigantul american al căutării on-line respinge această analiză. „Link-urile sponsorizate sunt una dintre numeroasele opțiuni pe care o au cei care fac anunțuri publicitare. Dacă prețul link-urilor sponsorizate crește, cei care fac anunțuri pot să se orienteze spre alte formate, on-line sau nu, iar ei nu ezită să o facă”, afirmă Google.

Ancheta, rezultat al unei vaste consultări asupra ansamblului actorilor de publicitate on-line, deschide ușa pentru acțiuni împotriva motorului de căutare. Dorind „să adreseze semnale către Google”, Autoritatea Concurenței a întocmit chiar și o listă a mai bine de zece „motive de preocupare” susceptibile să arate un abuz al poziției deținute.

În centrul acestor motive de îngrijorare figurează lipsa de transparență a Google. Avizul Autorității Concurenței pune, de asemenea, problema unor „eventuale practici de manipulare” asupra motoarelor de căutare ori a poziționărilor pe pagină ale celor care au cumpărat de la Adwords. Grupul Internet este totodată foarte discret cu privire la mecanismele de partajare a veniturilor cu editorii site-urilor din cadrul serviciului de publicitate contextuală (AdSense). Ca și în cazul procedurii angajate în vara lui 2010 de către editorul programelor NavyX

în fața Autorității Concurenței, Google este un adept fervent al deciziilor unilaterale – închiderea conturilor și schimbarea condițiilor de utilizare fără preaviz.

De altfel, Google este bănuie că și-ar fi favorizat produsele (YouTube, GoogleMaps) în afișarea rezultatelor căutărilor pentru a le face să apară în mod sistematic în primele rânduri. În fine, Autoritatea Concurenței se pronunță și asupra acordurilor de exclusivitate privind conținuturile indexate, precum cel care lega pentru 25 de ani Biblioteca din Lyon de Google în procesul scanării operelor deținute.

Unele dintre aceste suspiciuni vor fi examinate de Comisia Europeană prin ancheta deschisă la sfârșitul lunii noiembrie. Punctele care vor fi desconsiderate de către Bruxelles ar putea fi reluate de către Autoritatea franceză a Concurenței în baza unei sesizări venite de la o terță parte sau ca urmare a unei autosesizări.

Recomandări teleghidate pentru presa on-line

„Autoritatea estimează că obligațiile de transparență cerute de legea Sapin ar trebui transferate către publicitatea on-line.”

Opinia Autorității face referire la relațiile sensibile dintre presă și Google. Instanța a formulat recomandări clare, avându-i drept destinatari pe Google și pe legiuitor în privința presei on-line. „Presa este foarte îngrijorată de prezentul aviz, întrucât ea este în același timp clientă, parteneră și potențială furnizoare de informații pentru Google”, își justifică Autoritatea Concurenței avizul.

În calitate de partener Google, editorii site-urilor de presă pot alege să afișeze reclame contextuale, comercializate de către serviciul AdSense al Google, și să obțină o remunerație pentru aceste afișări. Or, doar Google deține aceste statistici și este în măsură de a dispune de veniturile astfel rezultate după bunul său plac. Autoritatea Concurenței propune, prin urmare, legiuitorului „să transfere obligațiile de transparență cerute de legea Sapin către publicitatea on-line”, și în particular către AdSense.

Chioșcuri digitale

În acest cadru, „obligațiile minimale de raportare” ar putea fi instalate, iar marile conturi ar putea face apel la un terț care să certifice prin realizarea unui audit al acestor cifre.

Editorii de presă sunt, în același timp, furnizori „involutari” de conținut ai serviciului Google Actualități. Acest portal reunește titlurile și extrasele puse la dispoziție on-line de către presă. Această practică este calificată drept „parazitism economic” de editorii chestionați de către Autoritatea

Concurenței. Aceasta solicită ca motorul de căutare să ofere editorilor posibilitatea de a-și extrage conținuturile din Google Actualități, fără ca editorii să fie eliminați din rezultatele obținute ca urmare a căutării generale. Procedul a făcut obiectul unei sesizări în Italia și a determinat Google să introducă un sistem de dezînscriere („opt-out”), valabil în principiu pentru întreaga Europă.

Autoritatea Concurenței salută inițiativa luată de către editorii de presă de a crea un „chiosc digital cu plată” și de a-și mutualiza mijloacele.

Autoritatea a prezentat în continuare condițiile pentru „a asigura compatibilitatea acestor inițiative cu dreptul la concurență”, afirmând că va urmări ca aceste chioscuri digitale să

nu conducă la eliminarea competitorilor. De asemenea, Autoritatea susține că acele clauze de exclusivitate menite să conducă la adeziunea pentru unul dintre aceste chioscuri sau proiectele de fixare a prețurilor uniforme sunt contrazise de dreptul la concurență.

„Le Figaro”, nr. 20644, 15 decembrie 2010, p. 29

Traducere de Adrian DUMITRU
Biblioteca Metropolitană București

Bibliotecile suedeze: privire de ansamblu (III)

Barbro THOMAS
Asociația Bibliotecilor Suedeze

Abstract

The Swedish library infrastructure is well developed. A substantial part of the Swedish population is library users. This article gives an overview of the library landscape. It gives a background to the public library development as well as the development of university and university college libraries. Some special library collections are mentioned. A background to the 1997 Library Act is given. There is an overview of the national policy on literature and the remuneration system for Swedish writers, translators and illustrators. The new national structure with the National Library as the supervising authority for both academic and public libraries concludes the article, and indicates that co-operation between public and research libraries will deepen.

Keywords

Swedish libraries, legal deposit, library legislation, library users, national policy on literature, public lending right, Dewey Decimal Classification.

Alte biblioteci de cercetare

Există aproape 40 de biblioteci speciale, unele având colecții foarte vechi și bogate. Aceste biblioteci sunt frecventate deopotrivă de către studenți, cercetători și de publicul general. Iată câteva exemple:

Biblioteca Dag Hammarskjöld din Uppsala a fost înființată în 1996 ca o casă memorială pentru Dag Hammarskjöld, secretar general al Națiunilor Unite între anii 1953–1960. Biblioteca are statut de depozit național pentru documentele Națiunilor Unite. Colecțiile se profilează pe științele sociale, iar serviciile, pe relațiile internaționale. Biblioteca Dag Hammarskjöld face parte din structura Bibliotecii Universitare din Uppsala.

Institutul Suedez al Cărții pentru Copii din Stockholm a fost înființat în 1965. Este o asociație, dar biblioteca este finanțată, în principal, de Ministerul Educației. Institutul are o colecție bogată de cărți pentru copii. Prima carte pentru tinerii cititori a fost publicată în Suedia în 1591. Colecțiile institutului cuprind mai ales cărți pentru tineri publicate în Suedia acelei perioade.

Biblioteca Academiei Suedeze de Litere, Istorie și Antichități din Stockholm este parte a Comisiei Patrimoniu-

lui Național. Originea bibliotecii este legată de începuturile Academiei Suedeze, de la sfârșitul anilor 1700. Biblioteca deține o mare colecție, în care principalele domenii sunt arheologia, arta medievală și arhitectura, numismatica, patrimoniul cultural suedez, protecția și prezervarea acestuia. Colecția numismatică reunește literatură de profil din toată lumea, documente despre istoricul băncilor și economiei suedeze. Există, de asemenea, colecții despre arheologia clasică, istoria antică și egiptologie. Colecția a fost îmbogățită mai ales prin donații, cum este Colecția Rosenhane, de cărți și imagini topografice și istorice, donate bibliotecii în 1822 de către moștenitorii lui Schering Rosenhane, membru al Academiei.

Bibliotecile diocenze și ale școlilor de gramatică au apărut în perioada medievală. Colecțiile au fost îmbogățite de donatori și prin prăzi de război. La jumătatea anilor 1900, colecțiile istorice au fost încorporate bibliotecii publice locale și bibliotecii școlare. Între anii 1920 și 1950, patru biblioteci speciale diocenze și districtuale au fost înființate în Linköping, Skara, Västerås și Växjö. Aceste biblioteci au fost înființate de către stat sub jurisdicția Bibliotecii Naționale. În anii 1970, datorită reformelor administrative, responsabilita-

tea bibliotecilor diocese și districtuale a fost transferată autorităților locale. Colecțiile valoroase au trecut în proprietatea locală. Restul bibliotecilor diocese și ale școlilor de gramatică au fost repartizate bibliotecii publice locale, în timp ce o altă parte a fost mutată la o bibliotecă universitară vecină. Cum preservarea colecțiilor istorice nu este cea mai mare prioritate pentru bibliotecile publice, unele colecții au fost neglijate sau chiar distruse, dar bibliotecile diocese și districtuale din Linköping, Skara, Västerås și Växjö au reușit să-și conserve colecțiile de patrimoniu. În 1968, Biblioteca Națională a preluat una dintre cele mai cuprinzătoare biblioteci diocese și școlare, Biblioteca Rogge, amplasată într-o clădire datând din anul 1400, în Strängnäs, la aproximativ 70 km de Stockholm. Biblioteca Rogge este un compartiment al Bibliotecii Naționale, deținând una dintre cele mai bine conservate colecții de profil din țară.

Biblioteca Suedeză de Cărți Vorbite și Braille

Prima bibliotecă pentru nevăzători din Suedia a fost înființată în 1892, la inițiativa unei asociații filantropice Braille. În 1911, Asociația Suedeză pentru Nevăzători a preluat biblioteca. Din 1980, aceasta este o autoritate guvernamentală în cadrul Ministerului Culturii, fiind finanțată în totalitate de guvern. În colaborare cu bibliotecile locale, Biblioteca de Cărți Vorbite și Braille (TPB) oferă acces la materiale tipărite pentru persoanele cu dizabilități. Ea creează și împrumută cărți vorbite și în alfabet Braille. Biblioteca are o colecție de 80.000 de cărți vorbite, fiind un Centru național de împrumut al cărților vorbite. Grupul-țintă este estimat a reprezenta 6% din populație, iar numărul celor care împrumută de la biblioteca locală este de 50.000. Biblioteca oferă consultanță și informații despre domeniul de care se ocupă. De asemenea, ea oferă un serviciu special pentru studenții cu dizabilități. În 2009, a fost creat un nou serviciu, care oferă studenților posibilitatea de a descărca individual documente. În 2010, un serviciu similar va fi introdus pentru utilizatorii bibliotecilor publice. Proiectul DAISY a fost inițiat în 1988, iar din 2001 toată producția de cărți vorbite este în format DAISY. Legea suedeză a drepturilor de autor permite bibliotecilor și altor organizații, autorizate de guvern, să producă fonograme și cărți tipărite în format special pentru persoane cu dizabilități, fără permisiunea autorilor și editorilor.

Biblioteca Nobel a fost înființată în 1909. Biblioteca sprijină Academia Suedeză în evaluările privind acordarea Premiului Nobel pentru Literatură. Academia Suedeză decernează Premiul Nobel pentru Literatură din 1901. Colecția bibliotecii cuprinde aproximativ 200.000 de volume și este specializată pe literatură, mai ales literatură contemporană în limbile de origine. Biblioteca Nobel este o instituție privată care deservește membrii Academiei Suedeze, dar ea oferă acces și publicului general pentru a împrumuta din colecțiile sale sau pentru a utiliza publicații de referință, reviste și ziare.

Depozitul Legal

Legea introdusă în 1661 este una dintre cele mai vechi de acest profil. La început, două exemplare ale fiecărei publicații urmau a fi trimise la Arhiva Regală și Arhiva Majestății Sale. Scopul inițial era controlul a tot ceea ce se scrie, și nu

asigurarea că publicațiile vor fi conservate ca patrimoniu național al culturii tipărite. În 1707, numărul exemplarelor Depozitului Legal a crescut la șase. Acestea au fost distribuite la Biblioteca Regală, Universitățile din Lund, Uppsala, Turku (Finlanda) și Dorpat (Estonia). Astăzi, exemplarele predate sunt în număr de șapte. Un exemplar este trimis la Biblioteca Regală, iar celelalte trebuie distribuite la Lund, Uppsala, Stockholm, Göteborg, Umeå și Linköping. Biblioteca Națională și Biblioteca Universitară din Lund sunt obligate să prezerve toate materialele destinate Depozitului Legal pentru posteritate, în timp ce toate celelalte biblioteci universitare au dreptul de a elimina din fond exemplarele de care nu au nevoie. Din 1661, au fost emise mai multe ordonanțe privind Depozitul Legal. În 1993, colecția s-a îmbunătățit și cu documente electronice de tipul CD-ROM-urilor. Dar noua lege nu a cuprins și publicațiile on-line. Drept rezultat, legislația a devenit neadecvată pe măsură ce noua tehnologie a schimbat condițiile de publicare și tot mai multe documente apar în format electronic. O revizuire a legii Depozitului Legal se află în pregătire de câțiva ani.

În 2009, o comisie guvernamentală a prezentat o propunere de lege a Depozitului Legal revizuită care face referire deopotrivă la documente electronice și tipărite. Noua lege ar putea fi aplicată din 2011. Trebuie să existe însă o serie de reglementări intermediare, iar implementarea acestei legi este estimată a fi realizată din 2013.

Legislația bibliotecară

În 1905, a fost adoptată o ordonanță care reglementa serviciul bibliotecii publice. Ca urmare a schimbărilor din sistemul subvențiilor de stat pentru autoritățile locale, ordonanța a fost abolită în 1965.

Între 1965 și 1997, Suedia a fost singura țară scandinavă fără o legislație de bibliotecă. La sfârșitul anilor 1960, când pregătea o amplă cercetare asupra legislației bibliotecare, Frank Gardner a fost uimit de faptul că „Suedia este un exemplu unic în legislația bibliotecară a unei țări foarte dezvoltate, care, în fapt, și-a abolit legea de profil, în sensul în care aceasta prevedea să impună autorităților locale să ofere un serviciu pe care, altminteri, nu l-ar fi oferit și să le ceară să îmbunătățească acest serviciu prin asistența, mai ales financiară, a statului. În comparație cu legea completă a țărilor vecine, Danemarca și Finlanda, legea suedeză a bibliotecilor nu există”.

Ordonanța privind serviciul bibliotecii publice a fost strâns legată de subvențiile de stat pentru bibliotecile publice. În momentul în care sistemul alocării de fonduri a fost înlocuit în 1966 prin subvenții generale acordate autorităților locale, reglementările privind bibliotecile au fost abolite. Reprezentantii bibliotecii publice s-au opus noului sistem. Discuțiile în jurul acestei probleme au continuat. Reprezentantii bibliotecii se împărțeau, firește, în două grupuri: cei care erau în favoarea legislației de bibliotecă și cei care se opuneau. Argumentul împotriva legislației bibliotecare era mai ales faptul că autoritățile locale se vor ocupa de dezvoltarea bibliotecii publice fără „îngrădirea” legislației. Cei care erau în favoarea legislației au argumentat că este necesară o lege care să forțeze autoritățile locale care nu au sprijinit bibliotecile să dezvolte servicii. Mai multe comisii guvernamentale asociate serviciului bibliotecii publice au fost constrânse să examineze această problemă, dar până în 1994 concluzia a

fost că bibliotecile publice suedeze s-au dezvoltat bine și nu este nevoie de a interveni asupra autorităților locale cu o legislație bibliotecară. Un lucru stânjenitor era însă faptul că se menținea o diferență între sistemele modeste și cele dezvoltate, chiar dacă această diferență se reducea treptat. Ceea ce a creat posibilitatea unei noi legislații a fost situația financiară dificilă de la începutul anilor 1990. A fost necesară reducerea cheltuielilor publice – inclusiv a serviciilor publice. Unele biblioteci publice au avut de înfruntat reduceri severe, fondurile pentru carte au fost diminuate, alte activități au avut de suferit, precum și serviciile de bibliotecă pentru copii. A existat, de asemenea, o amenințare în ceea ce privește gratuitatea serviciului de bibliotecă, având în vedere că unele autorități locale au venit cu ideea de a taxa împrumuturile de carte pentru a economisi bani. Acest lucru a motivat Partidul Social-Democrat să-și schimbe atitudinea privind legislația bibliotecară și să propună o lege a bibliotecilor. În 1996, Parlamentul a luat decizia de a introduce Legea Serviciilor Bibliotecare. Decizia a fost departe de a fi votată în unanimitate, având în vedere faptul că aripa dreaptă a membrilor Parlamentului a votat împotriva. Majoritatea în favoarea legii nu a fost îndeajuns de puternică.

Legea a fost promulgată la 1 ianuarie 1997. În spiritul ei, legislația bibliotecară este echivalentă legislației pentru bibliotecile publice sau bibliotecile care se adresează publicului general. În acest sens, Legea suedeză a Bibliotecilor este o excepție, având în vedere că prima clauză prevede reglementări pentru toate bibliotecile finanțate din banii publici. Ceea ce înseamnă că nu doar bibliotecile publice și cele școlare, dar și bibliotecile universitare și cele specializate și alte servicii de bibliotecă finanțate din banii publici au fost reglementate prin această lege. Principiile de bază ale legii sunt: fiecare autoritate locală trebuie să aibă o bibliotecă publică, iar bibliotecile trebuie să împrumute cărți în mod gratuit.

A doua clauză din lege exprimă scopurile și obiectivele cu privire la bibliotecile publice: cu scopul de a promova interesul pentru lectură și literatură, informație, cunoaștere, educație și cultură, fiecare cetățean trebuie să aibă acces la biblioteca publică. Clauza stipulează că fiecare municipalitate trebuie să aibă o bibliotecă publică. A treia clauză afirmă faptul că publicul trebuie să împrumute cărți în mod gratuit. În cea de-a patra clauză se arată că trebuie să existe o bibliotecă în fiecare district, care să susțină bibliotecile publice din district cu publicații și cu alte funcții ale bibliotecii regionale. A cincea clauză reglementează serviciul bibliotecii școlare și afirmă că trebuie să existe biblioteci școlare distribuite în mod corespunzător pentru a stimula interesul pentru lectură și literatură și pentru a satisface nevoia de informare în domeniul educației. În cea de-a șasea clauză, privind bibliotecile universitare, se prevede ca studenții tuturor universităților și colegiilor universitare să aibă acces la serviciile bibliotecare.

Ultima clauză reglementează responsabilitățile autorităților locale, consiliilor districtuale și universităților. Se menționează, de asemenea, că bibliotecile finanțate din banii publici trebuie să colaboreze.

Există și reglementări despre serviciile oferite de bibliotecile publice. Astfel, se arată că bibliotecile districtuale, centrele de împrumut, bibliotecile universitare și cele ale colegiilor universitare, bibliotecile de cercetare și alte biblioteci

finanțate de stat trebuie să pună la dispoziție în mod gratuit documente din colecțiile lor, să colaboreze cu bibliotecile publice și școlare și să le susțină în eforturile lor de a oferi servicii publice de calitate.

Legea Bibliotecilor a fost în lucru mai mult de zece ani. Până în prezent, legea nu a adus nici o schimbare radicală în privința serviciilor bibliotecare. Dezbaterile despre legislație a continuat. Legea a fost contestată ca fiind prea permisivă, mai ales în ceea ce privește bibliotecile școlare, precum și din cauza lipsei reglementărilor privind organizarea sistemelor de biblioteci publice. Se pune întrebarea: este de ajuns să existe o singură bibliotecă publică într-o municipalitate, indiferent de mărimea acesteia? A fost adus în discuție faptul că legea reglementează doar ca împrumutul de carte să fie gratuit, în timp ce conținutul electronic în creștere lasă calea liberă pentru taxe. Nu există încă o autoritate centrală responsabilă de administrarea și de aplicarea corectă a legii. Astfel, legea ar trebui privită mai degrabă ca o declarație de intenție decât ca un instrument legislativ.

Legea Bibliotecilor nu a fost contestată doar de reprezentanții domeniului. Sprijinul politic a fost slab. Legea a fost subiect de discuție în Parlament din momentul în care a intrat în vigoare.

Partidul Social-Democrat, care a propus legea Guvernului, a continuat să o apere, în timp ce partidele Conservator și Liberal și-au exprimat dorința de a o desființa. Având în vedere faptul că legea a fost continuu contestată, noul Guvern (acum Conservator) a decis să evalueze legea pentru a opera modificări. Rezultatul evaluării, de la care se așteaptă anumite modificări în legislație, urma să fie prezentat în cursul anului 2010.

Organizațiile profesionale

Societatea suedeză este bine structurată. Domeniul bibliotecar nu face excepție. Asociația Bibliotecilor Suedeze a fost fondată în 1915. Scopurile și obiectivele generale erau legate de promovarea dezvoltării bibliotecilor publice. Asociația se adresa deopotrivă instituțiilor și indivizilor. În primii ani, asociația s-a concentrat pe editarea unei reviste de biblioteconomie („Biblioteksbladet”) și pe contribuții profesionale vizând mai ales catalogarea și clasificarea în bibliotecile suedeze. Ea a avut un rol activ în crearea schemei de clasificare suedeze, sistemul SAB, lansată în 1920. Sistemul este folosit și azi în majoritatea bibliotecilor suedeze. (După cum am menționat mai sus, se pregătește introducerea sistemului de clasificare Dewey). Asociația a devenit membru IFLA în 1930.

În anul 2000, organizația fondată în 1915 a fuzionat cu Asociația Bibliotecilor Academice, Svenska Bibliotekarsamfundet (SBS), înființată în 1921. Noua asociație, Svensk biblioteksforening, are în jur de 3.700 de membri. Ea este un grup de presiune puternic: și-a asumat un rol activ în promovarea legislației bibliotecare și a pregătit terenul pentru elaborarea politicii naționale bibliotecare. Asociația are un dialog permanent cu politicienii și cu alți factori de decizie pentru a promova serviciile bibliotecare. În 2007, a lansat o campanie la nivel național, „Iubitorii de Bibliotecă”, care a atras atenția asupra importanței dezvoltării resurselor de bibliotecă.

În revoluționarii ani 1960, a fost creată o aripă stângă a asociației (Bibliotek I Samhälle/Bibliotecile în societate) ca un act de protest împotriva „sistemului”. Din sistem făceau

parte și asociațiile bibliotecare existente. Mișcarea a fost inițiată în școlile de formare a bibliotecarilor publici. Obiectivele și scopurile inițiale au vizat promovarea democrației, distribuția puterii în sistemul bibliotecar și difuzarea „principiilor economice” ale culturii și îndoctrinării prin intermediul presei populare. În 1970, obiectivele s-au schimbat: asociația trebuie să se bazeze pe principiul socialist pentru a promova bibliotecile progresiste. Ideile au fost expuse în revista asociației, „BiS”. În 2009, asociația a sărbătorit cea de-a 40-a aniversare. A devenit prioritară în prezent cooperarea internațională. Aripa stângă a asociației nu a ajuns la o dimensiune și putere similare celorlalte organizații din sistem. Cu toate acestea, ea a avut, fără îndoială, un impact eficient asupra dezbaterii despre biblioteci.

Pe lângă calitatea de membri ai unei asociații de profil, majoritatea bibliotecarilor suedezi fac parte dintr-un sindicat, Confederația Suedeză a Asociațiilor Profesionale (SACO), care reunește absolvenți de studii universitare sau profesioniști cu diplomă de colegiu, precum avocați, doctori, economiști, și profesioniști în domeniul cultural, cum sunt bibliotecarii. Sindicatul pentru bibliotecari a fost înființat în 1930. El a fuzionat ulterior cu alte sindicate din domeniul culturii și a creat asociația afiliată DIK (Documentare, Informare și Cultură). Scopurile inițiale ale sindicatului au fost creșterea salarială și îmbunătățirea condițiilor de muncă ale membrilor. DIK a avut un rol important în dezbaterile despre biblioteci și ca grup de presiune pentru promovarea bibliotecilor. Pe lângă DIK, există două sindicate alternative ale bibliotecarilor și asistenților din bibliotecile de cercetare, publice și școlare.

IFLA și comunitatea bibliotecarilor din Suedia

Comunitatea bibliotecarilor din Suedia și-a asumat un rol activ în cooperarea internațională în domeniu. A treia conferință internațională IFLA a avut loc în august 1930, la Stockholm. Conferința a fost găzduită de dl Isak Collijn, reprezentând Biblioteca Națională. Dl Collijn a fost ales primul președinte al IFLA și a activat în acest post între anii 1927 și 1931. Pentru a găzdui conferința, Ministerul Educației a oferit fonduri suplimentare. Sprijin financiar a venit și de la Fundația „Knut și Alice Wallenberg”. Au participat 40 de delegați din 20 de țări, unii dintre ei fiind invitați speciali. Guvernul suedez a fost reprezentat de secretarul de stat. Au fost de asemenea reprezentate Liga Națiunilor și Comisia pentru Cooperare Intelctuală. Majoritatea delegaților au venit din țări europene: Anglia, Franța, Germania, Polonia, Olanda, Belgia, țările nordice și baltice. Filipine și Mexic au fost reprezentate prin ambasadele lor. Vicepreședintele întâlnirii a fost doamna Sarah C.N. Bogle, din partea Asociației Bibliotecilor Americane.

Reuniunea a avut loc în clădirea Parlamentului suedez. În discursul de întâmpinare, dl Collijn a subliniat importanța profesiei bibliotecare și a bibliotecilor ca depozitare ale patrimoniului cultural național. El a adăugat că această misiune nu a fost apreciată la adevărata ei valoare. În final, și-a exprimat dorința ca rezultatul întâlnirii să depășească efortul delegaților de a călători către *Ultima Thule*.

În cele trei zile ale conferinței, au fost discutate subiecte precum împrumuturile și schimburile internaționale. Potrivit unui articol apărut într-unul dintre ziarele din Stockholm,

conferința a avut loc într-o atmosferă prietenoasă, iar reporteurul a apreciat că cei care cred că bibliotecarii sunt oameni obsedați de carte și plictisitori ar trebui să-și schimbe părerea. La cina care a urmat conferinței, atmosfera a fost mult mai veselă, s-au ținut discursuri serioase, unele vesele, iar altele chiar de tip panegiric. Dl Collijn și-a ținut discursul în nu mai puțin de șapte limbi. Drept răspuns, contele Boselli din Italia și-a ținut discursul în limba latină. Cel mai impresionant discurs, potrivit articolului din ziarul suedez, a fost cel ținut de reprezentanta Asociației Bibliotecilor Americane, doamna Bogle, care și-a exprimat mulțumirile către Lumea Veche, pentru contribuția intelectuală a bătrânului continent.

Suedia a găzduit o altă conferință IFLA în 1960, în orașele învecinate Malmö și Lund, situate în partea sudică a țării. Numărul delegaților a fost de 160, cei europeni fiind dominanți. A existat propunerea ca întâlnirile anuale să aibă loc și în afara Europei. Alături de teme profesionale, precum împrumutul și schimbul interbibliotecar, a existat timp și pentru evenimente sociale, cu specific local. O consemnare a conferinței în „Biblioteksbladet” a oferit un tablou în culori vii, concluzionând: „Până acum, conferințele IFLA s-au ținut în Suedia la distanță de 30 de ani. Dacă ați experimentat inspirația și bucuria de a participa la acest gen de cooperare internațională, veți spera să nu treacă o altă generație înainte ca bibliotecarii din Suedia să aibă ocazia de a găzdui o nouă conferință.”

Dar așa s-a și întâmplat. A treia conferință IFLA pe pământ suedez a avut loc în 1990, la Stockholm, fiind finanțată în mod generos de Ministerul Culturii și Educației. Alte instituții și organizații au contribuit financiar sau în alt mod. Întreaga comunitate bibliotecară suedeză a participat la succesul evenimentului. Delegații au depășit ca număr cele două conferințe IFLA organizate anterior în Suedia: 95 de țări au fost reprezentate, iar numărul delegaților și vizitatorilor s-a ridicat aproape la 5.000. Delegații au petrecut o săptămână caldă și însorită la Stockholm. Organizatorii au fost depășiți de amploarea conferinței, ținând cont că parte a evenimentelor sociale s-au desfășurat în aer liber – ceea ce a fost mai degrabă o decizie nepotrivită, luna august în Suedia fiind foarte imprevizibilă.

IFLA/ALP

Acțiunea IFLA prin Programul de Dezvoltare prin Biblioteci (ALP) a fost lansată la Nairobi, în 1984. În 1988, s-a hotărât ca acesta să fie unul dintre programele-cheie ale IFLA. Aflate într-o delegație în țările scandinave la sfârșitul anilor 1980, doamnele Else Granheim, președinte IFLA între 1979–1985, și Margreet Wijnstrom, secretar general IFLA, au promovat ideea ca biroul ALP să fie stabilit într-o țară nordică. Drept rezultat, Centrul IFLA/ALP a fost stabilit, în 1992, la Universitatea din Uppsala. Această instituție a oferit în mod generos spații de lucru și pentru alte facilități, iar Agenția Suedeză de Cooperare Internațională a dat încă de la început un sprijin financiar substanțial. Agenția a finanțat, de asemenea, și faza de implementare. Contribuții financiare au fost aduse și de alte agenții nordice de dezvoltare. Comunitatea bibliotecară nordică, asociațiile bibliotecare, Biblioteca Națională a Suediei, Consiliul Artelor din Suedia și alte biblioteci au oferit de la început un sprijin financiar anual. În momentul în care Biroul ALP s-a mutat, în 2010, în sediul central IFLA, la Haga, comunitatea bibliotecară suedeză, și

cea nordică în general, au putut privi înapoi cu mândrie, la cei 18 ani de cooperare reușită cu IFLA și cu bibliotecile din Lumea a Treia.

Tendințele actuale

Bibliotecile suedeze întâmpină în prezent aceleași provocări precum bibliotecile din lume. Se remarcă o nevoie tot mai mare de a dezvolta și a coordona resursele tehnologiilor informaționale și de comunicare. De asemenea, există o cere-re tot mai mare de a oferi acces la materiale digitizate și de a digitiza colecțiile de bibliotecă, se speră cu o finanțare adec-vată. Digitizarea nu este doar o problemă de finanțare, ea implică și aspecte precum restricțiile privind drepturile de autor.

Bibliotecile nu mai pot opera în cercuri închise, iar uti-lizatorii de bibliotecă nu mai pot fi împărțiți în utilizatori ai bibliotecii publice și utilizatori ai bibliotecii de cercetare. Din punct de vedere administrativ, bibliotecile suedeze au avut până de curând două autorități de stat coordonatoare. Autori-tatea pentru bibliotecile publice a fost înființată în 1913. Din 1974, acest organism consultativ central a făcut parte din Con-siliul Suedez al Artelor. Pentru bibliotecile universitare și cele ale colegiilor universitare au existat alte autorități pentru coor-donare și cooperare. Din 1988, Biblioteca Națională a devenit responsabilă de anumite sarcini de coordonare pentru dome-niul bibliotecilor de cercetare.

Ideea de a elabora o politică pentru întreg sistemul bibliotecar a existat de mulți ani pe agenda de lucru, fiind promovată de Asociația Bibliotecilor Suedeze. În 2009, o comisie guvernamentală a prezentat un raport care a propus ca Biblioteca Națională să fie autoritatea bibliotecară de stat pentru bibliotecile publice și cele academice. O hotărâre guvernamentală din septembrie 2009 a urmat recomandările Comisiei și a însărcinat Biblioteca Națională să-și planifice viitoarele responsabilități suplimentare. Potrivit acestei hotărâri, Biblioteca Națională trebuie să promoveze cooperarea, să încurajeze dezvoltarea și, în colaborare cu bibliotecile dis-trictuale, să monitorizeze și să raporteze ceea ce se întâmplă în domeniul bibliotecar. Biblioteca Națională trebuie să aibă responsabilitatea generală pentru statistica tuturor tipurilor de bibliotecă. Acest plan urmează să fie raportat Ministerului Culturii în aprilie 2010, pentru a fi operațional la începutul anului 2011.

Noua structură națională va forma o bază pentru cooperarea dintre diferitele tipuri de biblioteci finanțate din banii publici. Există aspecte comune de abordare pentru bibliotecile publice și cele academice, de exemplu dezvoltarea unui catalog unic, incluzând colecțiile bibliotecilor publi-ce și ale celor academice, dezvoltarea statisticii de bibliote-că, coordonarea digitizării, dezvoltarea de noi servicii și metode de lucru și perfecționarea educației profesionale. Scopurile și obiectivele generale pentru mai buna colaborare dintre biblioteci trebuie să vizeze satisfacerea intereselor uti-lizatorilor de bibliotecă. Va fi, fără îndoială, o provocare pen-tru Biblioteca Națională să coordoneze un număr mare de instituții de profil.

Referințe

1. (Websites referred to usually have an English version).
2. Kulturen i siffror. *Folkbiblioteken* 2007. 2008:3.
3. *Skolbiblioteken* 2008. Kulturen i siffror. 2009.

4. Palmgren, V. (1908) Amerikanska bibliotek och biblioteks-sträffanden.

5. Palmgren, V. (1911) Förslag angående de åtgärder, som från statens sida böra vidtagas för främjande af det allmänna biblioteksväsen-det i Sverige.

6. Svensk författningssamling (SFS1996:1596).

7. *Skolbiblioteken* 2008. Kulturen i siffror. 2009.

8. Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet. (Ds 2009:25).

9. Kulturen i siffror. Kulturens finansiering 2007. 2008:7.

10. Lätt att hitta – lätt att låna. Ny modell för bibliotekens natio-nella mediasamarbete – en utredning av bibliotekens fjärrlån. Kungl. biblioteket och Statens kulturråd. 2010.

11. Riksdagens snabbprotokoll 2000/01:88.

12. Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

13. <http://www.svff.se>

14. Förordning (2008:1421) med instruktion för Kungl. Bibliote-ket.

15. *The History of the Royal Library. A National Library*. Kungl. Biblioteket. 1997.

16. Förordning (2008:1421) med instruktion för Kungl. Bibliote-ket.

17. Gardner, F.M. *Public Library Legislation: A Comparative Study*. Paris, UNESCO, 1971.

18. *Svenska Dagbladet*, 25 augusti 1930.

19. *Biblioteksbladet*, 1960, s. 572–573.

20. Betänkande av Kulturutredningen. SOU 2009:16.

21. *Tid för kultur* (prop. 2009/10:3).

Despre autoare

Barbro Thomas (barbro.thomas@gmail.com) a obținut di-ploma de master la Universitatea din Göteborg în 1970, iar în 1973 și-a finalizat educația de profil la Colegiul de Biblioteconomie. A fost șef de departament la Biblioteca Publică din Göteborg, director adjunct, director și bibliotecar la Biblioteca Districtuală și Publică din Halmstad. Între anii 1984 și 2000 a fost șef al Departamentului Bibliotecă și Literatură al Consiliul Suedez al Artelor, iar între 2000 și 2007 director la Biblioteca Regală/Națională a Suediei. Din 2007 până în 2009 a coordonat un proiect de dezvoltare în domeniul biblio-tecar în Asia de Sud-Est. Între 1973 și 1980 a fost membru al Comi-tetului Executiv al Sindicatul Suedez al Bibliotecarilor. A fost, de ase-menea, membru al Consiliului de conducere al Asociației Bibliotecii-lor Suedeze, Delegației pentru Informația Științifică și Tehnică, Con-siliului Suedez pentru Planificare și Coordonare în Cercetare și al Bibliotecii Naționale.

A fost secretar (1987–1989) și președinte (1989–1993) al Comitetului Reunit pentru Bibliotecile Publice, secretar pentru Con-siliul de coordonare, Divizia III, 1989–1993. A fost, de asemenea, editor consilier pentru *Libri* și președinte al Comitetului editorial al „IFLA Journal”.

A publicat o serie de articole despre biblioteci și teme aso-ciate în mai multe ziare și cărți. În 2009, a primit din partea Asocia-ției Bibliotecilor Suedeze sarcina de a realiza un raport despre legi-slația bibliotecară, care a fost publicat în septembrie 2009. (*Biblio-tekslagstiftning – perspektiv och exempel. Svensk biblioteksförening*, www-biblioteks-foreningen.org)

Barbro Thomas s-a retras în 2009.

IFLA Journal: Official Journal of the International Federation of Library Associations and Institutions.

SAGE Publications

Vol. 36, nr. 2, iunie 2010, pp. 111-130

Traducere de Gabriela TOMA

Biblioteca Metropolitană București

Un portret Europeană ca interfață a programului aplicație

Cesare CONCORDIA

Institutul de Știință și Tehnologiile Informației, Pisa, Italia

Stefan GRADMANN

Universitatea Humboldt, Berlin, Germania

Sjoerd SIEBINGA

Biroul Dezvoltarea Europeană, Haga, Olanda

Abstract

To the general public, Europeana is primarily perceived as a portal exposing a great amount of cultural heritage information. Even though this perception is not entirely misleading, the main goal of Europeana is rather to build an open services platform enabling users and cultural institutions to access and manage a large collection of surrogate objects representing digital and digitized content via an application program interface (API). The paper covers some details of the overall data space schema, of the API description and of the Europeana Portal implementation; it also discusses use cases and the mental approach that users, in particular cultural institutions, should adopt to completely exploit the potential of the Europeana services platform together with a discussion of related risks. The authors represent key players in the Europeana specification, development and implementation process currently under way.

Keywords

Europeana, application program interfaces, cultural heritage information, open services platforms, web portals, semantic web.

Ce este Europeană?

Europeană (<http://www.europeana.eu>) este percepută de către publicul general drept un portal ce expune pentru cetățenii europeni o mare cantitate de informație culturală provenind de la diferite surse. Chiar dacă această percepție nu este total greșită (și chiar se conformează majorității rapoartelor Comunității Europene despre Europeană), ea nu surprinde caracteristicile esențiale a ceea ce încercăm să construim prin Europeană. La nivel foarte abstract, Europeană poate fi văzută ca o mare colecție de obiecte surogat reprezentând obiecte digitale sau digitizate de patrimoniu cultural, care rămân însă în afara spațiului de date al Europeană (totuși, acestea au nevoie să fie accesate prin Europeană o singură dată pentru procesare, în vederea producerii de reprezentări surogat). În această viziune abstractă, surrogatele sunt legate unele de altele, fiind contextualizate prin link-uri către nodurile unei rețele semantice care formează al doilea strat de date Europeană.

Aceste două link-uri sunt folosite împreună pentru a crea funcționalitatea bogată oferită pe interfața utilizatorului. În plus, aceste surrogate pot avea o structură internă relativ complexă: cercurile de culoare gri (bleu în ediția on-line) arată componentele unui Obiect Digital Surogat (DSO), cum sunt metadatele, acordarea licențelor de informații, abstracțiile (tablele de materii sau histogramele de culoare), adnotările și reprezentările surogatului, precum o pagină de destinație sau hărți de resurse ORE. DSO poate conține alte DSO-uri, ca în cazul cărților scanate cu înlocuitori individuali pentru fiecare pagină. Pe de altă parte, DSO-urile au legă-

turi contextuale către alte DSO-uri, precum și către noduri de concepte (cercurile în gri închis – violet în ediția on-line), cum sunt cele reprezentând timpul și spațiul sau concepte abstracte.

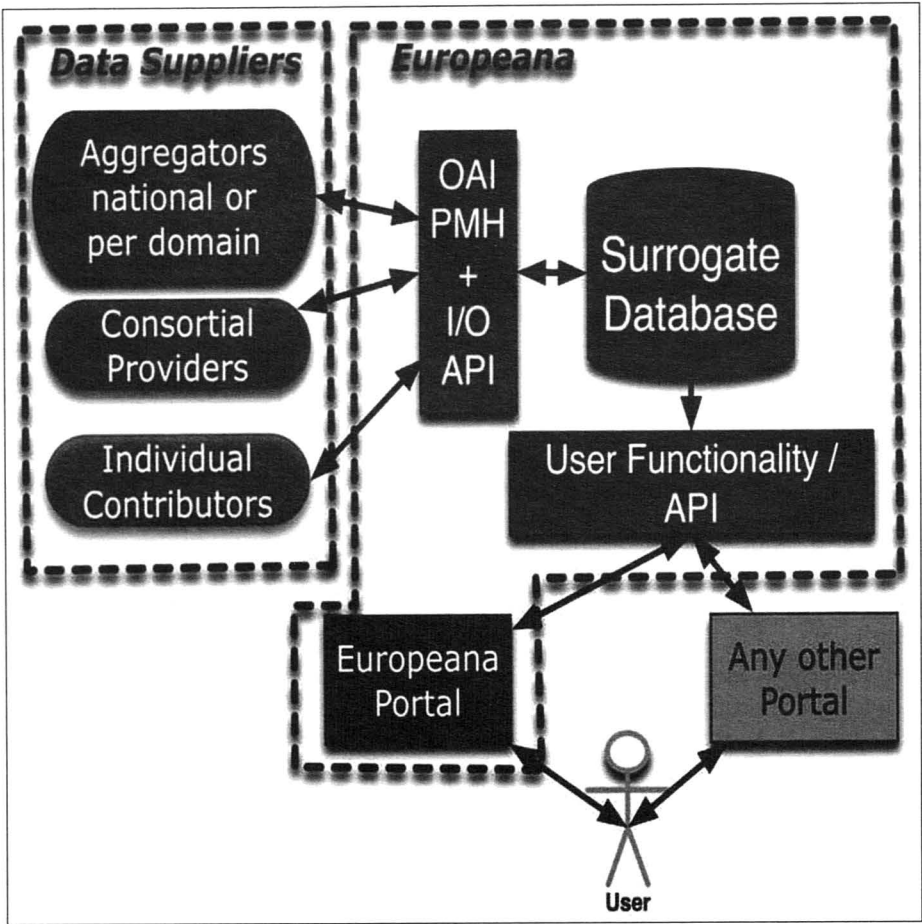
Atât structura internă a surogatelor, cât și contextualizarea lor se bazează pe elementele oferite de furnizorii de conținut, dar părți importante ale structurii și contextului vor fi create în cursul procedurilor de integrare a datelor în Europeană.

Prin urmare, Europeană nu numai că va avea o API pentru funcționalitatea de utilizator final, dar și o I/O-API permițând fluxul de date de la și către furnizorii de conținut. I/O-API oferă opțiunea reintegrării conținutului îmbunătățit în aplicațiile de la distanță ale furnizorilor de date.

Astfel, vectorul proiectului Europeană îl constituie efortul de a construi o platformă deschisă care susține interoperabilitatea tehnică și funcțională a datelor.

Ce este o API?

Potrivit Manifestului DELOS DL (Candela et al., 2007), putem concepe softul Europeană ca un Sistem de Bibliotecă Digitală (DLS), explicat drept „un sistem de soft bazat pe o arhitectură definită (posibil distribuită), care furnizează toate funcționalitățile cerute de o anumită Bibliotecă Digitală”. Conceperea unui DLS este o sarcină complexă, care necesită integrarea cunoștințelor și metodologiilor provenind de la diferite discipline, precum managementul conținutului, managementul metadatelor, regăsirea informației, managementul bazelor de date distribuite și interacțiunea om



Europeana – schema generală de funcționare

– calculator, pentru a le menționa pe cele mai importante (Gonçalves et al., 2004). Implementarea unui DLS înseamnă construirea unui soft sofisticat și extensibil care integrează tehnici și tehnologii din disciplinele menționate anterior într-un sistem coerent. Nucleul unui asemenea soft este numit Sistem de Management al Bibliotecii Digitale (DLMS) (Smith et al., 2003). În general, un DLMS este un soft de implementare a unei logici economice și a funcționalităților de acces la date în vederea creării, operării și administrării de DSL-uri; exemple de DLMS sunt DSpace (Smith et al., 2003) și BRICKS (Aloia, Concordia și Meghini, 2007). Pentru proiectul Europeana 1.0, am hotărât să construim un DLMS prin a) particularizarea componentelor provenind din afara platformei și b) crearea de la bun început a acelor componente soft care oferă funcționalități complexe ale Bibliotecii Digitale Europeana care nu sunt expuse de soluțiile existente.

Funcționalitățile oferite de DLMS Europeana 1.0 pot fi grupate în cinci zone:

1. Acumulare și Diseminare, care oferă funcționalități pentru popularea Europeana și diseminarea conținutului său.
2. Managementul Obiectelor, care oferă funcționalități de administrare a componentelor digitale, a surogatelor corespunzătoare și a metadatelor asociate.
3. Descoperire, care susține indexarea și căutarea conținutului Europeana conform anumitor paradigme.
4. Utilizator, care oferă suport administrării utilizatori-

lor, de la persoane individuale la instituții, care pot fi grupate în comunități dinamice.

5. Acces, care susține accesul atât la serviciile și conținutul Europeana, cât și la resursele externe.

Fiecare zonă funcțională este implementată printr-un set de componente software. Unul dintre principalele scopuri este de a face DLMS Europeana un sistem extensibil: trebuie să fie posibilă adăugarea cu ușurință de noi componente care oferă funcționalități mult mai complexe sau înlocuirea componentelor existente, atunci când este nevoie. Pentru a ajunge la această formă de extensibilitate, fiecare componentă a arhitecturii Europeana este accesibilă printr-o Interfață a Programului Aplicație (API), care expune toate metodele publice ale componentei; interacțiunile între componente vor interveni doar prin intermediul API. Un subset al metodelor API ale componentelor DLMS vor fi publicate și puse la dispoziție pentru aplicațiile externe; aceste metode vor forma ceea ce numim API Europeana.

Toate acestea permit unor terți programatori construirea de aplicații care folosesc funcționalitățile DLMS Europeana, iar, în unele cazuri, pentru a extinde aceste funcționalități.

Pentru a conserva complexitatea sistemului de bază, API Europeana va fi publicată ca un set de metode reutilizabile, alături de parametrii API și convenții de așteptare. Un programator care dorește să construiască o aplicație care folosește o funcționalitate DLMS Europeana expusă ar putea realiza o procedură îndeplinind trei sarcini:

1. selectarea unei convenții de așteptare și, în conformitate cu aceasta, realizarea unei cereri specificând o metodă și argumentele acesteia;

2. trimiterea cererii către un anumit parametru;

3. primirea unui răspuns relativ. [...]

Cazuri de utilizare a Europeana

Calculatorul în științele umaniste

Europeana va cuprinde multe artefacte culturale din toate domeniile patrimoniului cultural și, astfel, va avea un mare potențial pentru toate disciplinele asociate din punct de vedere cultural, mai ales cele umaniste. Imaginați-vă un om de știință cercetând manuscrise medievale. Manuscrisul este reprezentat ca un surogat complex în Europeana, cu reproduceri de calitate scăzută ale paginilor scanate, ca parte a capturilor, precum și o reprezentare a filigranelor găsite în manuscris. În partea de metadata a surogatului, cercetătorul observă că este datat 1480 și se presupune a fi scris în Strasbourg. Filigranul găsit în manuscris este o ancoră și, din fericire, una dintre resursele contextuale Europeana este baza de date a filigranelor medievale „Wasserzeichen des Mittelalters” (WZMA), de la Academia Austriacă de Științe. În această bază de date, cercetătorul nostru identifică două modele identice ale filigranului ancoră din primul manuscris în alte două manuscrise, presupuse a fi scrise în Strasbourg și datele 1446.

Din această combinație de informații disponibile prin intermediul Europeana, cercetătorul nostru ajunge la concluzia că ceva nu este în neregulă cu datarea manuscrisului, întrucât știe că filigranul era în uz doar de câțiva ani și nu de 34 de ani. Cercetătorul creează astfel o adnotare, integrând link-ul la resursa WZMA și făcând un raport asupra incorectitudinii datării.

Aceasta se întâmplă atunci când cercetătorul a atins limitele a ceea ce poate face cu Europeana: are la dispoziție suficiente elemente pentru a pune sub semnul întrebării corectitudinea datării, dar pentru a stabili o nouă, corectă datare, trebuie să ajungă la un site care oferă date digitizate de înaltă calitate sau chiar la Viena, unde manuscrisul poate fi găsit la Biblioteca Națională a Austriei.

Portalul Europeana ca implementare de referință

Prototipul portalului Europeana a fost lansat în noiembrie 2008 (<http://www.europeana.eu>). Scopul principal a fost de a prezenta posibilitățile interoperabilității domeniului transcultural la nivel pan-european. Metadatale provenind din arhive, biblioteci, muzee și arhive audiovizuale au devenit disponibile printr-o interfață unică. Funcționalitățile principale oferite de portalul prototip au fost:

- **Informarea** utilizatorilor asupra inițiativei Europeana.

- **Răsfoirea** rezultatelor prin intermediul indicatorilor de timp, al termenilor de căutare oferiți de alți utilizatori și al itemilor văzuți frecvent, expuși în caruselul de pe pagina principală.

- **Căutarea** prin intermediul căutării simple și avansate.

Portalul a fost conceput pentru a fi client pe lângă o API de căutare. Multe dintre caracteristicile descrise în secțiunea „Ce este Europeana” vor deveni disponibile în urmă-

toarele lansări majore planificate la mijlocul anului 2010 și în 2011.

Care va fi rolul portalului Europeana în viitor? Cel mai probabil, cel al implementării de referință a API Europeana. Noile caracteristici ale API vor deveni primele vizibile în portalul Europeana.

Dintre provocările pentru interacțiunea portal/API sunt de menționat abordarea multilingvismului și găsirea unor modalități inovatoare de prezentare a unor mari seturi de rezultate, de tipul infograficii. Noile caracteristici aflate în discuție sunt prezentările geotemporale și gruparea contextuală a seturilor de rezultate. Interogarea pentru orice locație sau dată va avea mai multe mii de rezultate relevante, indiferent de dimensiunea scalei de căutare. Dacă lansați o interogare pentru „Paris”, toate datele prezentate în fațete vor da mai mult de 1.000 de rezultate relevante. Dacă selectați „1888” în secțiunea temporală a portalului, veți avea de căutat în aproximativ 50.000 de rezultate.

Punerea la dispoziție a informațiilor în mai multe limbi va duce la o explozie combinatorie de rezultate relevante. Evident, dacă sunteți în căutarea termenilor „painting river” în limba engleză, iar interogarea este extinsă la 27 de limbi europene, setul de rezultate va crește considerabil. În astfel de cazuri, grupările contextuale devin importante. Utilizatorul trebuie să fie capabil să filtreze seturi de rezultate semnificative și administrabile din alte sute de mii de rezultate. Este de remarcat aici faptul că Europeana dispune de prea multe metadata de înaltă calitate. Orice căutare pentru termenii „painting river” în Europeana este, cel mai probabil, o sarcină relevantă pentru interogare. Astfel, este esențial a dezvolta instrumente pentru grupările contextuale și reprezentări grafice menite a ajuta utilizatorii să dea un sens rezultatelor căutărilor lor.

Către o schimbare de mentalitate

Abordarea pe care o expunem aici se bazează pe o supoziție puternică: presupunem că, în loc să încerce să susțină depozitele de informații digitale ale trecutului, comunitățile de patrimoniu cultural sunt pregătite pentru o paradigmă informațională de date aflate în legătură și, astfel, pentru paratarea unui context cât mai semantic posibil. Doar într-o asemenea stare mentală poate avea sens această schimbare de la paradigma portalului la viziunea unei API ca primă reprezentare a Europeana.

Această schimbare de mentalitate este un salt mare, din moment ce solicită instituțiilor de patrimoniu cultural să gândească nu numai în limitele colecțiilor lor, dar și din punctul de vedere a ceea ce colecțiile pot adăuga la un continuum informațional complex și mai bine distribuit, combinat cu diverse resurse contextuale ce permit utilizatorilor Europeana transformarea agregărilor parțiale ale acestui continuum informațional în cunoaștere relevantă, în contextul lor specific.

Ideea este nu de a preagrega informația în structuri fixe pentru reutilizarea în sistem, ci de a o face disponibilă pentru scenariile de utilizare care nu sunt definite exclusiv de Europeana: utilizatorii eScholarship, bibliotecile digitale de toate tipurile, portalul Europeana însuși, ideea de bază fiind că toate acestea utilizează Europeana ca un fel de moștenire culturală digitală ce se adresează API, care expune datele și funcționalitatea Europeana într-o manieră generală.

Ca parte a acestei schimbări de mentalitate, instituțiile de patrimoniu cultural vor trebui, de asemenea, să devină parte a unei comunități mai mari, care împărtășește un set de standarde generale pentru organizarea informației și punerea acesteia la dispoziție: standardele la care s-a făcut referire vor fi create mai degrabă de către instanțe externe, precum W3C, decât de către comunitățile de patrimoniu cultural.

Crearea de valoare

API Europeana creează valoare deopotrivă pentru deținătorii de drepturi și utilizatori, dar în moduri diferite. Serviciul Europeana trebuie să mențină echilibrul între satisfacerea nevoilor utilizatorului și îndeplinirea cererilor deținătorilor de drepturi. API Europeana adaugă valoare prin următoarele atribute:

Vizibilitate crescută și branding coerent. Europeana constituie un punct de acces de înaltă calitate către informații ce oferă o secțiune transversală unică de-a lungul patrimoniului cultural digitizat european. Conținutul care este parte a Europeana va fi, prin urmare, mai vizibil exclusiv prin intermediul site-urilor furnizorilor de conținut. În plus, API Europeana va oferi o strategie coerentă de branding pentru Europeana, care va crește vizibilitatea atât a conținutului, cât și a furnizorilor de conținut.

Exploatarea eficientă și reutilizarea datelor îmbogățite. Extragerea informațiilor utile din metadate și din alte date indexabile cere, din punct de vedere computațional, un efort susținut și, prin urmare, prea scump pentru multe instituții. Infrastructura Europeana folosește tehnici de ultimă oră de exploatare și de îmbogățire a datelor pentru a identifica persoane, locuri, evenimente și concepte și pentru a le adapta la vocabularele controlate existente. Aceste informații suplimentare sunt disponibile prin intermediul API pentru reutilizare în infrastructura furnizorului de conținut.

Support multilingvistic. Unul din cele mai mari obstacole în crearea accesului pan-european la obiecte de patrimoniu cultural este regăsirea informației translingvistice. În lansările viitoare, API Europeana va oferi servicii translingvistice, precum traducerea și dezvoltarea interogării, traducerea metadatelor, ortografii în funcție de limbă a numelor entităților – nume de persoane și de locuri.

Rezolvabilitate permanentă. Întrucât Europeana are scopul de a transforma fiecare obiect integrat într-un URI rezolvabil permanent, elementele individuale pot fi incluse în servicii web binecunoscute, cum sunt Wikipedia, Google Scholar, Facebook ș.a. Chiar dacă identificatorul de furnizori de conținut se poate schimba, mecanismul de integrare al Europeana nu pierde din vedere obiectul corect. Posesia unui URI rezolvabil permanent este una dintre premisele pentru a face surrogatele Europeana să funcționeze în contexte semantice web, precum datele aflate în legătură (<http://linkeddata.org/>).

Reutilizarea serviciilor. Serviciile web oferite de API Europeana pot fi folosite pentru a întări funcționalitatea interfețelor instituționale. De exemplu, informații despre cum pot fi grupate seturile de rezultate, bazate pe persoane, locuri, concepte ș.a. De asemenea, informația geospațială și temporală oferită de Europeana ar putea fi folosită pentru a furniza aplicații personalizate de tip hartă și indicatori de timp.

Analiza riscurilor

În anumite privințe, nevoile utilizatorilor și ale deținătorilor de drepturi pot fi situate la poli opuși, iar aceste diferențe pot fi considerate riscuri pentru succesul API Europeana. Riscurile pot fi împărțite în două categorii: 1) riscuri care diminuează crearea de valoare și 2) riscuri care conduc la utilizări nedorite ale datelor, dincolo de interesul inițial al deținătorilor de drepturi.

Riscuri care diminuează crearea de valoare

Cel mai mare risc pentru abordarea API Europeana este eșecul adoptării și al lipsei comunității utilizatoare. Pentru ca o API să fie utilizabilă pentru toți, oamenii trebuie să înceapă să o folosească. Din fericire, pentru Europeana va exista întotdeauna cel puțin un utilizator, și anume implementarea de referință a portalului Europeana. Când noi caracteristici API vor fi rulate, acestea vor fi vizualizate în secțiunea de concepție a portalului.

Succesul API va depinde, de asemenea, de cât de disponibilă va fi. Inițial, API va fi disponibilă doar partenerilor Europeana. Accesul la API va fi, cel mai probabil, moderat de necesitatea unei „chei specializate” în a utiliza serviciul web. Multe dintre serviciile web ar putea fi complet accesibile, în mod liber, odată cu lansarea Programului Rhine (iulie 2010). Totuși, disponibilitatea unor elemente surogat ar putea fi încă subiect de discuții cu furnizorii de conținut.

Gradul de adoptare de către partenerii Europeana va depinde de cât de relevantă va fi API Europeana pentru ei. Partea cea mai importantă a API pentru parteneri va fi reutilizarea datelor îmbogățite. Astfel, pentru a stimula adoptarea și a furniza valoare adăugată condiției de consumator API, Europeana trebuie să furnizeze documentație detaliată și suport tehnic.

În fine, drepturile de proprietate intelectuală constituie întotdeauna un subiect de discuție atunci când orice tip de conținut devine disponibil pe Internet. O abordare cuprinzătoare a acestei probleme este în prezent în construcție în rețeaua Europeana. Pentru a deveni cu adevărat parte din fluxul de lucru al oamenilor pentru colectarea informațiilor, Europeana trebuie să treacă dincolo de oferirea accesului la metadate despre obiecte. Utilizatorii doresc să aibă o experiență multimedia interactivă cu obiectele de interes. Pentru ca acest lucru să fie posibil în cadrul Europeana, trebuie rezolvate problemele ținând de drepturile de proprietate intelectuală.

Riscuri care conduc la utilizări nedorite ale datelor

O diferență notabilă între portalul Europeana și consumatorii API Europeana este că portalul urmărește aplicarea descoperirilor bazate pe interesele deținătorilor de drepturi. Acesta nu ar putea fi cazul altor utilizatori ai API Europeana. De exemplu, aplicațiile care utilizează API Europeana pot grupa informația în moduri care nu ar conveni deținătorilor de drepturi. O grupare de artefacte urmărind istoria „genocidului” este un efort academic absolut valabil, dar poate indezirabil din punct de vedere politic.

Site-urile de tip hibrid, care colectează și expun informații luate din alte surse on-line, ar putea determina, de asemenea, utilizări care nu sunt dorite. De exemplu, informația consumată de la API Europeana poate deveni o parte subordo-

nată a acestor site-uri, în loc să fie componenta lor principală. Astfel că se pune întrebarea câtă informație provenind de la site-urile de tip hibrid doresc sau permit deținătorii de drepturi ai Europeana?

În plus, cantitatea de branding conținută de seturile de date Europeana trebuie să fie cântărită cu atenție. Este vorba de cât de mult avem nevoie și cât de mult dorim să aplicăm. Este de o importanță incontestabilă faptul că originea și proprietatea trebuie să fie în mod clar vizibile oricând API Europeana este utilizată. Acest lucru este valabil deopotrivă pentru branding-ul Europeana și al furnizorilor de conținut în ceea ce privește seturile de date. Scenariul cel mai probabil va fi că toate răspunsurile din partea API conțin informații privitoare la proprietarul conținutului, dar lasă decizia afișării acestora în seama consumatorului API ca o recomandare.

Concluzie

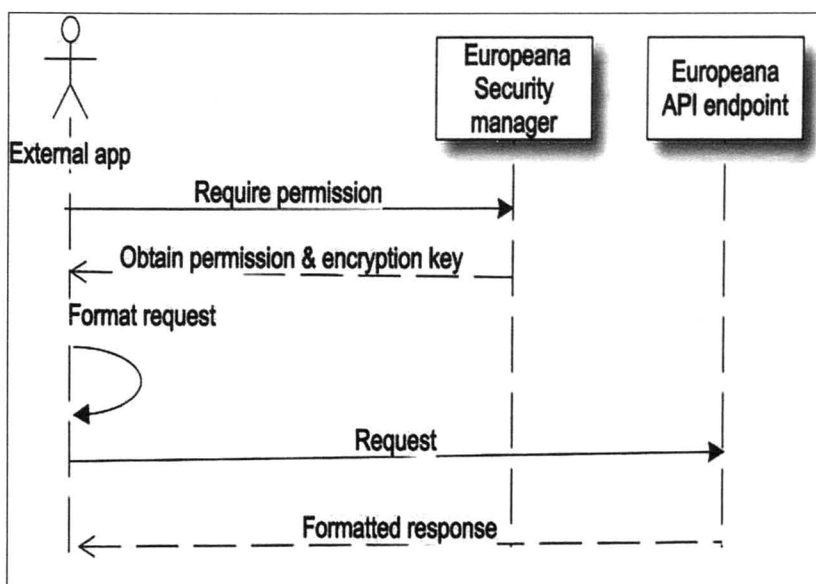
Așa cum reiese din articolul de față, Europeana este mai mult decât o bibliotecă digitală: este un DLS în sensul definit de Delos, bazat pe un DLMS, precum cel dezvoltat în Europeana V1.0 și proiecte EuropeanaConnect, și care ar putea, în schimb, să fie folosit pentru a genera tipuri diferite de Sisteme de Bibliotecă Digitale. API, la care s-a făcut referire în acest articol, este parțial o API generică a DLMS și parțial (mai ales când sunt vizate surrogatele) o API a Europeana DLS. În acest sens, funcțiile DLMS API vor fi complet deschise, în timp ce funcțiile DLS API ar putea fi obiect pentru anumite condiții de acces.

Europeana este mai mult decât un depozit și, în același timp, mult mai puțin decât atât: Europeana nu va conține obiecte digitale originale (care vor continua să fie accesibile pe site-uri controlate exclusiv de deținătorii de drepturi). Cu toate acestea, prin crearea de substitute ca reprezentări ale acestor obiecte (inclusiv un indicator către obiectul original) și prin crearea unui context semantic bogat pentru acestea, Europeana va crea o valoare adăugată care poate fi transferată înapoi la furnizorii de conținut ce utilizează API: fluxuri de informații între furnizorii de conținut, caz în care Europeana ar trebui văzută ca fiind bidirecțională.

În fine, Europeana este mai mult decât un portal, chiar dacă oferă funcționalități de portal. Principala sa expresie tehnică este API, unde vor fi construite serviciile portalului.

Europeana oferă, astfel, instituțiilor de patrimoniu cultural o cale de migrare de la colecțiile lor curente către o arhitectură de informații stratificată, bazată pe servicii web, care este concepută ca un mediu ce facilitează – și necesită – schimbarea de mentalitate pe care instituțiile de patrimoniu cultural vor trebui să o opereze.

În acest sens – și fiind pe deplin conștienți de riscurile asociate abordării noastre – suntem de părere că modelul bazat pe API al Europeana, așa cum este în acest moment, va fi un succes deplin atunci când mari motoare de căutare vor începe să folosească API concepută de noi pentru a expune patrimoniul cultural european în cadrul răspunsurilor la cererile de informații oferite împreună cu branding-ul Europeana al surrogatelor: articolul nostru este și o invitație la cooperare în această direcție.



Aplicație externă în interacțiune cu o API

Referințe

- Aloia, Nicola; Concordia, Cesare; Meghini, Carlo. (2007), Implementing BRICKS, a digital library management system. Proceedings of SEBD 2007, the 15th Italian Symposium on Advanced Database Systems. Torre Canne, Brindisi, Italy. June 2007. pp. 4-15.
- Candela, Leonardo; Castelli, Donatella; Pagano, Pasquale; Thanos, Costantino; Ioannidis, Yannis; Koutrika, Georgia; Ross, Seamus; Schek, Hans-Jörg; Schuldt, Heiko. (2007), Setting the foundations of digital libraries. The DELOS Manifesto. *D-Lib Magazine*, 13(3/4) (March/April 2007).
- Fielding, Roy. (2000) Architectural styles and the design of network-based software architectures. Irvine/Cal. 2000. fielding/pubs/dissertation/top.htm
- Gonçalves, Marcos André; Fox, Edward A.; Watson, Layne T.; Kipp, Neill A. (2004), Stream, Structures, Spaces, Scenarios, Societies (5S): A formal model for digital library. *ACM Transactions on Information Systems (TOIS)*, 22(2) 270-312.
- Smith, MacKenzie; Barton, Mary; Bass, Mick; Branschofsky Margaret; McClellan, Greg; Stuve, Dave; Tansley, Robert; Walker, Julie Harford. (2003), DSpace: An open source dynamic digital repository. *D-Lib Magazine*, 9(1) (January 2003).

Despre autori

Cesare Concordia este cercetător la Networked Multimedia Information Systems Laboratory, Institute of Information Science and Technologies, Pisa. E-mail: cesare.concordia@isti.cnr.it

Stefan Gradmann este profesor de Bibliologie și Știința Informației, specializat în Managementul cunoașterii, Institute of Library and Information Science, Humboldt-Universität, Berlin. E-mail: stefan.gradmann@ibi.hu-berlin.de

Sjoerd Siebinga este coordonator de proiect în cadrul Biroului Europeana, situat la Biblioteca Regală Olandeză. E-mail: sjoerd.siebinga@kb.nl

IFLA Journal: Official Journal of the International Federation of Library Associations and Institutions.

SAGE Publications

Vol. 36, nr. 1, martie 2010, pp. 61-69

Traducere de Florentina VASILE
Biblioteca Metropolitană București

Masa rotundă Evoluții social-politice la Chișinău

În ziua de 13 ianuarie 2011, la Casa Titulescu din București a avut loc masa rotundă cu tema *Evoluții social-politice la Chișinău. Analize și comentarii*, cu participarea unor personalități ale vieții publice, diplomați, cadre didactice și cercetători, precum și a unor reprezentanți ai mass media. În cursul expunerilor făcute de prof. univ. dr. Mircea Druc, Prim Ministru al Republicii Moldova în anii 1990–1991, Ioan Popa, publicist, redactor-șef al revistei „Periscop”, și de subsemnatul, au fost prezentate o serie de aspecte referitoare la realitățile de azi din Republica Moldova, în urma alegerilor generale din 28 noiembrie 2010, constituirea majorității parlamentare a Alianței pentru Integrare Europeană, impactul acestor evoluții asupra procesului de democratizare și a perspectivei apropierii relațiilor dintre românii de pe cele două maluri ale Prutului. Din expunerile și intervențiile făcute în cursul dezbaterilor s-a degajat încrederea că reorientarea dezvoltării strategice pe un vector preponderent european va schimba în bine situația în care se află Republica Moldova. În relația cu Uniunea Europeană, Republica Moldova are nevoie să își aprofundeze raporturile de parteneriat, construite cu fiecare țară pe aceleași principii de respect și avantaje egale. Ieșirea din CSI ar îndrepta

ta o greșeală istorică pe care Republica Moldova a făcut-o cu 20 de ani în urmă. Faptul ar conferi procesului de integrare europeană mai multă certitudine, dar și o altă dinamică. Ar fi și o demonstrație că Alianța pentru Integrare Europeană „are caracter”, așa cum sublinia jurnalistul Valeriu Săhârmeanu de la Chișinău, într-o recentă declarație publică.

Cu acest prilej, a fost prezentat participanților la masa rotundă proiectul Bibliotecii Metropolitane București intitulat *Făuritorii unității naționale – Seria Basarabia*, privind editarea unor monografii și volume de documente referitoare la viața și activitatea marilor corifei ai luptei naționale pentru Basarabia. În cadrul unui stand organizat la Casa Titulescu au fost expuse și puse la dispoziția participanților volumele realizate până în prezent în cadrul acestui proiect: Ion Constantin, Ion Negrei, *Pantelimon Halippa, tribun al Basarabiei*, Ion Constantin, *Pantelimon Halippa, neînfricat pentru Basarabia* și Ion Constantin, *Gherman Pântea între mit și realitate*, toate trei volumele fiind publicate la Editura Biblioteca Bucureștilor, în anul 2009 și, respectiv, 2010. Așa cum am subliniat și în cursul dezbaterilor la masa rotundă, considerăm că, pe lângă mobilul strict științific, lucrările consacrate acestor personalități ale istoriei naționale ar putea furniza răspunsuri sau explicații la multe din dilemele și frământările actuale legate de existența celor două state românești și viitorul acestora.

Dr. Ion CONSTANTIN

Tradiții ale gândirii militare românești

La 1 ianuarie 1864 apărea la București primul număr al publicației lunare „România militară”, revistă de „știință, artă și istorie militară”, editată de Ministerul de Resbel și publicată de o tipografie situată pe Podul Mogoșoaiei (azi, Calea Victoriei) nr. 11. Din „Prospectul” primului număr (recent, redacția publicației „Gândirea Militară Românească”, editată de Statul Major General, continuatoare de drept a „României Militare”, a reeditat, în ediție anastatică, colecția pe întregul an 1864) reținem intenția redacției (constituită din căpitani Slăniceanu, Gramont, Angelescu, Boteanu, Petrovici ș.a.) de a lucra „din toată inima la înălțarea și consolidarea edificiului menit să asigure înălțarea Patriei noastre”. Recitind sumarul primului an de apariție al „României Militare”, regăsim teme ce sunt și azi actuale pentru armata română, începând de la nevoia de a deține „un sistem serios de organizație militară” menit să prevină ca „existența noastră să devină iluzorie” (v. art. „Necesitatea unei armate”, semnat G. B. [George Borănescu], căpitan de geniu), până la apelul la istorie (v. „Jugurtha sau Resbelul Jugurthian”, traducere de E. P. [Eugen Pencovici], căpitan de Stat Major), din care cităm: „Venerabili senatori, vă conjur în numele copiilor noștri și al majestății sale poporului, ajutați un principe nenorocit, opuneți-vă la cuvântul nedreptății, menit să se dizolve în sângele familiilor noastre...”

În mod cu totul excepțional, regăsim în primul număr al „României Militare” și un articol despre „Bibliotecile militare”, din care cităm: „Instrucțiunea și educația sunt bazele disciplinei. Disciplina face puterea oșteanului [...] A înlesni ofițerilor ce studiază mijloacele necesare, a îndemna pe toți să se ocupe, în orele ce le lasă libere serviciul, a-și dezvolta instrucția, iată scopul înființării bibliotecilor militare...” Lăsăm colegilor de la Biblioteca Centrală Militară plăcerea de a analiza și reproduce în întregime acest articol programatic, și mai ales de a vedea care erau, cu peste 140 de ani în urmă, principiile organizării și completării colecțiilor unei biblioteci militare („Credem că este în interesul armatei să organizăm de urgență biblioteci”, susținea în încheiere E. P. [Emil Pencovici ?]) și ne îndreptăm spre prezent, analizând nr. 4/iulie–august 2010 al actualei reviste „Gândirea Militară Românească”, revistă de Teorie și Știință Militară (serie nouă, redactor-șef: colonel dr. Mircea Tănase).

De la început remarcăm valoarea științifică a publicației (cota CNCSIS, categoria B), reunind nume de referință din sistemul militar, dar și din cel științific românesc și străin. Editorialul („Solidari în aspirație”) trimite deopotrivă la Ziua Aviației Române, dar și la jertfele recente sau mai vechi ale piloților și parașutiștilor militari: „Viața trăită cu bucurie, cu fascinație și încredere, cu întrebări ce ne macină... se poate frânge uneori brusc [...] Cine plătește acest preț? Cel care se ridică pentru totdeauna la cer, sau cei care rămân, îndurerați, aici pe pământ?” [...]

Alte materiale de interes vizează: „Anul 2010 între previziuni și confirmări” (autori, contraamiral C. S. Dumistrăcel și căpitan comandor ing. A. Voinea), „Războiul din Georgia, acoperire mediatică” (autor, comandor (r) A. Ioan) sau, la rubrica „Conexiuni internaționale”, teme precum „Asia și NATO, relații complicate?” (autor, Nichita Tsaruoka) sau „Israel – cum să devii parașutist de comando?” (autor, colonel Hervé de Weck). Întrucât în luna octombrie a.c. revista a acordat premiile anuale de excelență ale Statului Major General, nu ne rămâne decât să dorim redacției cât mai mulți ani de aici înainte, cu realizări și împliniri!

Spiritul „României Militare”, publicație recunoscută oficial, inclusiv de Regele Carol I, la 1 ianuarie 1898, să continue și pe mai departe gloria presei românești, civile și militare deopotrivă! (CRONICAR)



ORIZONTURI

Ziua Culturii Naționale – apel la normalitate

La propunerea academicianului Eugen Simion, în 2010 se instituia Ziua Culturii Naționale, manifestare asumată de Parlament și legalizată de președintele României, la sfârșit de an. Așadar, pe 15 ianuarie curent, când, după cum consemnează oficial documentele păstrate la Biserica Uspenia din Botoșani, s-a născut Mihai Eminescu, românii au fost chemați să mai consume o sărbătoare, de data aceasta *fără zi liberă*, dar cu destulă libertate la imaginație.

De la început, ne vom plasa de partea celor care consideră că aveam nevoie de o astfel de sărbătoare, poate nu neapărat în formulă oficială și cvasi-obligatorie. Pentru noi, Eminescu nu este un mit sau, mai grav, un „cadavru din debara”, cum s-a grăbit să-l catalogheze un gânditor de ocazie, cu vocație de sinecrist cultural. Eminescu este un spirit viu, un model de intelectual lucid și pragmatic ale cărui opinii politice vădesc, dincolo de timp, o actualitate surprinzătoare. Iată câteva argumente: „Păreră mea individuală e că politica ce se face în România de azi, și într-o parte și în alta, e o *politică necoaptă*” [...] Mai departe: „E clar că un stat care cheltuiește pentru pretinse necesități politice mai mult decât poate suporta poporul ajunge, pas cu pas, la sărăcie și la *pospăială de vorbe*” [...] Concluzia: „Suntem zăpăciți, nu mai știm ce vorbim, ce să respingem, în cine să ne încredem [...] Ne trebuie o idee care *să ne limpezească capetele* și să ne împreune pe toți la lucru” [...] Cât despre viitor: „Poporul nostru este așezat înspre furtuna ce vine din Apus, spre a o înfrunta pe cea din Răsărit. E păcat și e nedemn ca în situația gravă în care ne aflăm *să mai jucăm comedia luptelor lăuntrice*” [...] Evident, citatele sunt luate din ziarul „Timpul” (1883) și au fost publicate *in integrum* în ediția *Opere*, vol. X–XI, *Publicistică*, Editura Academiei RSR, 1989.

Așadar, în premieră în România, Academia, Universitățile, Ministerul Educației, Institutul Cultural Român și, prin extindere, toți consilierii culturali ai ambasadelor, uniunile de creație, inclusiv autoritățile locale, au avut *prin lege* obligația să-i scoată pe tineri din localurile de dans și cluburile cu fum de etnobotanice, iar pe adulți din capcana televiziunilor comerciale și să le dezvolte gustul pentru lectură și spectacol. Parțial, legea și-a făcut efectul, câtă vreme o zi din an s-a vorbit și despre Eminescu, iar politicienii au trebuit să admită că, fără cultură, nația va pieri sub tăvălugul propriei neputințe.

Câteva opinii despre Ziua Culturii Naționale sunt pilduitoare: „Academia Română este una din puținele instituții care mai sprijină cultura română.” (Răzvan Theodorescu, academician); „Eminescu a rămas singurul simbol credibil la care românul umilit și obidit, vândut la el în țară, mai poate să se închine.” (George Stanca, publicist); „De Ziua Culturii ar trebui să se ofere reduceri de prețuri la teatre și Filarmonică, ceva de genul acelor nopți ale muzeelor.” (Adrian Cioroianu, istoric și lider PNL); „Ziua asta e praf în ochi. Este încă o sărbătoare de care n-avem nevoie. E de ajuns că s-a născut Eminescu. Atâta timp cât cultura are un buget infim, este o demagogie să faci o zi națională a culturii.” (Ștefan Agopian, publicist și redactor la „Cațavencu”); „Era mai potrivit să se fi dat o lege pentru artiști. Așa, cel puțin, pot să spună că au făcut *ceva gratis* pentru cultură.” (Stelian Tănase, publicist, director de programe TV).

Mai lipsea puțin și ne lepădam cu totul de bietul Eminescu, la fel cum au procedat, la începutul anilor '90, Cenacliștii de Luni. Cât despre reacția autorităților, consemnăm, în premieră mondială, mesajul *ministrului român* al culturii, transmis printr-un intermediar, probabil pentru a se evita greșelile de traducere: „Ce le putem spune românilor de Ziua Culturii? Fiarbă vinu-n cupe, spumege pocălul dacă fiii-ți mândri aste le nutresc! În acest an, Ziua Culturii Naționale e un început. Fie ca acest început să dea roade în fiecare dintre noi, ca și în întreaga Românie” [...]

Firese, Academia Română a avut „partea leului” în această aniversare, organizând o „ceremonie specială”, prilej de a reflecta asupra proiectelor de interes național, asupra a ceea ce s-a făcut și ce mai trebuie adăugat pentru dreapta cinstire a lui Eminescu. Pe aceeași coordonată temeinică s-au situat manifestările organizate de Ansamblul „Tinerimea Română” la București, ca și Gala Scriitorului Tânăr, susținută de Primăria Sectorului 2. La Botoșani, a fost acordat Premiul „Eminescu”, în valoare de 10.000 de lei, poetului Dinu Flămând, de la Radio France Internationale, iar Editura Paralela 45 a lansat seria „Premiul Eminescu – Opera Omnia”, în prezența laureaților edițiilor precedente (poeți reprezentând toate generațiile, de la Angela Marinescu, Ana Blandiana și Mircea Dinescu la Claudiu Komartin). La polul opus s-au aflat edilii de la Dunăre, care au constatat, *ca în fiecare an*, că cineva a furat mâna poetului de la statuia din centrul Galațiului, creație a sculptorului Frederic Storck. Atent, artistul plastic local Gheorghe Andreescu a realizat un stoc de... cinci mâini de piatră, pentru orice eventualitate. Situația are hazul ei, câtă vreme statui celebre, de la *Venus din Milo* la *Rugăciunea* lui Brâncuși, sunt fără mâini. În fond, de ce n-ar avea și gălățenii o statuie mai originală? Dacă la acestea adăugăm decizia consilierilor locali din Orșova de a obliga funcționarii să recite poezii din Eminescu, credem că tabloul este complet.

Fără a minimaliza cu nimic aceste manifestări, ce țin, firese, de cotidianul românesc, vom consemna și un aspect înălțător: cea mai nouă publicație culturală, „Curtea de la Argeș”, a fost premiată de autoritățile locale din Drobeta Turnu-Severin pentru excepționalul număr (1(2), 2010) dedicat Poetului Național. La multe și meritate premii, domnule academician Gh. Păun! (CRONICAR)

Eminescu – un comunicator „avant la lettre”

Prof. univ. dr. Ion DUR
Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

Abstract

We are having today precise information on how M. Eminescu was gathering evidence to elaborate his publicistic work. The mechanism of gathering and interpreting of the press information reveals that Eminescu was an unbiased journalist, always in searching the first rank sources. His documentation was exceeding the strict framework of daily press, having an impact upon history, culture, and philosophy. In other words, the poet was not a “juke-box” but a public interpreter of the press information.

Keywords

Professional journalist, press documentation, media assimilation, credibility, verifying of sources.

Cum se informa, așadar, sau, cu acel termen poate ușor inadecvat, cum se „documenta” Eminescu? E aici una dintre interogațiile banale pe care ni le punem față-n față cu întâiul nostru publicist profesionist. Nu l-a inițiat nimeni – sau, cu jargonul de azi, nu i-a facilitat nimeni „introducerea în” – enigmaticele „științe ale comunicării”, sfere care, nici azi, nu au o „stare civilă” sau o identitate prea bine conturată.

Fără să dispună de cunoscutele facilități pe care le va oferi, ulterior, conjuncția dintre tehnică și gazetărie, Eminescu este, totuși, un gazetar modern, cu nimic inferior față de performanțele cu care se practica în vremea lui meseria aceasta în spațiul occidental.

La o privire oarecum sintetică, două par să fie ipostazele de „documentarist” ale ziaristului Eminescu: 1) e vorba, mai întâi, de cel ce scrie texte care intră în malaxorul firesc al vieții socio-politice și economice de fiecare zi; sunt texte-efemeride, construcții al căror adevăr durează, s-a spus, 24 de ore; 2) cealaltă împrejurare în care îl regăsim pe același Eminescu este aceea a unui autor care a venit în publicistică dinspre literatură, a făcut gazetărie *ca și cum ar face literatură* și a asigurat astfel textelor sale o viață cât mai lungă, căci, cu un atare cod genetic, observa G. Călinescu, acestea scapă cumva de „apăsarea timpului”.

Nu sunt atât de multe și nici atât de exacte informațiile care descriu modul în care Eminescu se documenta în vederea scrierii textelor care alcătuiau zilnic o parte din conținutul ziarelor la care a lucrat. Ne referim atât la perioada pe care o numim generic cea a *Curierului de Iași* (unde a fost „redactor și corector”), cât și la consistentul interstițiu petrecut de Eminescu în redacția *Timbului* (unde îndeplinește, cum știm, pe rând, funcțiile de redactor, prim-redactor și redactor-șef). Într-o astfel de analiză, amenințată constant de probabilitate, poate chiar de un *patchwork* compromițător, ne vom folosi, de cele mai multe ori, de ipoteze obținute printr-un fel de reful sau prin deducții logice, argumente similare, bunăoară, celor pe care le sugerează o pictură intitulată *A trecut acceleratul*, un tablou unde nu se vede trenul, ci constatăm *postfactum* doar că fânul sau iarba mare de pe marginea căii ferate sunt aplecate, ca semne ale trecerii și ale efectelor fizice produse.

De altminteri, s-a scris cred prea puțin în ultima vreme despre laboratorul publicistului Eminescu. Am revăzut de curând, mai exact ar fi: am survolat, colecția „Eminesciana”, peste 50 de volume apărute la Editura Junimea de la Iași, înainte de 1989. Aproape deloc autorii nu au focalizat exegeza pe publicistica eminesciană, doar unele amintiri periferice despre aceasta și felul în care s-a inserat în biografia intelectuală a poetului. Nici Gala Galaction, nici Iorga sau Călinescu, dar nici chiar D. Vatamaniuc (în cartea sa din 1985) nu au intenția descifrării anonimului mecanism al procurării informației necesare alcătuirii textului jurnalistic la Eminescu.

Avem însă unele însemnări ale ziaristului Eminescu, care surprind nu doar „munca redacțională penibilă”, cum mărturisește poetul însuși, ci dezvăluie părți ale mecanismului de asimilare a informației și de, să spunem, livrare a acesteia cititorului sau, în termenii de azi, receptorului de produse media. După cum avem totodată și mărturii ale celor situați în preajma gazetarului, în relieful și meteorologia specifice spațiului redacțional. Grigore Păulescu, Vlahuță, Caragiale sau Slavici sunt cu ochii pe Eminescu, comentează cu el vrute și nevrute, mai mult, ultimii doi scriu în tandem cu el, ca un autor colectiv, texte pentru ziar – e vorba de *Timbul*.

Se poate vorbi, cu limitele cuvenite desigur, de un „canon” al secolului al XIX-lea, specific meseriei de gazetar. E aici motivul pentru care nu-l putem citi pe Eminescu cu ajutorul unei grile contemporane nouă și care operează, fraudulos, substituirii de idei și concepte, înlocuind în fapt și delegitimând astfel o paradigmă cu alta.

Eminescu se informa pentru a putea fi un ziarist obiectiv și pentru a fi util unui potențial cititor, oarecum vag conturat de intuiția sa, căci nu putem vorbi de existența unui instrument sociologic de cercetare a ceea ce numim azi „public țință” (cunoaștem, e drept, tirajele publicațiilor și avem, cel mult, *feedback*-urile unor cititori). Așa se face că textul de gazetă eminescian deranjează pe toți, indiferent de opțiunea politică, chiar dacă Gala Galaction scrie undeva că Eminescu, în acord cu firea sa de poet, nu ar fi înțeles „histrionismul politic”. E indubitabil însă că adevărurile cercetate de ziarist îi procurau invariabil un mare disconfort, pe care îl divulga de altfel Vero-

nicăi Micle, prin 1882: „Folosul meu, după atâta muncă, e că m-am stricat cu toată lumea...”.

Prin felul în care se „documenta”, Eminescu a făcut din *Curierul de Iași*, de exemplu, o publicație care rivaliza, prin informațiile la zi pe care le oferea cititorilor, cu ziarele centrale. Utilizând presa românească și cea străină, „mergând direct la surse”, reușea să comunice de nenumărate ori „noutățile înaintea presei centrale și chiar a celei guvernamentale”. Citea mult, atât cât avea la dispoziție, presa care apărea în Principatele Române, semnala publicațiile noi apărute, comenta ceea ce i se părea semnificativ. Mai toate textele sale constituie un dialog pe care-l poartă, prin ziar, cu autori din alte gazete.

La *Timpul*, dar nu numai, Eminescu este ziarist în toată puterea acestui cuvânt: participă la dezbaterile din Parlament, merge în Dealul Mitropoliei pentru a se documenta, se duce îmbrăcat „la patru ace”, în redingotă și cu papion, doar e reporter parlamentar (e motivul pentru care se cuvine să nu mai alimentăm acea imagine, falsă în esența ei, a unui Eminescu neglijent, cu maniere îndoielnice, prost îmbrăcat ș.a.m.d.).

Lecturează mai cu seamă, în mod constant, publicațiile care apar în Austria, pe care le putea găsi la consulatele ungu-rești din Iași și București. În *Curierul de Iași* sau în *Timpul*, reproduce articole întregi sau pasaje pe teme politice sau economice din *Politische Correspondenz*, *Neue freie Presse*, *Pester Lloyd*, *Deutsche Zeitung*, *Die Presse*, *Neue Wiener Tagblatt*, după cum tot aici comentează sau critică ideile cu care nu este de acord. Citează și prezintă peste 100 de publicații românești și tot pe atâtea dintre gazetele străine.

Conectat la circuitul de idei al presei occidentale, îndeosebi cea de limba germană, preia de aici și reproduce informații apărute în ziare franceze sau engleze. După obiceiul timpului, trimite însă, pentru spațiul francez și englez, la sursele primare, chiar dacă s-a folosit de un releu intermediar în procurarea informației. Descoperim de altfel o autentică apetență a lui Eminescu pentru reproducerile din alte ziare sau reviste, unele care au, în vederile publicistului, o marcă a credibilității. Se grăbește totdeauna să fie primul care semnalează un text oarecum de referință, cu motive bine întemeiate. Despre acest mecanism vorbește el însuși, de pildă, în *Timpul* din 27 ianuarie 1881, invocând felul în care a reluat, prin traducere, un articol din *Deutsche Revue*.

Dar nu de puține ori Eminescu pune la lucru competențele sale de „documentarist” în sfera istoriei; dintre nenumăratele situații, redăm doar una: recoltând o „probă de cunoștințe” dintr-un articol publicat de *Pressa*, va replica ferm că românii nu au făcut agricultură de vreo 2000 de ani, cum scria gazeta citată, ci, păstori parcă dintotdeauna, au început să cultive pământul de la Regulamentul Organic încoace. Sunt de altminteri multe momente când Eminescu, ca un bun cunoscător al istoriei și culturii noastre, corectează trecutul și îi face o „relectură polemică”.¹

Se întâmplă însă ca Eminescu să nu aibă, de pildă: în ceea ce privește „ceștiunea Orientului”, nicio știre „mai însemnată”, și-atunci, cum spune că proceda în *Curierul de Iași*, „combinăm cele din urmă noutăți asupra acestui subiect cuprinse în ziarele bucureștene sosite aseară”.² Și tot pe când era la *Curierul de Iași*, Eminescu este nemulțumit că nu mai

sosește poșta (nu cea electronică, desigur) din nicio parte, fapt pentru care se vede obligat să recurgă, în locul noutăților, la „știrile cam problematice ale unor telegrame”.³ Pentru ca, altădată, să justifice o stare precară: „Lipsa uni birou telegrafic de corespondență și greutatea cu care ziarele noastre își procură noutățile din străinătate ne face ca mai totdeauna să înregistrăm știri publicate cu două, trei zile înainte în jurnalistică vieneză. Într-adevăr, românii învecinați cu Serbia, având comunicație telegrafică cu această țară, primesc totuși știrile ce o privesc din Pesta și din Viena.”⁴

Eminescu nu obișnuia să utilizeze informații obținute prin nu știu ce intermediari. Era adeptul, mai trebuie să o spunem?, consultării în original a informațiilor, mergea direct și exclusiv la izvor, la sursa de primă mână. Când era cazul, se documenta prin participarea directă la desfășurarea unui eveniment. Doar un exemplu: în 1877, publică între altele un text intitulat *Sinucidere*, și asta după ce asistase la autopsia unui ofițer rus, care murise astfel. Atât de personalizat e limbajul redactării, încât textul pare a fi al unui medic legist.

Spre calitatea documentării gazetarului Eminescu ne trimite, poate indirect, și o idee transformată cu vremea într-o prejudecată păguboasă: s-a văzut, cum se știe, în ziaristul de la *Timpul* îndeosebi, un „simbriaș”, un „mercenar” sau un fel de „tonomat media”, cum ar spune un critic analfabet. Între alții, și Iorga crede că e aici o „injurie”, să spui că „i se dădea atâta pe lună ca să apere ideile unui partid”, că „scria după indicațiile măririlor”.⁵

Cum tot indirect ni se relevă, chiar dacă în parte, prețul pe care Eminescu îl pune pe actul documentării atunci când formulează standarde categorice pentru cum se traduce, fie că e vorba de texte întregi, fie doar de pasaje sau enunțuri celebre. Reproduce, adică „transcrie” în limba română, din presa de limbă germană, dar și din franceză, pentru a nu mai vorbi de echivalențele date când tălmăcește din latină. Eminescu impune exigențe de la care nu abdică niciodată: citatul trebuie corect *înfeles*, corect *tradus*, corect *întrebuințat*. Abaterile de la aceste norme le sancționează neîntârziat. Atrage atenția, de pildă, ziariștilor de la *Pressa* că nu stăpânesc cum se cuvine limba latină: atunci când aceștia invocă afirmația celebrului Cato („bătrânul bucher”, îi spune Eminescu): „Cartagina trebuie distrusă”, după termenul „*censeo*”, explică Eminescu, urmează acuzativul cu infinitiv, iar Carthagina se ortografiază cu „th” și, în alte variante, chiar cu „K”.

Note

1. Ioan Stanomir, *Reacțiune și conservatorism. Eseu asupra imaginarului politic eminescian*, Editura Nemira, București, 2000, p. 59.

2. M. Eminescu, *Opere*, vol. IX. *Publicistică, 1870–1877. Albina, Familia, Federațiunea, Convorbiri literare, Curierul de Iași*. Studiu introductiv de Al. Oprea. Cu 68 de reproduceri după manuscrise și publicații, Editura Academiei RSR, București, 1980, p. 253.

3. *Ibidem*, p. 368.

4. *Ibidem*, p. 130.

5. N. Iorga, *Eminescu*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Nicolae Liu. Editura Junimea, Iași, 1981, p. 311.

Dimitrie Cantemir și moștenirea sa spirituală în Rusia

Dr. Mihail R. RÎJENKOV

Directorul Arhivei Ruse de Stat
pentru Documente Străvechi

Abstract

The Russian State Archive it's not the only depository of Dimitrie Cantemir's scientific and literary works. The inventorying of these works should be extended on a continental level in order that the whole creation of the celebrated author may be valorized. The study of Cantemir's cultural heritage shows a better understanding of causes and consequences of the European Illuminism and of the role played by the Illuminism in the South-East European area, especially in the Romanian Countries, also in Turkey and the Near East.

Keywords

Illuminism, documentary funds, private letters, autographs and annotations.

Nu este nimic surprinzător în faptul că viața și moștenirea culturală ale lui Dimitrie Cantemir (1673–1723) continuă să îi intereseze pe cercetătorii nu doar din Moldova și din România, ci și din alte țări europene. Personalitatea lui D. Cantemir reprezintă un exemplu grăitor al omului din perioada Iluminismului timpuriu, denumit uneori în literatura rusă „Preiluminism“, începând cu jumătatea secolului al XVII-lea, până la jumătatea secolului al XVIII-lea.

Istoricii au observat că după Revoluția Glorioasă (1688) în cultura engleză, iar mai târziu în cultura europeană în general, ia naștere un nou arhetip uman, și anume *free-thinker*. În fața echilibrului complex al instituțiilor politice și religioase, noul arhetip uman (*free-thinker*) antepunea republicanismul, panteismul, materialismul, refuzul religiilor instituționale, interesul pentru credințele precristine și aproape chiar simpatia pentru Islam.¹ Desigur, liber-cugetătorii au existat dintotdeauna, însă în secolul al XVII-lea, odată cu lupta politică și religioasă a acestui veac, cu răspândirea raționalismului și deismului, aceștia au reușit să construiască arhetipul viitorului om al Iluminismului.

Dimitrie Cantemir se caracterizează parțial prin trăsăturile menționate mai sus. Trebuie avut în vedere faptul că el nu a fost o „personalitate liberă“, viața acestuia decurgând în cu totul alte împrejurări, uneori chiar dramatice. Totuși, în perioada emigrării lui în Rusia (1711), D. Cantemir era deja om de stat format, om politic și o persoană de înaltă cultură: cunoștea limbile greacă veche și neogreacă, latină și italiană, arabă, turcă și persană, rusă și franceză, studiasse muzica și arhitectura, având suficiente cunoștințe de matematică, elaborează lucrări filosofice.

Unde și în ce condiții se formase personalitatea lui Dimitrie Cantemir? Căror „universități“ le datorează el studiile sale superioare? Printre primii lui mentori sunt menționați călugării învățați Ieremia Cacavelas și Meletie, viitorul mitropolit al Atenei.² Despre primul se știe că a trăit o vreme la Viena și Leipzig, apoi, la porunca domnitorului Constantin Brâncoveanu, a tradus lucrări istorice noi din limba latină în

greacă.³ Activitatea pedagogică a lui Cacavelas a servit ca premisă pentru înființarea „academiilor domnești“ din Țara Românească și Moldova, unde acesta forma clase de elevi din rândul copiilor de boieri și le predă.⁴

Însă, oricât de stăruitori ar fi fost mentorii, aceștia nu au reușit să-și ducă la bun sfârșit activitatea de predare, iar D. Cantemir, în vârstă de 15 ani, s-a văzut nevoit să emigreze la Istanbul ca zălog al tatălui său, Constantin Cantemir, domn al Moldovei. Aici începe cea mai interesantă și, probabil, cea mai puțin studiată perioadă din viața domnitorului Dimitrie Cantemir. Dacă luăm în seamă faptul că D. Cantemir a locuit la Istanbul mai bine de 20 de ani cu întreruperi, trebuie să recunoaștem faptul că întocmai aici a primit educația de bază și s-a familiarizat cu ideile filosofice. Istoricii au acordat în mod just Istanbulului rolul de centru al lumii islamice din acea perioadă, însă au scris prea puțin despre activitatea științifică și culturală a acestui mare oraș.

În afară de *medrese*, unde Cantemir nu putea studia fiind de confesiune creștină, un institut de studii superioare consacrat era Academia Patriarhală, unde absolviseră mulți învățați, slujitori ai Bisericii Ortodoxe Grecești, printre care se numără și marii ierarhi. Unii istorici îl includ pe D. Cantemir în rândul studenților Academiei, se pare, datorită cunoștințelor sale excepționale în domeniul culturii grecești și bizantine.⁵ Cu toate acestea, istoricul român Ariadna Camariano-Cioran, care studiază de mult timp această problemă, se îndoieste de faptul că D. Cantemir ar fi fost un student permanent al Academiei Patriarhale.⁶ Acest lucru ar fi fost imposibil, deoarece începând cu jumătatea anilor '80 ai secolului al XVII-lea, până la patriarhatul lui Gavriil al III-lea (1703–1707), Academia, practic, nu exista, lucru consemnat de istoricul rus A. P. Lebedev în lucrarea sa *Istoria bisericii grecești estice sub stăpânire otomană*, care, la rândul său, s-a bazat pe scrierile istoricilor greci.⁷ „Sfârșitul de secol s-a remarcat, din păcate, prin dezordinea din școală, iar principalii vinovați ai acestor nereguli au fost elevii“. S-au păstrat o serie de scrisori din acea perioadă, din care se observă că elevii se revoltau împotriva



**Portretul tânărului cărturar
Dimitrie Cantemir,
descoperit de N. Iorga
la Muzeul din Rouen, Franța**

profesorilor – în scrisorile lui Gherasim (Acarnan) și ale lui Sevast (Chiminit). Într-o scrisoare a lui Cariofil, care datează din anul 1683, citim: „Școala de aici (Academia Patriarhală) este într-o continuă tulburare și într-o dezordine totală. Elevii școlii s-au răsculat împotriva lui Gherasim, aducându-i multe injurii. Aceștia afirmă insolent că au puterea de a concedia și angaja profesori“. Într-o altă scrisoare, un oarecare Spandoni scria în anul 1681 sau 1682: „Cei care s-au răzvrătit împotriva dumneavoastră (Sevast) și a lui Gherasim au protestat de trei ori împotriva lui Gherasim și au dus la concedierea acestuia prin diverse cleветiri absurde“. În urma acestor nereguli, școala s-a închis și a rămas în paragină până la sfârșitul secolului al XVII-lea – astfel se caracterizează starea Academiei în perioada lui D. Cantemir.

Colaboratorul științific al Institutului de Orientalistică din cadrul Academiei Ruse de Științe, P. V. Gusterin, arabist și autor al binecunoscutei lucrări *Primul orientalist rus Dimitrie Cantemir* (Moscova, 2008), într-un articol de pe Internet afirmă faptul că: „Dimitrie Cantemir a frecventat și cursurile de la Academia Padișahului – institut de învățământ pentru străini sau pentru supuși creștini de la curtea sultanului“.

Lăsăm totuși denumirea „Academia Padișahului“ la latitudinea autorului, însă, în realitate, la curtea sultanului încă din timpul lui Mehmed Cuceritorul a existat o școală pentru paji (*iç oşlan* – băiat de curte), în care erau aleși elevi din rândul ienicerilor: din familiile creștine de pe teritoriile vasale, tineri prizonieri ș.a. Aceștia, lipsiți de rude și neapartenând niciunui clan otoman, deveneau un sprijin fidel al puterii sultanului în administrație și în diplomatie, așa cum erau ienicerii în sfera militară.⁸ Componenta etnică a școlii era destul de variată: greci, sclavi balcanici, români, moldoveni, polonezi și ucraineni. Se studiau limbile orientale și europene, muzică și arhitectură, matematică și astronomie.

Nu s-au găsit dovezi care să ateste faptul că D. Cantemir a fost elev al acestei școli, însă statutul său de zălog la Istanbul confirmă această versiune. În plus, bagajul de cunoș-

tințe și deprinderi pe care le-a dezvoltat mai târziu (stăpânirea limbilor greacă și latină, întocmirea tratatelor în limba arabă, compunerea operelor muzicale, cunoașterea excelentă a istoriei otomane și a rădăcinilor Islamului) indică, de asemenea, apartenența lui D. Cantemir la Școala de paji a sultanului. Se înțelege că aceasta nu exclude faptul că formarea concepțiilor tânărului a fost influențată de comunicarea cu persoane învățate din rândul fanarioților, mai ales mai târziu, când D. Cantemir sublinia prioritatea limbii și culturii elene în fața limbii și culturii latine. Pe tânăr l-ar fi putut influența și legăturile cu Galata și Pera, unde în acel timp se purtau lupte diplomatice și se înșesau intrigi, unde existau mulți oameni învățați și talentați. Unii autori ruși au presupus că la Istanbul a avut loc prima întâlnire dintre D. Cantemir și diplomatul rus Piotr Andreievici Tolstoi, care a devenit din 1702 primul ambasador permanent al Rusiei în Imperiul Otoman. Nu putem exclude acest lucru mai ales dacă ținem cont de activitatea lui Tolstoi la Istanbul, însă nici în jurnalele ambasadorului, nici în rapoartele acestuia, nu este amintit numele lui Cantemir.⁹

Când D. Cantemir a devenit domnul Moldovei, în anul 1710, era destul de bine informat cu privire la relațiile Imperiului Otoman cu Rusia, ca doar după un an să decidă în favoarea Rusiei. Evenimentele care au avut loc în urma încheierii tratatului de la Luțk din 1711 dintre domnul Moldovei și Țarul Petru I, campania militară rusă eșuată de pe Prut și exodul lui D. Cantemir cu câteva mii de supuși în Rusia sunt suficient de bine descrise în istoriografie pentru a mai zăbovi asupra lor. Însă merită să menționăm hotărârea cu care domnitorul a încheiat tratatul cu Țarul, înțelegând că în cazul unei înfrângeri trebuia să moară sau să-și părăsească patria. Desigur, steaua lui Petru I, învingătorul suedezilor la Poltava, lumina puternic pe bolta cerească, însă aici nu a contribuit numai acest lucru.

Țarul Petru I și D. Cantemir s-au dovedit a avea viziuni comune, militând pentru aceleași principii și aspirând la aceleași idealuri ale Iluminismului. Insuccesul comun din 1711, care a fost la un pas de a se finaliza printr-o tragedie bilaterală, n-a făcut decât să întărească prietenia care i-a legat pe cei doi până la moarte.

Pe 28 septembrie 1714, cu ocazia lansării unei corăbii la șantierul naval, Petru I a ținut un discurs în care, într-o formă concisă, răsunau conceptele de bază ale „Iluminismului practic“, deoarece acest discurs avea ca scop rezolvarea unor probleme istorice concrete: „Scriitorii au considerat Grecia ca fiind centrul cultural antic, însă soarta a făcut ca toată cultura să fie prigonită din Grecia și să se ascundă în Italia, apoi să fie răspândită în Europa, ajungând până în Polonia; însă în patria noastră, împiedicați de indolența strămoșilor noștri, am rămas în același întuneric în care s-au aflat și poporul german și cel polonez înaintea noastră. Dar conducătorii lor, prin sângea lor deosebită, au deschis ochii poporului, iar cu timpul poporul a devenit mentorul acelor științe și arte cu care numai Grecia se mândrea în Antichitate. Acum a venit și rândul nostru, numai dacă veți dori să sprijiniți cinstiți și fără obiecții intențiile mele, unind munca cu supunerea și amintindu-ne zicala latină: rugați-vă și munciți.“¹⁰ Ulterior, aceleași idei din *Regulamentul duhovnicesc* (1720) au fost dezvoltate de un ideolog al reformelor lui Petru I, Feofan Prokopovici – cunoașterea și învățarea sunt plăcute și nu pot deveni o sursă de erezie: „Dacă privim prin istorie ca printr-un binoclu la veacurile trecute, vedem perioadele înapoiate din punct de vedere cultural

în întuneric, pe când cele în care cultura înflorește sunt în lumină... Omul cult este însetat de cunoaștere și nu încetează nicio dată să învețe, chiar dacă ar fi să trăiască cât Matusalem”.¹¹ Aceste cuvinte ar putea reprezenta lozinca Iluminismului în orice țară, nu doar în Rusia.

Cantemir împărtășea în întregime aceste idei. Într-o scrisoare adresată Țarului din 23 noiembrie 1719, mulțumindu-i pentru „binecuvântarea milostivă” pe care i-a dat-o la căsătoria cu fiica mai mică a cneazului I. I. Trubețkoi, Anastasia, el i-a vorbit într-un mod original despre rolul cunoașterii în mâinile omului: „Un oarecare filosof Arapin (de origine arabă) a fost odată întrebat de la cine a învățat filosofie. Acesta a răspuns – zică-se de la orbi. Apoi a fost întrebat ce are de câștigat știința de la niște oameni care n-au ochi? Răspunsul – trebuie să procedezi ca orbii: nicio dată să nu pui piciorul mai departe înainte de a verifica drumul cu toiașul.”¹² Și, ca și cum ar urma morala acestei parabole, în aceeași scrisoare îi cere lui Petru I permisiunea de a se înscrie la Școala de Anatomie. Iar domnitorul decide aceasta la vârsta de 46 de ani, ceea ce pe vremea respectivă era considerată o vârstă înaintată. Într-adevăr, el „era însetat de cunoaștere”.

Trebuie menționat faptul că Petru cel Mare știa să aprecieze persoanele credincioase și apropiate mentalității sale. După emigrarea în Rusia, Dimitrie Cantemir primește titlul de Principe Serenissim, îi sunt acordate teritorii întinse, printre acestea numărându-se teritoriul din jurul Moscovei, Čiornaja grjaz’ (în prezent raionul Țarișino din Moscova), iar averea pierdută în patria sa a fost recompensată cu o pensie. Însă cel mai important, până la sfârșitul vieții sale D. Cantemir a rămas un consilier intim al Țarului. În timpul campaniei din Persia, din 1722–1723, D. Cantemir a administrat cancelaria de campanie a Țarului și a întocmit apelurile și proclamațiile către populația locală. În plus, atunci a fost înființată de către D. Cantemir prima tipografie cu litere arabe din Rusia pentru tipărirea proclamațiilor în traducere în limba turcă. Un exemplar (al doilea din cele care s-au păstrat) al acestei proclamații a fost descoperit de arabistul D. A. Morozov în registrele Arhivei de stat pentru documente străvechi.¹³

Dimitrie Cantemir a creat mai multe lucrări literare și științifice, printre care și câteva de muzică și arhitectură. Unele dintre acestea au fost scrise înaintea emigrării lui în Rusia, însă și după emigrare nu a renunțat la activitatea științifică, concentrându-se pe istorie. Astfel, s-a întâmplat ca în timpul vieții sale numai una din ultimele lucrări să vadă lumina tiparului, *Sistema religiae mahomedane (Sistema de religione et statu Imperii Turcici)*, cunoscută și sub denumirea *Sistemul religiei turcice*, la baza căreia a stat textul latin *Curanus* al lui Cantemir. *Sistema religiae mahomedane* a fost tradusă din limba latină de către Ivan Ilinski și tipărită la Petersburg în anul 1722.

Câteva manuscrise ale lucrărilor sale s-au păstrat în Rusia, în special în Arhiva de Stat pentru Documente Străvechi. Aceasta este cea mai veche arhivă din Rusia, compusă din cinci arhive de bază cu documente datând până la Revoluția Bolșevică: Arhiva principală a Ministerului Afacerilor Externe din Moscova, Arhiva Ministerului de Justiție din Moscova, Arhiva de Curte din Moscova, Arhiva de Stat a Imperiului Rus și Arhiva Cancelariei de hotar. În prezent, Arhiva de Stat pentru Documente Străvechi este una dintre cele mai mari arhive federale, care păstrează peste 3,2

milioane de dosare, începând cu manuscrisele grecești și slave străvechi, secolele X–XI, până la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Documentele legate de numele lui Dimitrie Cantemir se găsesc în patru fonduri ale arhivei. Fondul 68, privind relațiile Rusiei cu Moldova și Țara Românească,¹⁴ face parte din Arhiva Colegiului pentru Afaceri Externe de la Moscova și cuprinde documentele din dispoziția ambasadorului, prezentate mai sus, acțiune începută sub conducerea lui G. F. Miller. Aici există sub formă de copii și de liste *Manifestul lui Dimitrie Cantemir privind trecerea Moldovei sub tutela Rusiei*, actele oficiale ale Țarului Petru I prin care acesta oferea moșii boierilor moldoveni care au emigrat împreună cu domnitorul în Rusia, corespondența cancelarului G. I. Golovkin cu D. Cantemir (1712–1719).

Fondul 9 – Cabinetul lui Petru I¹⁵ este compus din documente din cancelaria personală a Țarului în care intră o gamă largă de chestiuni din politica internă și externă a statului, care au fost rezolvate prin participarea nemijlocită a Țarului. Aici sunt păstrate scrisorile lui D. Cantemir către Petru I, una dintre acestea fiind deja citată mai sus.

Fondul 1374 – al familiei Cantemir,¹⁶ compus din documente economice, de serviciu și personale ale diverșilor membri din familia Cantemir. O parte importantă o reprezintă documentele privind stăpânirea unor moșii și distilerii de vin de la sfârșitul secolului al XVII-lea, începutul secolului al XVIII-lea. Aici sunt păstrate (în principal sub formă de copii) petiții, scrisori, sentințe și decrete pentru a i se acorda lui D. Cantemir cetățenie rusă și diverse moșii.

Fondul 181 – Departamentul de manuscrise al bibliotecii din Arhiva principală a Ministerului Afacerilor Externe din Moscova,¹⁷ cuprinde o colecție de manuscrise și cărți datând din anii ’70 ai secolului al XVII-lea, începând cu arhiva și biblioteca boierului dizgrațiat A. S. Matveev, în care sunt incluse și manuscrisele confiscate ale cnejilor Dolgoruki, A. P. Volinski, P. I. Musin-Pușkin, A. I. Osterman și alții. Mai târziu, în arhivă au intrat documentele cumpărate sau donate conducerii instituției și administratorilor arhivei. Chiar în acest fond sunt păstrate lucrările domnitorului D. Cantemir, care merită o atenție deosebită.

O astfel de lucrare este *Istoria Moldovei și a Valahiei*,¹⁸ scrisă în anul 1715 în limba latină, cu observații amănunțite, pe alocuri în limba moldovenească-română (în alfabet latin). Pe foaia 129 se găsește o însemnare în limba rusă: „Această carte, scrisă de mâna cneazului D. Cantemir, am dăruit-o Arhivei de Stat a Colegiului pentru Afaceri Externe de la Moscova în anul 1783. Consilierul de curte, Nikolai Bantîș-Kamenski”.

În același fond se găsește manuscrisul în limba moldovenească (cu litere chirilice) al *Istoriei ieroglifice*.¹⁹ Această operă literară într-un stil alegoric, care prezintă relațiile dintre Moldova și Țara Românească, a fost scrisă de Dimitrie Cantemir încă din anul 1705. Textul are o scriere artistică și este frumos alcătuit: conține inițiale ornamentate și frontispicii aurite. Sub pagina de titlu se regăsește și inscripția de donație a lui N. N. Bantîș-Kamenski către Arhiva de Stat a Colegiului pentru Afaceri Externe de la Moscova din 1783.

Aceeași inscripție se găsește și pe pagina de titlu a manuscrisului *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*,²⁰ scrisă de D. Cantemir în chirilică moldovenească la Petersburg, în anul 1717.

Un interes deosebit prezintă manuscrisul traducerii italienești din limba latină a lucrării redactate între anii 1714–1716, *Istoria creșterii și descreșterii Curții Otomane*.²¹ Titlul ne vorbește că aceasta este traducerea primei părți (perioada 1300–1672), că originalul a fost scris în latină de D. Cantemir, tradus în limba engleză de Nicolo Tindale, iar în limba italiană de domnitorul Antioh Cantemir, fiul autorului. Aici se regăsește inscripția deja cunoscută: „Această carte a fost scrisă de mâna unui consilier intim și ministru rus de la curtea franceză, cumpărată de mine la licitație și donată Arhivei de Stat a Colegiului pentru Afaceri Externe de la Moscova în 1783. Consilierul de curte, Nikolai Bantiș-Kamenski”. Manuscrisul *Istoria Imperiului Otoman* nu ocupă întreaga culegere de documente, astfel încât paginile 186-251 de la final nu sunt în limba italiană, ci în latină, și cuprind o copie a *Vieții lui Constantin Cantemir, domnitorul Moldovei*. Și acest document a fost atribuit lui D. Cantemir (deși pe document figurează alt nume, Teofil Sidjefrido Baiero).

Încă un manuscris în italiană se găsește în culegerea de documente menționată, *Adnotări*,²² cuprinzând cele mai detaliate observații și comentarii privind *Istoria creșterii și descreșterii Curții Otomane*. Însă acest text în italiană este redactat într-un scris diferit, mai curând de un copist profesionist (nu e clar în ce proporție este amintit numele lui Dizionario Iurcesco). Și acest manuscris a fost donat arhivei de N. N. Bantiș-Kamenski în anul 1783.

Astfel, în afară de opera lui D. Cantemir, toate manuscrisele prezentate mai sus s-a întâmplat să fie donate arhivei împreună în culegerea de documente, în 1783, de către un vechi colaborator (începând cu anul 1762), iar în anii 1800–1814 de către administratorul Arhivei Colegiului pentru Afaceri Externe. Acesta este un caz rar când știm exact cum au intrat documentele în arhivă. Însă trebuie lămurită o întrebare: cum au ajuns ele în posesia donatorilor? Există o variantă conform căreia manuscrisele au aparținut fiului lui D. C. Cantemir, Serghei (Șerban), care a murit fără urmași în anul 1780, iar manuscrisele au fost vândute la licitație, de unde le-a achiziționat N. N. Bantiș-Kamenski.²³ Fără să excludem această variantă trebuie, totuși, să observăm că numai într-una din cele cinci inscripții de donare (în dosarul 1363), donatorul indică licitația ca reprezentând sursa de achiziționare a manuscriselor.

Este posibil ca unele manuscrise ale lui D. Cantemir să fi ajuns la Nikolai Nikolaevici Bantiș-Kamenski (1737–1814) pe alte căi. Chiar el este originar dintr-o veche familie moldovenească și are rădăcini comune cu D. Cantemir: mama domnitorului Cantemir provenea din neamul Bantiș. Tatăl lui Nikolai Nikolaevici (Bantiș-Kamenski), Nikolai Konstantinovi, la vârsta de opt ani a fost dus de mama sa din Iași în Rusia, unde s-a stabilit și aceasta în anul 1717, la invitația vărului său, domnitorul Dimitrie Cantemir, care își părăsise patria și-și găsisse protecție la Petru cel Mare, în urma campaniei de pe Prut (1711). Nikolai Konstantinovi a fost căsătorit cu fiica boierului Zertis-Kamenski, Anna Stepanovna, sora arhiepiscopului Moscovei, Amvrosie. Ținând cont de toate aceste legături familiale, N. N. Bantiș-Kamenski ar fi putut deveni posesorul câtorva din manuscrisele menționate nu doar în urma licitației.

Arhiva Rusă de Stat pentru Documente Străvechi nu este singurul depozit pentru lucrările științifice și literare ale

lui D. Cantemir. Inventarierea completă a acestora din lumea întreagă, ca de altfel și publicațiile științifice, rămân în sarcina cercetătorilor. Astfel, în Rusia, de exemplu, până în prezent nu există traduceri științifice și publicații ale *Istoriei Imperiului Otoman* – o operă minunată de studii orientale, care a avut o mare influență asupra lui Voltaire. Studiul moștenirii culturale lăsată de Dimitrie Cantemir poate facilita o înțelegere mai bună a cauzelor și consecințelor Iluminismului european, rolul pe care l-au jucat în Iluminism țările sud-estice, printre care și Moldova, Țara Românească și Turcia (Imperiul Otoman).

Note

1. G. Ricuperati, *Omul Iluminismului/Lumea Iluminismului. Dicționar istoric*, Moscova, 2003, p. 16.
2. A. Camariano-Cioran, *Les Académies princières de Bucarest et de Jassy et leurs professeurs*, Thessaloniki, 1974, p. 7.
3. *Idem*, p. 235.
4. *Ibidem*, p. 30.
5. N. A. Hales, *Dimitrie Cantemir et les sources byzantines de ses oeuvres/Studia Universitatis Babes-Bolyai – Orthodox Theology (1/2007)*; P. V. Gusterin, *Pervyj rossijskij vostokoved Dmitrij Kantemir*, Moscova, Vostocinaja kniga, 2008.
6. A. Camariano-Cioran, *op. cit.*, p. 7.
7. Ghedeon Manuil, *Khronika patriarșej akademii, s pojasnitel'nyj zamečaniem avtora: Istoričeskie svedenja o velikoj nacional'noj škole, 1454–1830*, Constantinopol, 1883.
8. B. Miller, *The Palace School of Muhammad the Conqueror*, Cambridge, 1941.
9. Ambasadorul rus la Istanbul. *Piotr Andreevici Tolstoi și descrierea făcută de el a Imperiului Otoman la începutul secolului al XVIII-lea*, Moscova, 1985.
10. Citat din cartea *Strada V. Rossja/Mir Prosveščenia. Istoričeskij slovar'*, Moscova, 2003, p. 417.
11. *Idem*, p. 418.
12. Arhiva de Stat pentru Documente Străvechi, fondul 9 – Cabinetul lui Petru, secția 2, nr. 41, f. 171 r. v.
13. *Idem*, fondul 191 – G. I. Ker, inventarul 1, dosarul 101, f. 48-49; D. A. Morozov, *Scurt catalog al manuscriselor și documentelor arabe ale Arhivei de Stat pentru Documente Străvechi*, Moscova, Centrul de Arheologie, 1996.
14. Arhiva de Stat pentru Documente Străvechi, fondul 68, inventarul 1-3, nr. de depozitare 357, anii 1574–1739.
15. *Idem*, fondul 9, inventarul 1-7, nr. de depozitare 527, anii 1673–1762.
16. *Ibidem*, fondul 1374, inventarul 1, nr. de depozitare 878, anii 1702–1782.
17. *Ibidem*, fondul 181, inventarul 1-19, nr. de depozitare 1821, sec. X–XX.
18. *Ibidem*, dosarul 1325.
19. *Ibidem*, dosarul 1419.
20. *Ibidem*, dosarul 1420.
21. *Ibidem*, dosarul 1363.
22. *Ibidem*, dosarul 1366.
23. Alexandru Vlad, *MISCELLANEA ARCHÆVS VII. Un manuscris înedit et inconnu de Démètre Cantemir*, Centre d'Histoire des Religions, Université de Bucarest, 2003, fasc. 3-4, pp. 241-265.

Traducere de prep. Florentina MARIN

Universitatea București –
Facultatea de Limbi și Literaturi Străine,
Catedra de Filologie Rusă

Aron Cotruș – scriitor și diplomat

120 de ani de la naștere

Dr. Nicolae MAREȘ
Diplomat

Abstract

Regarded over time, Aron Cotruș's diplomatic activity is mostly characterized by the interest for books and cultural exchanges. In our days, when exchanges with the large libraries are an exception, Cotruș's work of promoting the books by diplomatic exchange appears as a rare quality. Therefore, it's not surprising for us the deep echos of his diplomatic work, also on the local artistic and literary environments.

Keywords

Nationalist fighter, mutual exchanges, enhancing of Polish-Romanian alliance, cultural diplomacy.

Aron Cotruș a văzut lumina zilei în satul Hașag de lângă Blaj, lângă „Mica Romă“, în urmă cu 120 de ani, la 2 ianuarie 1891, fiind al doilea din cei nouă copii ai preotului Aron și ai soției sale Ana. A urmat liceul la Blaj și Brașov, la „Andrei Șaguna“, având-l coleg pe Lucian Blaga, cu care se va întâlni nu numai pe tărâm literar, dar și în activitatea diplomatică, în al treilea deceniu al secolului trecut. Studiile universitare le-a început, ca și Blaga, la Viena, la Facultatea de Litere, dar din cauza lipsurilor materiale, nu le va finaliza, dedicându-se de timpuriu publicisticii și literaturii. Debutează în 1908 în revista „Luceafărul“, iar editorial în 1911, cu o plachetă de *Poezii*. Lucrează la redacția ziarului „Românul“, apoi, din 1915, la „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov. Din 1916 a fost înrolat în armata austro-ungară și trimis pe frontul italian. Aici, trece la italieni și se înrolează în Legiunea romană; funcționează ca membru în Comisia Inter-aliată de Propagandă împotriva Puterilor Centrale, cu sediul la Padova, redactând gazeta săptămânală de front „Neamul românesc“ (1918). În urma armistițiului, Legația României din Roma îi încredințează Serviciul de Propagandă pentru unitatea tuturor românilor (1919–1920). În 1920 se stabilește la Arad și Timișoara, unde redactează „Banatul“, conduce colecția „Sămănătorul“ și devine membru al Societății Scriitorilor Români. În 1928 va fi ales președinte al Sindicatului Presei din Ardeal și Banat.

O carieră diplomatică rodnică

Începe Aron Cotruș în 1929, când este angajat ca *diurnist* în Ministerul Afacerilor Străine. În curând pleacă în funcția de atașat de presă la Milano, iar de-acolo la Varșovia (1930–1937). Șederea în Polonia a fost destul de lungă și rodnică, prilej de a-și însuși și chiar cizela instrumentarul diplomatic. Acesta va fi sesizat în toată splendoarea, dar și cu o anumită rigoare în calificativele acordate de șeful Legației române de la Madrid, N. Dimitrescu, care sublinia în caracterizarea pe care i-a făcut-o în decembrie 1941: „*Intellectual de rasă, poet naționalist viguros, înfocat luptător naționalist,*

dl. Aron Cotruș se bucură de mare prestigiu în lumea intelectual-artistică și de presă spaniolă, precum și în fața și printre colegii săi străini, printre cari a știut să facă cunoscută dreptatea revendicărilor românești. Temperamentul său foarte afabil, cordial și îndatoritor; curtenia sa desăvârșită, precum și buna cunoaștere a limbii spaniole i-au cucerit mari și credincioase prietenii în aceleași cercuri. Acțiunea sa puțin sgomotoasă dar foarte abilă și tenace de luminare prin vizite personale dese, strecurarea de articole, trimiterea de numeroase cărți și broșuri, a adus și aduce mari servicii cauzei țării. Pentru toate aceste motive i-am dat nota calificativă foarte bun. Semnătura N.D.“

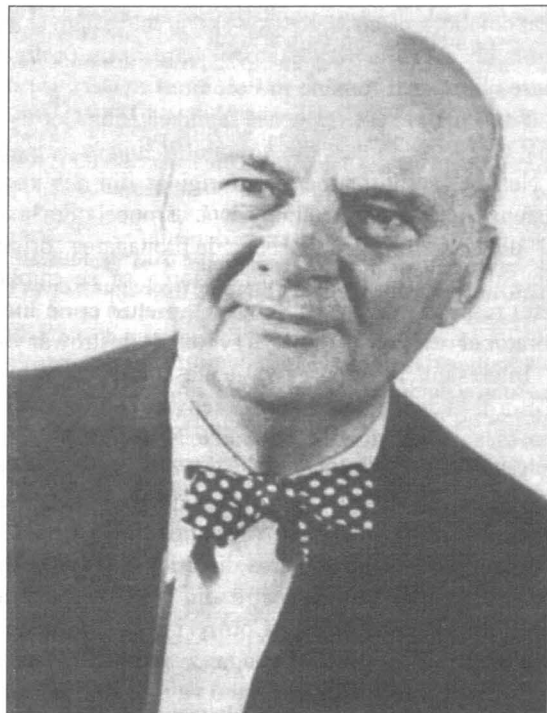
Volumelor publicate le-a făcut o analiză cu acribie și deplină înțelegere tot un transilvănean, prof. univ. dr. Ion Dodu Bălan, în volumul în care l-a reabilitat: *Resurecția unui poet: Aron Cotruș*, București, 1981, readucându-l în circuitul valorilor românești. Poetul a publicat, așadar, volumele: *Versuri*, Biblioteca „Sămănătorul“, Arad, 1925; *În robia lor*, Arad, 1926; *Măine*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1928; *Holnap (Măine)*, în limba maghiară, apărută la Arad, 1929; *Strigăt pentru depărtări*, Editura Ienci, Timișoara, 1927; *Printre oameni în mers*, Sosnowiec, Polonia, 1933 (volum rămas nedifuzat prin librării, devenit astfel raritate bibliografică), ediția a II-a, în traducere spaniolă de Gaetano Aparicio, Madrid, 1945; *Horia*, ediția I, Varșovia, Polonia, 1935; ediția a II-a, Brad, 1936; *Versek* (volum de versuri în limba maghiară), Cluj, 1935; *Culegere de versuri*, traducere în poloneză de Włodzimierz Lewik, Lwów, 1936; *Țara*, Editura Rânduiala, București, 1937; *Minerii*, Tipografia Universul, București, 1937; *Peste prăpăstii de potrivnicie*, Editura Tiparul Universitar, București, 1938, ediția a II-a, în traducere spaniolă de Gaetano Aparicio, Madrid, 1941; *Maria Doamna*, București, 1939; *Rapsodie Valahă*, Madrid, 1940. După al Doilea Război Mondial i-au apărut volumele: *Poemas*, Ediciones Cultura Hispánica, Madrid, 1951; *Drumuri prin furtună*, Madrid, 1951; *Canto a Ramon Llull*, Mallorca, Spania, 1952; *Rapsodia Iberică*, Editura Carpații, Madrid, 1954; *Între Volga și Mississipi*, Editura Carpații, Madrid, 1956; *Aron*

Cotruș – Opere complete, Editura Dacia, Madrid, 1978 (ediție îngrijită de Nicolae Roșca).

Subliniem că la 20 de ani de la moartea poetului, la 13 ianuarie 1981, a apărut la Madrid, sub auspiciile Editurii Carpații, volumul omagial *Lui Aron Cotruș și Neamului*, cu reproducerea poemelor *Țara și Corabia Verde*. În această ediție colectivă au semnat texte oameni care l-au cunoscut sau l-au prețuit pe poetul-diplomat: Faust Brădescu – „Aron Cotruș, simbol al iubirii de neam”; Ovidiu Vuia – „Aron Cotruș, marele rapsod”; Ion Dodu Bălan – „Resurecția unui poet: Aron Cotruș”; V. Copilu-Cheatră – „Cum l-am cunoscut pe Aron Cotruș”; Vintilă Horia – „Aron Cotruș în amintire”; N. S. Govora – „«Socialistul» Aron Cotruș”; Traian Popescu – „Maestrul Aron Cotruș – Omul”; Nicolae Novac – „Câteva considerații despre Aron Cotruș și opera sa”; poeme închinat lui Aron Cotruș: *Seară de seară* de Alexandru Gregorian; *Portretul unui Daco-Roman* de Ovidiu Vuia; *Suflete străbune și Ruini* de Ion Tolescu. Acest volum ar trebui să apară de urgență, în acest an dublu aniversar pentru Aron Cotruș, cu sprijinul diasporei românești, atât de numeroasă în Spania, sub auspiciile Institutului Cultural Român din București. S-ar putea constitui într-un veritabil act omagial de cultură.

Implicarea în apariția primei antologii de proză românească în Polonia

În dosarul („cazierul”) aparținând lui Aron Cotruș din arhiva Ministerului Afacerilor Străine găsim o seamă de documente, multe inedite, asupra cărora, în acest moment aniversar, ne vom apleca, subliniind și faptul că soția sa, o bună pianistă, a contribuit la rându-i la cunoașterea muzicii românești în Polonia, îndeosebi a creației enesciene. Aceasta în ciuda faptului că multe din rapoartele lui Cotruș privind activitatea desfășurată, redactate potrivit unei metodologii instituită de directorul general al Direcției generale a presei și informațiilor, Ion Dragu, și el fost atașat de presă la Varșovia, iar în anii '40 la Paris și Vichy, nu se mai găsesc clasate la dosarul amintit toate documentele trimise centralei de pe Vistula. Astfel, în dosarul 658, redactat la 25 iulie 1934, ambasadorul fiind Victor Cădere, Aron Cotruș informează pe directorul general despre apariția volumului de *Nușele și schițe românești*, primul de acest gen în limba polonă, în traducerea Constanței Mazylówna, menționând că s-ar fi făcut la îndemnul și sub îngrijirea sa. Părerea noastră este că apariția s-ar datora și lui Nicolae Iorga, care în august 1933 a fost prezent la Varșovia la un Congres internațional al istoricilor, iar la întoarcere a sprijinit din postura sa de dascăl al neamului această apariție, personal oferind spre publicare schița inedită *Amintiri din anii copilăriei*, legată de relațiile sale cu polonezii (cf. Nicolae Mareș, „Iorga despre Polonia și cultura polonă”, în „Biblioteca Bucureștilor”, nr. 11/noiembrie 2010, pp. 27-28), și mai ales textul semnat de Regina Maria a României despre George Enescu, la care acces putea avea doar Iorga. În raportul menționat, Cotruș își manifestă satisfacția că în „Anuarul Literar” („Rocznik Literacki”), editat de cunoscutul profesor de literatură polonă și universală Zygmunt Szykowski, a inserat un articol despre literatura română, scris de Iosif (Józef) Birkenmayer pe baza materialelor puse la dispoziția acestuia, la timp, de poet. Menționează că în anul precedent, din cauza întârzierii trimiterii materialului promis de Stanisław Wedkiewicz (cunoscut românist, N.M.), în „Anuar”



Aron Cotruș (1891–1961)

figura o pagină albă la capitolul consacrat literaturii române. Același scriitor, cu care Aron Cotruș întreținea „relații prietenești” de colaborare, mai publicase o recenzie despre volumul de *Nușele și schițe*, menționat mai sus, publicat în „Mycel Narodowa” din Varșovia, un articol despre *Istoria culturii bizantine* a profesorului N. Iorga în revista „Pamiętnik literacki” din Lwów, precum și unul despre România în revista școlară „Filomat”, tot din Lwów. Aron Cotruș avea o relație apropiată și cu directorul general, dr. Janusz Woliński, din Ministerul Cultelor și Instrucțiunii din Varșovia, care i-a solicitat profesorului Iorga contribuția *Sobieski et les Roumains*, pentru a-i face o recenzie în presa poloneză. În afara articolului, Aron Cotruș îi va pune la dispoziție „un mare număr de cărți despre România și câteva traduceri din românește în limba polonă”.

Salutabil ni se pare astăzi faptul că atașatul din Varșovia avea la dispoziție asemenea „rarități”, în comparație cu directorii de institute culturale și diplomații culturali și de presă de azi, care – din „economii” prost înțelese la București – nu dispun de materiale solide de popularizare. Nu știm dacă n-ar fi mai „economicoasă” chiar desființarea posturilor respective! De aproape 20 de ani nici o instituție din România nu mai trimite în mod curent cărți în străinătate, lichidate fiind cunoscutele schimburi de carte dintre marile biblioteci, iar pe bază de reciprocitate, nici în bibliotecile noastre centrale nu prea mai intră cărți de referință și publicații străine. Am ajuns să îl invidiem, după mai bine de șaptezeci de ani, pe atașatul Aron Cotruș, cel care a putut trimite „un însemnat număr de cărți unui profesor de liceu din localitatea Piotrków Trybunalski, Adam Kozłowski, care învățase singur românește și citise cele 16 volume ale *Istoriei Românilor* de A.D. Xenopol”. Tradusese un număr de poezii din Eminescu, Coșbuc ș.a. și intenționa să traducă în limba polonă romanul *Ruxandra* de Mihail Sadoveanu. Cum s-a

finalizat colaborarea cu A. Kozłowski nu mai aflăm și nu este consemnată nici de cercetătorii care s-au ocupat de receptarea literaturii române în Polonia.

Raportul mai consemnează faptul că Aron Cotruș a distribuit și câteva exemplare din volumul *Ileana la posedée* de Peter Neagoe, scriitor american, originar din Sibiu, având promisiuni de la cronicari literari (I. Broncel) de la ziarul „ABC” din Varșovia că se va ocupa de propagarea „originarului din Sibiul Ardealului nostru”. Dorea să se implice în proiectul respectiv și Jan E. Skiwski, „prețuit critic literar și colaborator al revistelor «Pion», «Tygodnik Ilustrowany» ș.a.”

Interesantă ni se pare relația atașatului cultural român cu scriitorul Tadeusz Peiper din Cracovia (n. 1891 – d. 1969 – azi un clasic al avangardei poloneze, N.M.), care i-a promis că se va ocupa de traducerea din românește trimise de Cotruș. „Între altele i-am dat și traducerea în nemțește a piesei *Mioara* de Camil Petrescu”. Menționăm că Aron Cotruș va informa, totodată, conducerea direcției că textul respectiv a fost trimis „mai multor teatre din Varșovia”. Teatrului Național din Poznań, Aron Cotruș i-a pus la dispoziție *Meșterul Manole* de Lucian Blaga, având promisiunea din partea directorului, Rudkowski, că o va monta în cursul stagionii apropiate. Piesa respectivă a fost jucată și pe scena Teatrului Național din Lwów.

Redactorei Ludwika Ciechanowiecka de la „ABC” din Varșovia (în bune relații cu diplomatul român, N.M.) i-a pus la dispoziție „un mare număr de articole despre România”, iar unele dintre ele au și apărut „datorită d-lui profesor Take Papahagi”. Grație aceleiași Ludwika Ciechanowiecka s-a publicat articolul „Regele României – mecena al artei”, preluat din ziarul „L'Indépendance Roumaine” din București.

Mai remarcăm că diplomatul român păstra contacte și cu opoziția din Polonia, printre altele cu renumitul deputat și gazetar Stanisław Stronski, cu senatorul Kozicki, fost ministru plenipotențiar al Poloniei la Roma, cărora le-a trimis câte un pachet de cărți. Publiciștii polonezi vor primi de la Aron Cotruș exemplare din publicațiile „l'Heure Actuelle” și „Revue de Transylvanie”.

La fel de interesant și plin de noutăți privind evoluția raporturilor culturale și pe linie de presă româno-polone, concentrate pe luna iulie și prima parte a lunii august, rezultă din raportul 699 din 14 august 1934. Consemnăm, astfel, apariția unui articol semnat de Ludwika Ciechanowiecka în paginile ziarului „ABC” sub titlul: „Pan Tadeusz în România”, pe baza informațiilor acordate de Cotruș, și a articolului d-nei Apriliana Medianu despre femeia româncă, cu titlul „Revolta păpușei”. La fel, autobiografia scriitorului american Peter Neagoe. Aron Cotruș intervine cu bune rezultate pentru apariția unor recenzii despre volumul *Schițe și nuvele românești* în ziarele „Czas” din Varșovia, la 1 iulie, în „Express Poranny” la 7 iulie, precum și în „Kurier Warszawski”. Intervine pe lângă cunoscutul scriitor St. Spotkowski pentru a publica în „Kurier Warszawski”, la 19 iulie, articolul „Arta populară românească”, inspirat din volumul profesorului N. Iorga, *Les arts mineurs en Roumanie*, oferit personal de istoricul român prin intermediul lui Aron Cotruș. În „ABC”, tot datorită d-nei L. Ciechanowiecka, apare traducerea articolului prof. Tache Papahagi, „În România – față în față cu sufletul Romei”. În „Écho de Varsovie” s-a publicat un articol semnat de Ilarie Voronca, „L'esprit moderne dans la littérature roumaine”, pus la dispoziție de serviciul de presă din Varșovia.

Disponibilitatea diplomatului Aron Cotruș de a folosi cartea în munca de relații

Putem spune că activitatea de promovare a cărții devenise un reflex pentru diplomatul român, în mod curent acesta înmânând sau trimițând lucrări tipărite în românește unor institute de cercetări, cum ar fi Institutul Oriental din Varșovia, sau cunoscutului istoric literar Zygmunt Wasilewski, directorul revistei „Myśl Narodowa” („Gândirea Națională”).

Analizând raportul de activitate personală a diplomatului din ianuarie 1936 (doc. 106 din 2 februarie) (șeful misiunii era de acum un mare și destoinic diplomat titulescian, Constantin Vișoianu), Aron Cotruș semnalează apariția în revista „Nasza Przyszłość” („Viitorul nostru”) a unui articol intitulat „Alianța antisovietică”. Confirma astfel atașatul de presă ceea ce la Palatul Sturdza din București se știa deja, în legătură cu „strânsa comunitate de interese dintre Polonia, Ungaria și Germania”. Se petrecea totul exact în perioada în care Polonia o întorsese cu 180 de grade spre Germania, cum spunea Nicolae Titulescu, iar șeful Externelor de la Varșovia începuse să își arate tot mai pregnant infidelitățile față de România, atât de subtil surprinse de Vișoianu în rapoartele din luna mai crt. înaintate de acesta șefului Externelor. Se știa prea bine la Ministerul român al Afacerilor Străine despre orientarea „promaghiară” cât și spre curentul revizionist european ale lui Beck. Reacția lui Aron Cotruș a fost de a „contracara” demersul publicistic care se îndepărta de prevederile alianței româno-polone în vigoare. Diplomatul român trimite autorului articolului, Ian Bobrzyński, directorul revistei, „un număr de cărți despre România, între cari și studiile d-lor Silviu Dragomir și *Transylvanus* despre problema minorităților din Ardeal”. Diplomatul român consemnează faptul că autorul i-a mulțumit și l-a informat că „în unul din numerele apropiate ale revistei «Nasza Przyszłość» va publica un articol despre *M. Sa Regele Carol al II-lea* și despre rodnică activitate desfășurată de Suveranul României în cursul ultimilor ani”. Era și acesta un fel de a „drege busuiocul”.

Fostul ziarist român colaborează spornic și cu Agenția Poloneză de Presă (PAP) prin intermediul căreia a difuzat un articol despre muzica contemporană românească. Demnă de reținut este oferirea de către Institutul Social din Varșovia a unui set de cărți pentru biblioteca pe care o frecventau un mare număr de profesori și studenți, printre care toți cei care urmau cursurile de ziariști. Mai aflăm despre contactul avut cu St. Schwan, absolvent al Facultății de Litere din Lwów, care își continua studiile la Universitatea din Varșovia, oferindu-i „un număr mai mare de cărți despre România pe care D-sa și-a luat angajamentul să le recenzeze în diferite publicațiuni polone”. Aflăm, totodată, că „prima recenzie a publicat-o în ultimul număr al revistei «Sprawy Narodowociewe» («Probleme Naționale») din Varșovia și se referă la volumul d-lui profesor I. Nistor, *Problema ucrainiană în lumina istoriei*”.

Amintesc, cu plăcere, că în anii '60, ca student la Universitatea din Varșovia, am avut prilejul să îl întâlnesc pe profesorul St. Schwan (S. Schwann), însoțindu-l pe ambasadorul român în Polonia, Gheorghe Diaconescu. Profesorul polonez funcționa în acei ani la Universitatea din Szczecin. În timpul întrevederii a fost rugat să asigure transmiterea la Institutul de Istorie al Academiei Române, prof. Andrei Oțetea, manuscrisele lui Marx despre România, documente pe care cărtu-

rarul polonez tocmai le descoperise la Amsterdam, în Olanda. Totul s-a realizat potrivit voinței părții române, care intrase într-un proces mai curajos de destindere față de sovietici, cu începuturi firave după retragerea trupelor sovietice. În 1964 aveam să citesc *Manuscrisele inedite* publicate de Editura Academiei sub titlul *K. Marx, Însemnări despre români*, seminate de A. Oțetea și S. Schwann. Apariția a fost un best-seller pentru societatea românească surprinsă de modul în care „părintele comunismului” a văzut atitudinea Rusiei față de Principatele Moldovei și Țării Românești, relații care „s-au veștejit la umbra protecției ruse” sau că „țăranul român nutrește pentru muscal numai ură”. Aron Cotruș nu mai avea cum să se bucure că fostul student, căruia odinioară îi dona cărți românești, ajunsese la performanța ca la senectute să fie atât de curtat de ambasadorul român de atunci la Varșovia, care se deplasa pentru a-l cunoaște preț de peste 600 de km.

Cu un alt prilej vom oglindi mai multe aspecte inedite privind activitatea primului secretar al Legației Regatului României la Madrid și Lisabona.

La „cazier” am mai găsit și telegrama expedită în clar, semnată de Filloti, adresată Legației României la Madrid, în care se consemnează:

„Binevoiiți a comunica Domnului Aron Cotruș că în baza nouilor dispozițiuni legale și prin Înaltul Decret Regal nr. 2134 Domnia sa a eșit din cadrele Ministerului Afacerilor Străine pe data de 1 Noembrie 1944.”

În acest mod s-a pus capăt în mod brusc unei activități rodnice de un deceniu și jumătate în diplomatie a poetului inconfundabil, de un tulburător lirism, Aron Cotruș, creator care a reușit să lase urme adânci în diplomația culturală a vremurilor sale.

AUTORII ACESTUI NUMĂR AUTHORS IN THIS ISSUE

Marie-Catherine BREUTH, *“Le Figaro”, Paris*

Cesare CONCORDIA, *Institute of Information Science
and Technologies, Pisa*

Ion CONSTANTIN, *Metropolitan Library of Bucharest*

Ion DUR, *“Lucian Blaga” University of Sibiu*

Stefan GRADMANN, *Humboldt University of Berlin*

Nicolae MAREȘ, *Diplomat*

Marian NENCESCU, *Metropolitan Library of Bucharest*

Mihail R. RÎJENKOV, *Russian State Archive of Ancient Acts*

Sjoerd SIEBINGA, *Europeana Development, The Hague*

Barbro THOMAS, *Swedish Library Association*

Gheorghe VLĂDUȚESCU, *Romanian Academy*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită și electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spațiu de un rând și jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoțite de bibliografie, precum și de un rezumat și cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dicționarului Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

Redacția își rezervă dreptul de a interveni asupra inadverențelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Sursele imaginilor: p. 4: Gheorghe Crutcescu, *Podul Mogoșoaiei: povestea unei străzi*, prefată de Eugen Barbu, note de Virgiliu Z. Teodorescu, Editura Meridiane, Buc., 1987; p. 7: Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii Române*, A/B, Editura Univers Enciclopedic, Buc., 2004, p. 544; p. 8: Constantin Ardeleanu; p. 29: Arhiva redacției „B.B.”; p. 33: Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii Române*, C/D, Editura Univers Enciclopedic, Buc., 2004, p. 421; p. 38: *India: ghid complet*, Editura Aquila '93, Oradea, p. 181; coperta II: Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii Române*, C/D, Editura Univers Enciclopedic, Buc., 2004, p. 76; coperta III: <http://ebooks.adelaide.edu.au/k/kipling/rudyard/portrait.jpg>; coperta IV: *Autoportret*, în Claudiu Paradais, *Ștefan Dimitrescu*, Editura Meridiane, Buc., 1978.

Sursele citatelor: coperta II: Mateiu I. Caragiale, *Pajere, Remember, Craii de Curtea-Veche, Sub pecetea tainei*, antologie, postfață și bibliografie de Constantin Trandafir, Editura Minerva, Buc., 1988, p. 192; coperta III: Joseph Rudyard Kipling, *La bunul plac al vieții*, traducere de Nina Tudosescu, Editura Porto-Franco, Galați, 1993, p. 35; coperta IV: Claudiu Paradais, *Ștefan Dimitrescu*, Editura Meridiane, Buc., 1978.

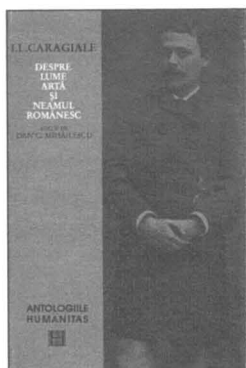
CATALOG

Cultura română în actualitate

I. L. CARAGIALE, *Despre lume, artă și neamul românesc*

Selecția textelor și Cuvânt înainte de Dan C. Mihăilescu

Editura Humanitas, București, 1994, 136 p.



Nu, hotărît; neamul acesta nu e un neam stricat; e numai nefăcut încă; nu e pîn-acuma dospit cumsecade. E încă nelimpezit de mizeriile seculare sub care a mocnit cu junghetura frîntă; încă nu crede în dreptate; încă nu poate scoate din sinu-i pe cine să-i poată comanda; încă nu știe de cine să asculte, fiindcă nu are deocamdată încredere în nimeni... Fript cu lapte, suflă și-n brînză. N-a ajuns să cumpănească bine ceea ce ar fi în stare să poată cu ceea ce i se pune împotriva, și astfel, încă nu înțelege că în mîna lui ar sta să-și îndrepteze soarta și să dispună apoi pe de-a-ntregul de ea – păcum e drept și păcum are să și fie odată. În fine, nu are încă destulă îndrăzneală să-și răfuiască socotelile cu „binevoitorii lui epitropi”. Dar, cu vremea, trebuie să vină și asta; trebuie să vină și înțelegerea fără de care nu poate fi o națiune sigură de avutul ei, nici de onoarea, nici de viitorul ei. Autorul



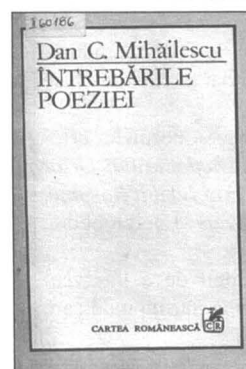
Dan C. MIHĂILESCU, *Dramaturgia lui Lucian Blaga*

Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984, 228 p.

Edificat pe o structură ideatică de certă complexitate, obsedat de adevărurile supreme ale ființei umane, conturînd psihologii și situații de maximă viabilitate scenică, aducînd o viziune și o tehnică de marcată originalitate în contextul dramaturgiei expresioniste, cu care are legături de netăgăduit, avînd o maximă deschidere către problematica esențială a omului din zilele noastre, chiar, – sistemul dramatic blagian realizează o adevărată poetică a umanului, pentru care adevărul-de-sine, frumusețea, integritatea morală și spirituală, sublimul tragic al creatorului și eliberarea energiilor pe calea faptei supreme, formează unica rațiune de a fi. Autorul

Dan C. MIHĂILESCU, *Întrebările poeziei*

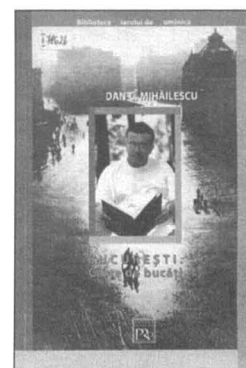
Editura Cartea Românească, București, 1988, 224 p.



Există un „specific” al interogației poetice românești? m-am întrebat nu o dată. Ar fi cum nu se poate mai normal să existe. Dar a-l evidenția, a-i sintetiza datele și a-l pune în ecuații comparatiste e totuna cu a relua niciodată-închisul dosar al însuși „specificului național” în literatură. Desigur, se pot face considerații de tot felul: că disperarea și apocalipticul întrebării cedează, în chip constant și vizibil, teren înaintea meditației de tip nostalgic-paseist. Sau că „hărțuirea sacrului” și patosul aceluia faimos „tremendum” se întîmplă în lirica noastră în coordonate dominate nu de turbulența agresivă, ci de o anume tatonare a ereziei sufletești, de la Heliade la Voiculescu și Daniel Turcea. După cum un capitol foarte generos îl constituie implicarea „problemei sociale” în sfera lirismului interogativ; cel puțin dubitația eminesciană e o dovadă absolută în acest sens, spre a nu mai vorbi de „linia” Goga – Păunescu, abundînd în combatanți de toate armele și culorile. Dar, oare, la Hugo, Lamartine, Byron ori Leopardi stau lucrurile altfel? Autorul

Dan C. MIHĂILESCU, *București. Carte de bucăți*

Editura Fundației PRO, București, 2003, 152 p.



E foarte probabil ca, dintre europeni, francezii să fi scris, într-adevăr, cel mai mult și mai simpatetic despre noi. Nemții (cu excepția gazetarilor și a scriitorilor atrași, mai ales pe linie monarhică, de vreun beneficiu) ne-au fost mai mereu defavorabili, superior-ironici la câștig, mușcători la trădare și la etalarea năravurilor latino-balcanice – antinomice spiritului prusac, disciplinei teutone etc. Englezii au fost mereu atenți nu atât la noi, cât la cum să-i împiedice pe nemți, pe francezi și pe ruși să-și extindă afacerile pe aici, în vreme ce italienii au fost preocupați, pe de o parte, de România ca „soră de stirpe latină”, de la comerțul medieval cu Veneția, până la arhitectura mussoliniană din Bucureștii anilor '30, iar pe de alta, de filiația unității naționale ca obsesie istorică.

Autorul

Dan C. MIHĂILESCU, *Perspective eminesciene*

Ediția a doua, revăzută și ne-adăugită, Editura Humanitas, București, 2006, 275 p.



Energia eminesciană este nu numai forță și concentrare spirituală, ci și – poate chiar în egală măsură – activitate fizică. Contemplația este întotdeauna dublată la Eminescu de o stare fie extatic fizică, o jubilație în fața strălucirilor cu care obiectul stimulat se încarcă, emițând și receptând în egală putere, fie de un dinamism propriu-zis, prin alternarea deplasărilor cu nuclee tensional-imaginative; vizionarismul eminescian, prin ceea ce are esențial, este o hiperactivitate care angajează persoana în totalitate și de aceea idealul ataractic sau apathia rămân pentru Eminescu în starea lor propriu-zisă, de intangibil. Finalul Luceafărului, începutul Sărmanului Dionis ș.a. sunt norme impuse teoretic (precum și acel intangibil „catehism personal” cum bine a fost numită Glossa) către care energia eminesciană a tins, depășindu-le însă tocmai prin incapacitatea de viețuire întru ele. Autorul

Dan C. MIHĂILESCU, *Despre omul din scrisori: Mihai Eminescu*

Editura Humanitas, București, 2009, 172 p.



Știți care este cuvântul-cheie care ne lipsește nouă astăzi în înțelegerea adecvată a acestui tip de personalitate și de relație?

Pasiunea. Patima, feroarea. Asta nu avem, asta nu mai știm, de asta râdem cu o superioritate idioată, de golani invidioși pe statura de lord a stăpânului. De la lipsa ei ni se trag sleirea, ranchiuna, setea de răzbunare fără țință, ofilirea. Degenerați ahotnici de mărire, debusolați sarcastici și cu o poftă persiflantă vecină cu autodisoluția, urcăm cu glezne ezitante și rictus acid în podul cu amintiri al străbunicilor, unde dăm de relicvele unei lumi copleșitoare. Una care numai prin vechimea și blazonul ei ne strivește-ntr-o clipă – zâmbind tăcut, amar și amarnic. Autorul

Dan C. MIHĂILESCU, *Scrieri de plăcere*

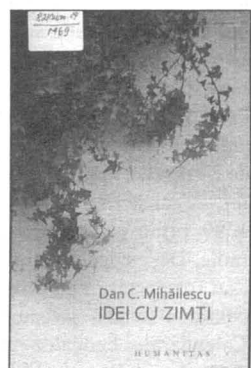
Editura Fundației PRO, București, 2004, 272 p.



Am fost din capul locului un adept al criticii artistice, al impresionismului și foiletonismului, un adept al spectacolului de idei, al eseului narcisiac, anticatedră, antiteorie. M-am copt la spectacolul G. Călinescu, în eminescianitatea lui I. Negoșescu și Papu, în reveriile lui Bachelard și senzorialitatea lui J. P. Richard. Cărțile de referință ale juneții mele critice au fost Sufletul romantic și visul, Structurile antropologice ale imaginarului, Béguin și Durand. În plus, am observat demult că, pentru scriitori, criticul nu mai este nicidecum profesorul, amantul sau legiuitorul, ci servitorul, curierul sau vidanșorul. Iar din șvaițerul criticii, scriitorul nu binevoiește să vadă niciodată cașcavalul, ci numai găurile. Autorul

Dan C. MIHĂILESCU, *Idei cu zîmți. Viață literară III, ianuarie 2007 – iulie 2008*

Editura Humanitas, București, 2008, 259 p.



Ce putea fi mai legitim și mai urgent după jumătate de veac de alienare a ființei naționale, de nu rediscutarea românității în toate datele ei fundamentale – istorice, etnopsihologice, sociologice, administrative, ale mentalului colectiv, ale geografiei civilizaționale ș.a.? Să vedem ce, cât și cum a(m) rămas! Premoderni, moderni, postmoderni... sau troglodiți? Cum am tot fost obligați de-a lungul istoriei să ne redefinim, să ne redesenăm și să ne redovedim continuitatea, unitatea, omogenitatea, era normal ca, după zeci de ani de alterare a identității și malformare a personalității colective, să reluăm cât mai iute și mai temeinic toate disputele, câștigurile, dilemele, variantele, făcând media judicioasă între avântul absolutist-utopic-patriotard și impulsurile relativizante, între megalomanie și autostigmatizare, victimizare și culpabilizare, acțiune și reacțiune ș.a.m.d. Autorul

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

India sub semnul lunii

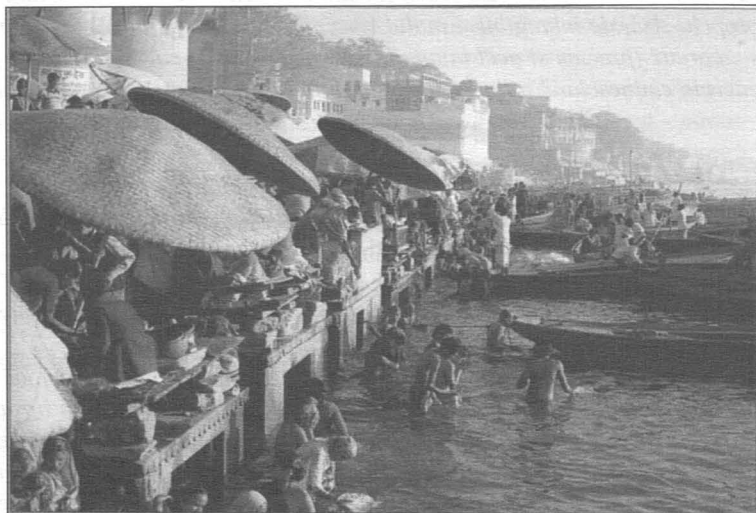
Dr. Marian NENCESCU

Din cele mai vechi timpuri omul a fost tentat să trăiască în armonie cu Cosmosul. Conștient sau nu, el a vrut să fie în rîndul lumii, în echilibru cu micro- și macro-cosmosul, respectând astfel rînduiala – ansamblu de obiceiuri și tradiții considerate cea mai adecvată modalitate de comunicare pan-universală. Această armonie, ce așează omul în interiorul lucrurilor, cu care comunică nemijlocit, reprezintă, în esență, *spiritul omului de tip tradițional*, sau, ceea ce Mircea Eliade numea, „o modalitate autonomă de cunoaștere”. Contemplând spațiul, bolta senină sau „marea celestă” a nopții, omul timpurilor primordiale a constatat, de pildă, că stelele se deplasează, traversând bolta periodic. Ele se grupează în *constelații*, luând fie forme geometrice, fie antropomorfe (zodiile), apropierea sau depărtarea de stele fiind măsurată în funcție de influența Soarelui. Traversând bolta *de la apus la răsărit*, „drumul Soarelui” străbate, timp de 364 de zile și câteva ore, Constelațiile, revenind apoi la poziția inițială. Această mișcare revolută este *Anul Solar*, împărțit în săptămâni, luni și anotimpuri și intersectat de cele două solștiții (21 iunie și 22 decembrie) și două echinocții (21 martie și 22 septembrie).

La rîndul ei, luna străbate un ciclu cosmic de la apus la răsărit, timp de 27 de zile. Viteza ei de deplasare este mai mică, deci, decât cea a soarelui, dar în nici un caz constantă, la fel cum nu este constantă nici în cazul soarelui. *Ziua astronomică* măsoară intervalul de la un răsărit la celălalt al soarelui, iar săptămîna astronomică începe duminică.

Reamintesc aceste informații comune întrucît între ciclurile vieții umane, datele principalelor sărbători și ciclul astronomic se stabilește o legătură nemijlocită. Există, astfel, popoare care și-au stabilit calendarul și, implicit, sărbătorile în funcție de fazele lunii, la fel cum în sistem european (în Calendarul gregorian sau „pe stil nou”) ne ghidăm după ciclul solar. Un astfel de model *lunar* îl oferă marea cultură și civilizație indiană, în fapt un subcontinent cu o viață spirituală aparte și greu de înțeles.

Dacă în sistemul gregorian Anul Nou începe iarna (în Antichitate începea primăvara, dovadă fiind translația unor obiceiuri legate de semănat – Plugușorul, Sorcova ș.a. – către anotimpul rece), în India această tradiție se păstrează, iar Anul Nou coincide cu data de 14 sau 15 aprilie. Diferența provine din faptul că ciclul lunar este mai scurt decât cel solar, și în plus nu corespunde cu datele astronomice. Pentru a compensa această diferență, de trei-patru zile, astronomii antici au utilizat un model simplu: lăsa să se acumuleze o diferență de 30 de zile, apoi „anulau” o lună solară, declarând-o „lună moartă”, în care nu se ține nici o sărbătoare. Procedul a fost legiferat în anul 1399, printr-un ordin împărațesc, fiind respectat cu strictețe în toată India. Deși stăpînirea britanică a adus și în India Calendarul gregorian (respectat în ce privește sărbătorile oficiale), populația de rînd continuă să țină sărbătorile religioase și pe cele familiale potrivit Calendarului bengalez – ținînd seama de ciclul lunar și, cu preponderență, corelat cu cel solar. Periodic, datele sărbătorilor sunt calculate cu meticulozitate, în funcție de almanahul astronomic, fiind comunicate populației.



Ghat-uri de scădat, pe Gange, Varanasi

În fapt, cele mai vechi relatări despre ritualurile și obiceiurile indiene se regăsesc în literatura vedică, avînd o vechime de peste 5000 de ani. Vechii indo-arieni (rasa superioară, conducătoare, cea care a creat literatura vedică) au combinat propriile obiceiuri cu cele ale autohtonilor, creînd ceremoniile ce poartă numele de *puja*, o formă degradată, laică și vulgară a vechii religii vedice.

Credincioșii hinduși de pe întregul subcontinent practică în castele, temple sau în propriile locuințe ritualuri străvechi, de origine sanscrită, constînd în adorarea a numeroase zeități regionale. Ceremoniile *puja* sunt atestate de vechile scrieri, fiind riguros codificate și perpetuate în forme rituale de populația tradiționalistă. Există, deci, ca și la noi, o categorie de sărbători oficiale *puja* cu conotații sacerdotale, dublate de altele familiale, avînd un pronunțat caracter folcloric și etnografic. Acestea se numesc *vrata* și îmbracă forme diverse. Specificul sărbătorilor de tip familial îl reprezintă rolul predominant al femeilor în organizarea și perpetuarea acestui gen de sărbători, fără participare sacerdotală, și în care predomină recitatul de poezii.

Din punct de vedere astronomic, luna ianuarie (în limba locală *Pauș*) corespunde sărbătorii recoltei – să nu uităm că India se află în emisfera australă. În ultima zi a lunii *Pauș*, femeile de la țară adună bălegar de vacă peste care presară tărîțe de orz decorticate. Amestecul se pune într-un blid și se ornează cu flori și frunze aromatice (muștar) sau alte legume de sezon (fasole, vinete), apoi este dus pe câmp, unde se practică rugăciuni specifice pentru a avea o bună recoltă. La sfîrșitul acestui ritual, femeile iau blidul și, purtîndu-l pe cap, îl duc pînă la prima apă curgătoare, unde îl lasă să fie purtat de valuri. Apoi, practică rugăciuni de purificare și spălarea ritual. Obiceiul, cu vechi inflexiuni antropologice, trimite, parțial, către *caloienii* și *paparudele* din spațiul autohton.

Diferența este, evident, de anotimp, de semnificație și de nivel cultural. Totuși, pe un plan mai larg, ritualul se dovedește universal.

CALENDAR

ianuarie 2011

- ◆ 1 ianuarie. **Ziua Mondială a Păcii**
- ◆ 2 ianuarie 1891. 120 ani de la nașterea poetului și diplomatului **Aron Cotruș** (2 ian. 1891 – 1 nov. 1961)
- ◆ 2 ianuarie 1896. 115 ani de la nașterea pictorului **Sabin Popp** (2 ian. 1896 – 1 ian. 1928)
- ◆ 6 ianuarie 1881. 130 de ani de la nașterea poetului **Ion Minulescu** (6 ian. 1881 – 11 apr. 1944)
- ◆ 6 ianuarie 1981. 30 de ani de la moartea scriitorului englez **Joseph Archibald Cronin** (19 iul. 1896 – 6 ian. 1981)
- ◆ 7 ianuarie 1926. 85 de ani de la nașterea scriitorului **Mircea Sântimbreanu** (7 ian. 1926 – 19 aug. 1999)
- ◆ 8 ianuarie 1891. 120 ani de la nașterea lui **Walter Bothe**, fizician german, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1954 (8 ian. 1891 – 2 aug. 1957)
- ◆ 8 ianuarie 1896. 115 ani de la moartea poetului francez **Paul Verlaine** (30 mart. 1844 – 8 ian. 1896)
- ◆ 8 ianuarie 1961. 50 de ani de la moartea lui **Radu Cioculescu**, eseist și traducător (20 febr. 1901 – 8 ian. 1961)
- ◆ 8 ianuarie 1976. 35 de ani de la moartea lui **Pierre Jean Jouve**, poet, romancier și eseist francez (11 oct. 1887 – 8 ian. 1976)
- ◆ 9 ianuarie 1881. 130 de ani de la nașterea lui **Giovanni Papini**, scriitor, filosof și jurnalist italian (9 ian. 1881 – 8 iul. 1956)
- ◆ 10 ianuarie 1906. 105 ani de la nașterea matematicianului **Grigore Moisil** (10 ian. 1906 – 21 mai 1973)
- ◆ 10 ianuarie 1936. 75 de ani de la nașterea lui **Robert Woodrow Wilson**, astronom american, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1978
- ◆ 10 ianuarie 1986. 25 de ani de la moartea lui **Jaroslav Seifert**, scriitor și jurnalist ceh, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1984 (23 sept. 1901 – 10 ian. 1986)
- ◆ 11 ianuarie 1906. 105 ani de la nașterea sculptorului **Boris Caragea** (11 ian. 1906 – 8 aug. 1982)
- ◆ 11 ianuarie 1926. 85 de ani de la nașterea poetului **Leonid Dimov** (11 ian. 1926 – 5 dec. 1987)
- ◆ 11 ianuarie 1991. 20 de ani de la moartea lui **Carl David Anderson**, fizician american, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1936 (3 sept. 1905 – 11 ian. 1991)
- ◆ 12 ianuarie 1876. 135 de ani de la nașterea scriitorului american **Jack London** (12 ian. 1876 – 22 nov. 1916)
- ◆ 12 ianuarie 1926. 85 de ani de la nașterea lui **Alexandru Andriescu**, critic și istoric literar
- ◆ 12 ianuarie 1976. 35 de ani de la moartea scriitoarei engleze **Agatha Christie** (15 sept. 1890 – 12 ian. 1976)
- ◆ 13 ianuarie 1941. 70 de ani de la moartea scriitorului irlandez **James Joyce** (2 febr. 1882 – 13 ian. 1941)
- ◆ 17 ianuarie 1706. 305 ani de la nașterea lui **Benjamin Franklin**, om de știință, filosof și om politic american (17 ian. 1706 – 17 apr. 1790)
- ◆ 17 ianuarie 1936. 75 de ani de la moartea poetului și prozatorului **Mateiu I. Caragiale** (12 mart. 1885 – 17 ian. 1936)
- ◆ 18 ianuarie 1881. 130 de ani de la nașterea editorului francez **Gaston Gallimard** (18 ian. 1881 – 25 dec. 1975)
- ◆ 18 ianuarie 1886. 125 de ani de la nașterea pictorului și

- graficianului **Ștefan Dimitrescu** (18 ian. 1886 – 7 mai 1933)
- ◆ 18 ianuarie 1936. 75 de ani de la moartea scriitorului englez **Rudyard Kipling**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1907 (30 dec. 1865 – 18 ian. 1936)
- ◆ 18 ianuarie 1981. 30 de ani de la moartea actorului **Cornel Coman** (14 iun. 1936 – 18 ian. 1981)
- ◆ 19 ianuarie 1806. 205 ani de la nașterea lui **Alexandru Donici**, traducător și fabulist (19 ian. 1806 – 21 ian. 1865)
- ◆ 19 ianuarie 1981. 30 de ani de la moartea traducătoarei **Catinca Ralea** (5 sept. 1929 – 19 ian. 1981)
- ◆ 20 ianuarie 1931. 80 de ani de la nașterea lui **David M. Lee**, fizician american, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1996
- ◆ 20 ianuarie 1931. 80 de ani de la nașterea scriitorului **Vasile Băran**
- ◆ 21 ianuarie 1941. 70 de ani de la nașterea tenorului **Placido Domingo**
- ◆ 24 ianuarie. **Ziua Unirii Principatelor Române**
- ◆ 24 ianuarie 1776. 235 de ani de la nașterea lui **E.T.A. Hoffmann**, scriitor și compozitor german (24 ian. 1776 – 25 iun. 1822)
- ◆ 25 ianuarie 1936. 75 de ani de la nașterea criticului literar **Gabriel Dimisianu**
- ◆ 27 ianuarie. **Ziua Internațională a Holocaustului**
- ◆ 27 ianuarie 1756. 255 de ani de la nașterea lui **Wolfgang Amadeus Mozart** (27 ian. 1756 – 5 dec. 1791)
- ◆ 27 ianuarie 1826. 185 de ani de la nașterea lui **Mihail Saltîkov-Șcedrin**, prozator rus (27 ian. 1826 – 10 mai 1889)
- ◆ 27 ianuarie 1936. 75 de ani de la nașterea actorului **Florin Piersic**
- ◆ 28 ianuarie 1996. 15 ani de la moartea lui **Joseph Brodsky**, scriitor american, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1987 (24 mai 1940 – 28 ian. 1996)
- ◆ 29 ianuarie 1866. 145 de ani de la nașterea scriitorului francez **Romain Rolland**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1915 (29 ian. 1866 – 30 dec. 1944)
- ◆ 29 ianuarie 1926. 85 de ani de la nașterea lui **Abdus Salam**, fizician pakistanez, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1979 (29 ian. 1926 – 21 nov. 1996)
- ◆ 30 ianuarie 1781. 230 de ani de la nașterea poetului german **Adelbert von Chamisso** (30 ian. 1781 – 21 aug. 1838)
- ◆ 30 ianuarie 1991. 20 de ani de la moartea lui **John Bardeen**, fizician american, Premiul Nobel pentru Fizică pe anii 1956 și 1972 (23 mai 1908 – 30 ian. 1991)
- ◆ 31 ianuarie 1926. 85 de ani de la nașterea scriitorului **Dominic Stanca** (31 ian. 1926 – 26 iul. 1976)

BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană București
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspices of*
Asociației Bibliotecarilor și Documentariștilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul științific / *Scientific Council*
Frédéric BARBIER

*Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)*

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
Acad. Florin CONSTANTINIU, *Romanian Academy*

Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
Acad. Gheorghe MIHĂILĂ, *Romanian Academy*
Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
Dinu SĂRARU, *Writer*

Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
Acad. Gheorghe VLĂDUȚESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
Dr. Florin ROTARU
Director General al Bibliotecii Metropolitane București
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
Mircia DUMITRESCU
Universitatea Națională de Arte din București / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-șef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-șef / *Editor-in-Chief*
Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacțional / *Editorial Board*
Secretar de redacție / *Editorial Secretary*: Iulia MACARIE
Florin PREDA, Dr. Julieta ROTARU, Radu VLĂDUȚ

Redacția și Administrația / *Office and Administration*
01354, București, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40
E-mail: rbb@bmms.ro

Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană București

Această publicație poate fi reprodusă, sub orice formă și prin orice mijloace,
doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.

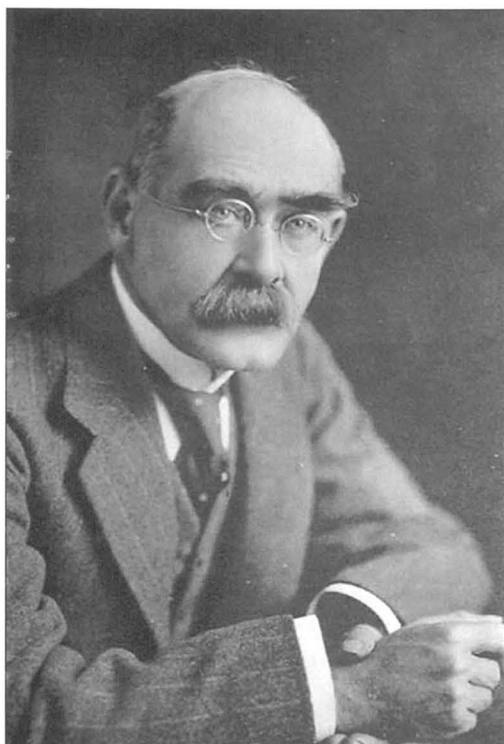
*This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
for the purposes of information, documentation, research or review.*

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză și franceză,
și publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internațional
CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA*, cu texte în limbile engleză și franceză.

*This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
THE BOOK. ROMANIA. EUROPE including contributions in English and French.*

ISSN 1454-0487

TIPAR: COPERTEX



RUDYARD KIPLING

1865–1936

75 de ani de la moarte

Încă de la prima ocazie când unchiul său striga din josul scării că trebuie să se grăbească a trăi, o voce și mai pătrunzătoare îi striga:

– De fiecare dată când faci turul lumii în direcția orientului, câștigi o zi.

John Hay, care simțea crescând în el neîncrederea și bănuielile privind specia umană, era prea puțin dornic să împărtășească prietenilor săi acest prețios mesaj de speranță.

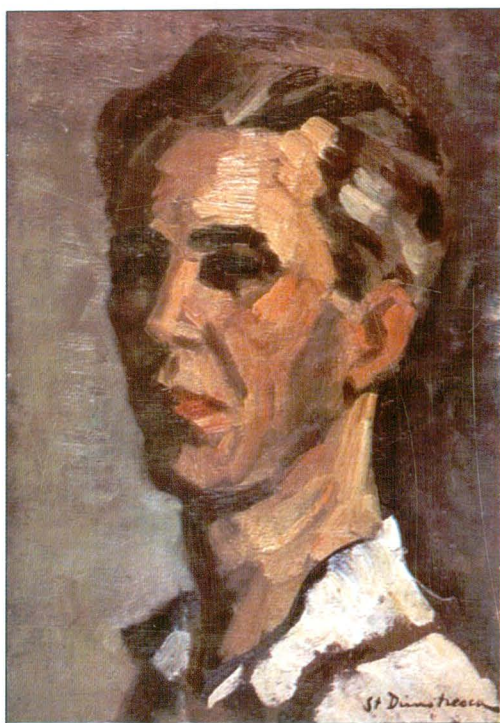
Ar fi fost în stare să-l înhațe ei, acest mesaj, pentru a-i face analiza.

Era cert că faptul era adevărat și era pentru el o suferință ascuțită să-l vadă disecat de prea grosolane mâini.

Printre toate generațiile umane care trudesec din greu, el era singurul căruia îi fusese încredințat secretul nemuririi.

Ar fi fost o impietate, ar fi însemnat să mergi împotriva planurilor Creatorului, să pui omenirea în mișcare în direcția orientului.

„La bunul plac al vieții“



ȘTEFAN DIMITRESCU

1886–1933

125 de ani de la naștere

Nu afirmăm că Ștefan Dimitrescu nu se preocupa de culoare, de armonia ei, seria de interioare sînt o dovadă, dar sufletul lui întreg era în altă parte. El se găsea în domeniul marilor realizări ale compoziției și în preferințele lui pentru formatul de dimensiuni mari. În pictură, el era cu totul plastic orientat și nu cultiva decît forma expresivă și culoarea la fel. Soarta nu a îngăduit acestui aprig muncitor o viață mai lungă, totuși calea înfăptuirilor lui a fost parcursă pînă la capătul posibilităților talentului. Evoluția lui artistică s-a desfășurat rectilin și în etape ce se încheagă armonic și cu totul rațional. Personalitatea pictorului ne apare astfel complet cristalizată. Era un suflet prins puternic de rosturile vieții reale, iar meșteșugul lui de solidă tradiție l-a ferit de aventuri.

Francisc ȘIRATO